

2146

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

משרד _____
כאן באמצעות

המנהל הכללי של המבחן

6.5.1975 — 4.3.1975

מס' תיק מקורי

שם תיק: ישיבות הועדה להתישבות

מזהה פנימי: ג-11/13092

מזהה פריט: 001111

כתובת: 2-111-6-1-1

תאריך הדפסה: 24/06/2018

מחלקה אצו"ר המשרד

11

זמן 1 מ'ק 2.

W69

מזכירות הממשלה

סנ' 206.

ס מ ר

פ ר ו ש ו ק ר ל
ישיבת הועדה להתיישבות
כ"ה באייר תשל"ה - 6.5.75

נכחו השרים: י. גלילי - יו"ר, א. אוזן, ש. הלל, מ. חזבי,
מ. קול, י. רפאל, ש. רוזן.

בעדרו השרים: י. אלון, א. עופר, ש. פרס, ח.י. צדוק (נחו"ל)
י. רבינוביץ.

נכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: ר. וייץ, י. קלארמן, מ. קרובה.

בעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: מ. בראון, א.ל. דולצ'ין,
ר. יגלום, ח. פינקלשטיין,
מ. קירשבלום, פ. ספיר, א. שוקר
ע. שפירא.

משתתפים נוספים: ד. אריאל	- משרד החוץ
ש. אבני	- משרד השיכון
ע. ארנן	- לשכת השר י. גלילי
א. ביידיץ	- מנהל מקרקעי ישראל
י. גוטמן	- לשכת שר המשפטים
אלוף ר. ורדי	- מתאם הפעולה בשטחים
ר. זאבי	- משרד ראש הממשלה
א. ישראלי	- משרד החינוך והתרבות
מ. בצר	- משרד הבטחון
ש. שקלובניץ	- משרד החקלאות

משתתפים נוספים מטעם הסוכנות היהודית: י. צור, א. רוזנמן
וי. שמיר.

א. ליסנסקי - מזכיר הועדה

סדר היום: הת/13. פיתוח הר-גילה א' 1.
הת/14. ימית - דו"ח התפתחות א' 5.
הת/15. התיישבות חדשה בשנת הכספים 1975: תקציב
וקביעת קדימויות - דו"ח יו"ר הועדה להתיישבות א' 12.

../פיתוח

בפרוטוקול זה 4 דפים

רשמה: גלילי אריאל.

פרוטוקול

מישיבת שרים להתיישבות, ביום ג' כ"ה באייר תשל"ה - 6 במאי 1975 בשעה 8.30

יו"ר

השר י. גלילי

נ כ ח ו:

שר החקלאות א. און

שר המשטרה ש. הלל

שר הסעד מ. חזני

שר התיירות מ. קול

שר הקליטה ש. רוזן

שר הדתות י. רפאל

מר ש. אבני

מר ע. ארנן

מר ד. אריאל

מר א. ביידיץ

מר י. גולמן

מר ר. ויץ

אלוף ורדי

מר ר. זאבי

מר א. ישראלי

מר מ. נצר

מר י. צור

מר י. קלרמן

מר מ. קרונה

מר א. רוזנמן

מר י. שמיר

מזכיר הוועדה: מר א. ליסנסקי

~~סדר היום: 1. יו"ר התפתחות ימית~~

~~2. הר גילה~~

~~3. שונות~~

ה' 13. פילג-הי-עלה

היו"ר השר י. גלילי:

אני פותח את הישיבה. נחמיל בסעיף השני - הר גילה.

אני מציע בכך לוועדה הבין-מוסדית להחליט שיש לפתח

את אישובו של הר גילה בהתחשב בעתידה ובטחונה של ירושלים. רטרואקטיבית אני יכול

לומר, כי למרבה התמיהה, ואני תמה גם על עצמי, ב-28 ביוני 1967, כאשר התוו את

תחולת החוק הישראלי על ירושלים, מה שקוראים "איחוד ירושלים", ראש ההר לא נכלל

בתוך הקו אף כי הוא במרחק של 2/ ק"מ מן הקו.

מר ר. זאבי:

במפה הראשונה שהוגשה לממשלה זה היה כלול ואחר-כך

נחבקשנו להגיש מפה מצומצמת וזה הוצא.

השר מ. חזני:

לא הייתם צריכים להגיש מפות מצומצמות.

היו"ר השר י. גלילי:

במקום קיים בית-ספר שדה, שעלה בחנוכה תשכ"ח,

עוד ב-1968, באישור גורמי הבטחון. לבית-ספר

שדה זה יש 150 מקומות לתלמידים, שתפוסים בדרך-כלל כל ימות השנה.

ראש ההר הוא בגובה 923 מטרים מעל פני הים.

גובהו של הר הצופים - 900 מטרים.

ההצעה היא שמשדד השיכון יהיה מופקד על התכנון

והביצוע של פיתוח המקום ויובא בחשבון, כמובן, קיומו ופיתוחו של בית-ספר שדה במקום. הכוונה היא לסלול כביש אשר יחבר את הר גילה עם ירושלים. אנחנו נקים צוות שיהיה מורכב מנציגי הגורמים השונים, המשרדים הנוגעים בדבר וכן נציג של יושב-ראש ועדת השרים לענייני ירושלים, כי בעתיד צריך יהיה לחשוב על החיבור הנאות של המקום. כן נבוא בדברים עם שרי האוצר והעבודה בדבר הכללת ההוצאה של סלילת הכביש במסגרת התכניות והתקציבים של משרד העבודה. משרד השיכון יביא את פיתוח המקום בכלל התכניות שלו לשיכון. את ההמלצות של הצוות נביא בפני הוועדה הזאת וכן בפני הוועדה לענייני ירושלים.

החלטה זו היא עקרונית, היא עדיין לא מלווה בשום

הצעה תקציבית.

עד כה בתי-ספר שדה בשטחים היו במסגרת הסמכות

של שר הבטחון ואף פעם הוועדה שלנו לא דנה בבתי-ספר שדה. התקציב היה של החברה להגנת הטבע ומשרד החינוך. מאחר ויש כוונה לפתח את המקום אל מעבר לבית-ספר שדה ובהתחשב בעובדת קיומו, אני מביא את העניין להחלטה עקרונית כאן.

השר מ. קול:

אני רוצה לתמוך בהחלטה עקרונית לפני שאני יודע

מה הכוונה. פיתוח היא מלה יפה. בית-ספר שדה, אני

יודע מה הוא. נחתי גם כסף לבית-ספר שדה. אבל אני רוצה לדעת: האם יש שם קרקעות? האם רוצים להפקיע קרקעות? אני מבקש לדעת מה רוצים לעשות שם. לכן אני לא רוצה לקבל החלטה כוללת לפני שאני יודע במה מדובר, רק אחרי כן אוכל לנקוט עמדה, אבל לא לפני שאני יודע פרטים.

מר י. צור:

אני רוצה למסור מה שידוע לי בעניין מצב הקרקעות

בהר גילה. השטח כולו עמד כהצעה לרכישה בשעתו,

לפני מספר שנים, בין הקה"ל והמינהל, ואז הוחלט שבין כה וכה השטח בידינו ולא כדאי לרכוש. רוב השטח שייך לנוצרים פרבוסלבים אורתודוקסים רוסיים, לכנסייה האמריקאית, שהיא מתנגדת לכנסייה של מוסקבה, שממנה רכשה הקה"ל בשעתו שטח די גדול מול שער שכס, שטח של 7 - 8 דונמים מול שער שכס. עמדנו אתם בקשר. הם מיהרו ורצו מאד למכור את השטח משום שחששו שיחודשו היחסים הדיפלומטיים בינינו ובין הסובייטים ואז הם יאבדו את הזכויות שלהם. אז הוצע לנו שטח שמכסה, עד כמה שידוע לי, את רוב השטח שעליו הוקם בית-הספר. כעבור זמן מה באו אלינו הרוסים הללו בהצעה שהם רוצים להקים בית-מלון במקום הזה וגם הציעו לנו שותפות בעניין זה.

השר מ. קול:

אני לא הסכמתי.

מר י. צור:

מכל מקום, הבעלות היא בידי הרוסים האלה, שמרכזם בעיר העתיקה מול הכנסיה הלותרנית, על-יד קבר הנוצרי, ואינני יחזק את היום עוד מוכנים למכור ובאיזה מחיר. אני רק רוצה לומר שרצוי לנסות לרכוש את השטח כדי שמבחינה זו יהיה השטח בשליטתנו.

היו"ר השר י. גלילי:

השאלה של השר קול היא שאלה לענין. זה אחד הנושאים שצריכים לטפל בו. נשמע מאורי נתונים מסויימים בנושא.

אורי:

השטח של הר גילה הוא כ-140 דונם, כל המשטח של השלוחה. הן בתקופת המנדט והן אחרי הוא היה מתקן צבאי. עד שנת 1948 ישבו שם הבריטים. בשנים 1948-1967 זה היה מוצב עם מפקדה ירדנית. אפשר להגיד שבמשך שלושים השנים האחרונות לא נעשה בו שום מעשה אזרחי. בית-ספר שדה נכנס לחלק מן המתקנים. כיום הוא יושב על שטח של 37 דונמים ואילו בשטח שהעלה השר גלילי מדובר ביתרה של 100 דונמים שפנוי לתכנית פיתוח.

השר מ. קול:

האם מדובר על שיכונים?

היו"ר השר י. גלילי:

גם שיכונים.

אורי:

כאשר מדובר על פתוח יש מקום להכנס לתכנית עם אפשרות של ניצול המורדות. אני מדבר על קרקע שהיא בבעלות - קרקע המורדות היא בבעלות המדינה. אשר לדברי מר צור: אם מדובר על קרקע כנסייתית - זה רק באותו מקום שבית-ספר שדה בפועל יושב כיום - 15 דונם של הכנסיה היוונית, 10 דונם של הכנסיה הרוסית ו-12 דונם קרקע פרטית.

אלוף ורדי:

נוסף למה שאמר אורי, 37 דונם בחלקם, לא כולם, שייכים לאדמת כנסיה. אנחנו מחזיקים במחנה צבאי ירדני. יתח השטח, 100 דונמים שהוזכרו על-ידי אורי, שמשו מוצב צבאי ירדני. השטח הזה, שלפני 1967 ישבו שם ירדנים, לא עובד, רק בחלקו ראוי לעיבוד ולגביו יש אישור של מספר בעלים אבל הם לא החזיקו בשטח מאז תקופת המנדט, שאז הוקם המוצב. לצרכי בטחון של ירושלים אנחנו מחזיקים במוצב זה מפעם לפעם כח צבאי, לצרכי אבטחה, ולצורך זה גידרנו את השטח של 100 דונם. לצרכי ההרחבה של בית-ספר שדה ופעולות פיתוח יש צורך בכל 100 דונמים אלה.

השר ש. הלל:
אני מבין שהמורדות מהר גילה עד השטח של ירושלים המורחבת נשאר שטח שהוא בתחום ירושלים ולא בתחום הר גילה. מה המרחק?

היו"ר השר י. גלילי:
אם אתה מדבר על הקו עד ההר, עד ראש ההר, זה 2 ק"מ.

השר מ. חזני:
החלק העליון של שיכון גילה, מה המרחק בינו ובין ראש ההר?

אורי:
3 ק"מ.

היו"ר השר י. גלילי:
אני אומר שנקודת הקרבה הגדולה ביותר היא כ-2 ק"מ. הקו איננו ישר, יש מקומות שזה מתרחב.

אני פונה בבקשה אל השר קול. אני מבטיח, כפי שאמרתי, שלאחר שתהיה תכנית מה לבנות במקום היא תובא לפני הוועדה. הצעתי לשר הבטחון לבדוק אם אפשר לבנות במקום מתקן שיש לו ערך צבאי-בטחוני, כי אני מחשיב את זה כהנמקה לרצף הטריטוריאלי לצמיתות בין ירושלים ובין ראש ההר. משרד השיכון, שיהיה מופקד על התכנון, יגיש לנו הצעה שאפשר יהיה לדון בה. ההצעה צריכה להביא בחשבון את קיומו של בית-ספר שדה, כי זו מטרה מתאימה ויש לו זכות ראשונים, אבל אין לבית-ספר שדה מונופול על כל השטח.

השר ש. רוזן:
מה אנחנו צריכים להחליט היום?

היו"ר השר י. גלילי:
מה שאנחנו רוצים להחליט היום זה, שאנחנו מפתחים את ראש הר גילה לשוב על-פי תכנית שתוצע לנו על-ידי משרד השיכון, ואנחנו מספלים בריכוז הקרקעות הדרושות לפיתוח הישוב הזה.

השר מ. קול:
האם זה ישוב עצמאי?

היו"ר השר י. גלילי:
לא אמרתי. אני עומד בעניין זה בקשר עם השר צדוק כיושב-ראש ועדת השרים לענייני ירושלים. התכנון יצטרך לקחת בחשבון את התכנון של ירושלים.

השר מ. קול:

אני מתנה שהחלטה שאתה מציע היום לא כוללת שום סמכויות בענין הפקעת קרקעות. לא תבוצענה הפקעות מערבים פרטיים לפני שיהיה דיון על הדבר הזה. אני לא רוצה שבשם הפיתוח ייעשו דברים אחרים.

היו"ר השר י. גלילי:

אני לא מתנגד. אני מתכוון להסמכה אשר כוללת גם הפקה. אם אתה תעמוד להעמיד את זה למנין, אעמיד את זה למנין.

השר מ. קול:

אני רוצה לדעת מה מבקשים להפקיע. אני רוצה שנדע מה רוצים להפקיע וממי רוצים להפקיע. אני לא רוצה להצביע על דבר שאני לא יודע מה הוא. אני לא רוצה להצביע על "חחול בשק".

היו"ר השר י. גלילי:

לפני ביצוע פעולות ההפקעה יובא הדבר הזה לוועדה אבל הצוות מוסמך לבדוק את הבעיות של ריכוז קרקעות, לרבות נושא ההפקעה. באשר לסלילת הכביש - איש לא מתנגד.

י"מ 14
י"מ 14 - ח"ג יבמ/מ

השר מ. קול:

מי החליט על השם?

מר ש. אבני:

ועדת השמות הממשלתית. היתה חכנית מוקדמת, שלא אושרה ולא מומשה, ל"מרכז אבשלום".

החלטת הממשלה על מרכז איזורי קובעת שעד שנת 1976 תהיינה 350 יחידות דיור במרכז האיזורי. נתבקשתי למסור סקירה על המצב. הרוב הזה (מצביע במפה) הצבוע בצבע כהה יותר, מהווה את 350 היחידות. כל האובייקט נמצא בביצוע בשלבים שונים. נסלל כביש מצומת שדת עד שפת הים, מגיע עד לבקיעות. כביש הסבעה טביב השכונה בוצע. היחידות של 69 בתים בודדים של שלושה - ארבעה חדרים - המבנים הכהים. הבתים של שתי קומות ביחידות של שלושה - ארבעה חדרים מצויינים גם הם, הוא הדין הבתים של שלוש קומות. (מציג במפה). במפת מצויין גם המרכז הכולל את החלק החיצוני בכחול, בית-הספר של 12 כיתות, שתי כיתות גן ילדים ומרכז מסחרי חברתי משולב. יש כיום שיטה אשר מתחילה להתקבל בהרבה מקומות בעולם, שחלק מן המלאכות הנקיות תהיינה במרכז הישוב, במשולב עם מרכז בידורי תרבותי וחברתי, משתי סיבות: האחת - כדי שהמרכז יהיה יותר חי, והשניה - לאפשר לנשים עובדות, בטווח הליכה ברגל באמצע העבודה, לגשת הבית. פה ישמנו את השיטה הזאת.

השר מ. קול:

מה המרחק מן הגבול הבין-לאומי?

מר ש. אבני:

שבעה. לפי החלטת הממשלה.

מרכז המלאכה והתעשיה מוקם מחוץ למסגרת הישוב.

בשלבי התכנון השונים הנחו אותנו כמה יסודות: שהישוב יהיה קרוב לים ויתן את הרווחה למתיישבים בעצם הקרבה. שמרנו שלא לפגוע בדידליות, שזה צריך להיות שמורה נפלאה. גם בעיצוב התשתית הבטחנו שלא תהיה פגיעה.

350 היחידות מתחלקות: 175 יחידות של שלושה חדרים

ו-172 יחידות של ארבעה חדרים. מתוך 350 היחידות 185 יחידות תהיינה גמורות בחודש אוגוסט 1975. אנחנו מתחילים את האכלוס באוגוסט, כאשר ההרשמה תתחיל בעוד שבוע - שבועיים. יתרת הדירות נמצאות בביצוע ותהיינה גמורות בסביבות חודש דצמבר 1975 או ינואר 1976. על-ידי כך אנחנו מקדימים את גמר הביצוע לפי החלטת הממשלה. 100 יחידות דיור מתוך ה-350 נרכשו על-ידי משרד הבטחון עבור צבא הקבע. 65 מהן תימסרנה לרשות צה"ל בשלב הראשון, זאת אומרת בחודש אוגוסט, והיתר - בחודש דצמבר.

יש שני גרעינים של עולים אשר החליטו, עוד בהיותם

בחוץ-לארץ, להיות פה. גרעין אחד הוא של יוצאי ברית-המועצות, המונה עשרים וכמה משפחות, והגרעין השני של יוצאי ארצות-הברית, המונה חמש-עשרה משפחה ומספר בודדים. הגרעין הראשון יושב זמנית על-יד "שדות" והשני - במרכז הקליטה בבאר-שבע. יחד מהווים שני הגרעינים קרוב לארבעים משפחות. לגרעינים אלה יש פוטנציאל לגדול גם מקרב עולים בארץ, אשר בגלל מגבלות דיור אינם יכולים להצטרף פיזית, וגם מקרב עולים מארצות-הברית, שטרם הגיעו אבל יגיעו. הקצבנו להם שמונים יחידות - מחציתן יקבלו בחודש אוגוסט ומחציתן בשלב השני, דהיינו, בחודש דצמבר.

כאמור, במבני הציבור, נוסף למבני החינוך, אנחנו

מביאים בחשבון מבנה למפעל מחשבים, שיתכן שמימדי יקטנו כי הפרוייקט הגדול לא אושר מוסדות המסחר והתעשיה, ואולי בצדק, מרפאה, סיפריה, חנויות, בית-קפה, סופרמארקט, מעבדת צילום לגרעין של יוצאי ברית-המועצות, ובית-כנסת, כאשר בחלק של תעשיה ומלאכה סיכמנו שמשרד המסחר והתעשיה מקים ארבעה בתי-מלאכה סטאנדרטיים של 2500 מטרים.

בהרשמה, שנפרסם בעוד כעשרה ימים - שבועיים,

ייקבעו ביסוד הקריטריונים של עיירות פיתוח כשעדיפות תינתן לאותם בעלי מקצוע הדרושים לישוב, הדרושים לפיתוח הישוב. אם דרושים מורים - נשריין להם דירות ונבקש ממשרד השיכון להעביר לשם מורים. הוא הדין בעלי מקצוע ותפקידים אחרים, שוטרים וכו'.

מר ש. אבני:

בתשתית כולה ובבנייה שפרטתי נשקיע 62 מיליון ל"י, כאשר התשתית הקיימת כבר יכולה לענות על יחידות

נוספות.

יש שטח לתיירות ויש שטח לפיתוח נוסף. מעבר לכביש ניתן להמשיך בבנייה שיכולה להיות מושתתת על הכביש הקיים. הוא הדין לגבי הצנרת הראשית, מדובר על 1500 משפחות ואם תהיה החלטה על התרחבות - זה רק התקשרות לצנרת.

למקום הזה יש משיכה רבה. עוד לפני הפרסום יש

כמה מאות בקשות, הרוב המכריע כדי לחיות במקום, חלק אחר - בית שנגן ואין בכוונתנו לעודד זאת; לא התחייבנו על אף בקשה ואמרנו שכאשר נפרסם את הפרטים יהיה על המבקשים לפנות שנית.

הואיל וידוע מראש שהמקום אטרקטיבי ומושך הורה

לי שר השיכון להכשיר שטח נוסף, צבוע בצבע סגול. כאשר תיפול הכרעה והחלטה, זה שטח מוכן. כאשר יוחלט על המשך בנייה - תהיה אפשרות לבנות, וכפי שאמרתי, חלק ניכר מהתשתית הקיימת יכולה לענות על המשך בנייה.

היו"ר השר י. גלילי:

האם היו אליכם פניות מצד משקיעים פרטיים אשר הביעו נכונות להשקיע משאבים לפיתוח המקום ובלבד

שהתוצאה לא תהיה ניצול מופלג של משאבי המדינה לרווחתם של היוזמים הפרטיים? האם התכנון של המקום נעשה בתאום עם משרד הפנים ועם גורמים אחרים אשר מוסמכים בנושאי תכנון של העיר?

השר י. רפאל:

מה הוא המספר המקסימאלי של יחידות דיור שאפשר יהיה להקים באותו תכנון, אם יהיה צורך ויהיה

רצון להרחיב את הישוב.

השר מ. חזני:

מה סיכויי התעסוקה. מה אומרים לגבי מספר המתנחלים.

השר מ. קול:

מכיוון שזה צריך להיות מרכז איזורי - הוא צריך לשרת את המושבים בסביבה ואת צה"ל בקשר עם

שדה התעופה, אני מדבר על החלטת הממשלה בשעתו, אז בעלי מקצוע הדרושים לישובים, מבחינת שירותים לישובים, צריכים להיות קודמים - אם זה צריך להיות מרכז איזורי ולא עיר או עיירה. לא שמעתי מה תפקידו של המקום הזה כמרכז איזורי בשביל הישובים בסביבה. אני מבקש לשאול במה זה ימצא את ביטויו.

מר ש. אבני:

אם חברי הוועדה זוכרים, לפני כשנה הצגנו את התכניות המוקדמות בוועדה זו. אמרנו, שלנו, כמתכננים הייתה דילמה. אמנם הוחלט על מרכז איזורי אבל היינו עושים שגיאה היסטורית אילו היינו מתייחסים לשאלה התכנונית פרופר. אלמלא היינו מביאים בחשבון המשך תכנוני - היינו גורמים לטלאי על טלאי. את התכנית הרעיונית של תכנית המיתאר, הבאנו ^{במשל} ^{האזורי} ריבועים שאתם רואים במפה, כאשר מה שכולל את ה-350 יחידות כמרכז איזורי הוא החלק ה-16, אבל זה לא מחייב בביצוע. בביצוע אנחנו שומרים על החלטות הממשלה. תכנית מיתאר זו הוכנה בתאום על-ידי ארבעה גורמים: המחלקה להתיישבות של הסוכנות, מינהל מקרקעי ישראל וצה"ל. המצב החוקי הוא שאין ועדת בנין ערים באיזור¹⁷ ומפקד האיזור הוא הריבון. לא מזמן פנינו למנהל משרד הפנים והצענו לגרום להחלטה לוועדת בנין ערים כמו ברמת-הגולן, ואני יודע שיש טיפול בכך. בהמשך כל תכנית תובא לוועדת בנין ערים לאישור, כאשר את איזור התעשייה והמלאכה הבאנו לפני ועדה ליד מפקד האיזור, ששם יושבים כמה קמט"ים, אם כי עקרונית אנחנו לא בעד שיטה כזו אלא ועדת בנין ערים, אבל כדי למנוע עיכובים זה אושר בוועדה שעל-יד המושל.

אשר למשקיעים: מבלי לפרט - פנו אלינו שני סוגים של משקיעים, כאשר סוג אחד מוכן ללכת להשקעות גדולות בתנאי שזו עיר של מאות אלפים. הסוג השני מוכן להשקיע גם כן במימדים עם אופציות לפחות כמו באשדוד, אבל כאשר מנתחים את הדברים בולט מה תעשה הממשלה, מה תשקיע הממשלה. כמובן שלזה לא יכולנו להתחייב, אבל יש יסוד מלא להניח שאם תהיה החלטה על הרחבה, בסדר גודל של 200 - 300 יחידות - משקיעים אפשר יהיה למצוא.

אשר להרחבה: נדמה לי שהסברתי שיש אפשרות

אורגנית לכך, בלי ליצור טלאי על טלאי.

אשר לתעסוקה: הדגש שאנחנו שמים בשלב זה הוא

על גרעינים ^{גרעיניים} ^{יוצאי} ברית-המועצות מתרכז על מפעלים עצמאיים כאגודה שיתופית, שעבורם יש כבר שלושה אובייקטים מאושרים: מעבדת צילום, גרפיקה ומוסך אשר יעבוד עבור צה"ל עם התחייבות תעסוקה לחמש שנים ראשונות לחמישים משפחות. יש דילמה שאולי חלק מבעלי מקצוע מיוחדים יצטרכו למצוא להם מקום. תחנת דלק אושרה בוועדת מנכ"לים לענייני השטחים.

יוצאי ארצות-הברית אמנם מופיעים בגרעין לכל דבר

אבל נדמה לי שהם לא ילכו בצורה בולטת לאגודה ולדברים דומים.

המוסך משותף לשני הגרעינים. שכנענו אותם שייצרו

חברה משותפת.

מר ש. אבני: יוצאי ארצות-הברית הם יותר אינדיבידואליסטים, כאשר אחד יוזם את ה"מוטל" והשני חושב על סופרמארקט. זה נוסף למוסך שהוא משותף לשני הגרעינים.

במגרת ה-2500 מטרים בנייה תהיה מלאכה ותעשיה קלה. יש ועדה משותפת עם משרד המסחר והתעשיה כדי ליוזם מפעלים לפי התפתחות.

השר מ. חזני: האם אין סיכויים להעסיק אזרחים בצבא?

מר ש. אבני: יש משאלה, לא עודדנו זאת. ענין זה מתקשר עם שאלתו של השר קול, בדבר בעלי מקצוע למושבים בסביבה. ישנו המרכז הגושי על-יד "שדות", כאשר עולי ברית המועצות יפנו את המקום, בחודש אוגוסט, יש אפשרות לקלוט עשרים-וחמש משפחות בעלי מקצוע לאיזור. "ימית" כמרכז איזורי, שם יש הידברות עם מר רוזנמן, שמפעלים לסביבה יוקמו באיזור על-ידי "ימית".

בקריטריונים של ההרשמה, שנפססם בקרוב, אנחנו מצמידים את התנאים כמו בדימונה, כדי שלא יהיה ויכוח על התנאים. אנחנו מכניסים קריטריון נוסף שבדרך-כלל לא מקובל בישוב כמו זה, קריטריון שאומר: משרתים באיזור ולא דווקא בישוב עצמו. יהיה קריטריון למתן עדיפות. כאן באו עובדים אזרחיים בצה"ל בסביבה, קמט"ים, ויש גם אנשי צבא קבע באיזור, או שלא יכולים לקבל דירת שירות מהצבא או שאינם מוכנים לכך, והם עובדים באיזור.

השר מ. קול: אדוני היושב-ראש, אני מציע ומבקש שתביא את הענין של "ימית" לישיבה הקרובה של הממשלה.

הממשלה יכולה לקבל החלטות ויכולה לשנות אותן, אין קדושה בהחלטות ממשלה. ממשלה אחת יכולה להחליט כך וממשלה אחרת יכולה להחליט אחרת. מה שאינני רוצה הוא שנעסוק בהונאה עצמית. אני רוצה שהמצב יהיה ברור, שהוא יהיה ברור לכל בית ישראל וגם לממשלה. היה בירור בממשלה, בשעתו, האם רוצים לבנות כאן עיר או שרוצים לבנות מרכז בשביל ההתיישבות באיזור הזה ובשביל צה"ל. היתה החלטה לא לבנות עיר אלא לבנות מרכז איזורי בשביל הסביבה ובשביל צה"ל. היה בממשלה ויכוח די דרמאטי בענין זה. אנחנו זוכרים את התכנית שהביא שר הבטחון הקודם, תכנית שהכין אותה עם יועצים ומומחים. אני לא עוסק בעבר, אני רוצה להיות מאוד להחלטה. אם יש רצון לבנות פה עיר, - הממשלה צריכה להחליט שהיא רוצה לבנות עיר. היתה תכנית על עיר עם נמל עמוק מים - הכל פתוח, אבל שתהיה החלטה בענין זה. אני לא רוצה להיות שותף להונאה עצמית, ומה שפה קורה זו הונאה עצמית. לא בונים פה מרכז איזורי, אלא עיר חדשה. מותר לבנות עיר חדשה אבל לא יתכן שכאשר בונים עיר חדשה שידברו על מרכז איזורי.

השר מ. קול:

אני קניתי ב"שעורים" ואינני רוצה שימכרו לי
ב"חיסים". "מרכז אבשלום" הוא "שעורים" ועיר היא
"חיסים". אנחנו צריכים לעבוד בצורה נאמנה. אני חושב שמה שעושים איננו תואם את
החלטת הממשלה. אני יודע שהשר גלילי נאמן להחלטות הממשלה ומדייק ויש לו זכרון
טוב. גם לי יש קצת זיכרון. אני מבקש שבענין הזה יהיה דיון מחדש ותהיה החלטה
כדי שיהיה ידוע מה אנחנו עושים.

השר א. און:

רצוני להתחיל בהערה לדבריו של שר התיירות, שהיתה
קריאת ביניים שנדמה לי שאיש לא שמע אותה. הוא שאל:
איפה יגונו הבדואים שישרתו ב"שדות". אני מצטער שיש בדואים ב"שדות". יש פועלים
ב"שדות", אני לא מגן עליהם ולא על "ניר יצחק" ולא על "נירים".

היו"ר השר י. גלילי:

אני מצטער שיש עובדים ערביים גם בישובים, במושבים
ובקיבוצים בישראל הוותיקה.

השר מ. חזני:

יש משרות ערביות בבתי יהודיים.

היו"ר השר י. גלילי:

אין הדבר בא לחפות על התופעה היחודית של "שדות".

השר א. און:

לגופו של ענין אני חושב שהשר קול צודק, שיש צורך
בבחינה מחדש את הענין של "ימית". לא הייתי חבר
בממשלה כשהוחלט על המקום הזה כמרכז איזורי אבל אני נושא באחריות של המשך
הענין. אני חושב שיש בהחלט מקום שהממשלה תחליט החלטה בדורה שיש צורך בהקמת
העיר "ימית", כי לפי עניות דעתי, אם הכוונה היא למרכז איזורי שישרת את הישובים
בסביבה, אין צורך במרכז איזורי במקום הזה. אני סבור שמרכז גושי מספיק כדי לשרת
את הישובים ולספק להם את השירותים הנחוצים. יכול להיות מרכז גושי שם יש מרפאה
איזורית, בית-ספר וכו', כשהאנשים יעבדו באיזור ויגורו במושבים עצמם. יצאנו
מהתקופה שישובי עובדים אינם מסוגלים לקלוט אנשים מסוג זה או אחר. אפשר להגיד
שבכל מושב כזה עשרים - שלושים בתים של בעלי מקצוע ישרתו את האיזור ויגורו
במושב.

כאשר שמעתי על ההחלטה לא הבנתי, ואם הענין התעורר -

אני מצטתף להצעה לדון מחדש בהחלטה, כי אני רואה את "ימית" כמקום משיכה ליהודים.
אתי דברו על גרעין נוסף של עולים, שעדיין לא בארץ, אבל רוצה להיות בארץ
ומוכן לבוא ל"ימית". אנשי עליה בצרפת אומרים שהם יכולים לגייס מאה משפחות
ל"ימית", כי אלה אנשים אשר מחפשים אתגרים ואינם רוצים להחליף את פריז בתל-אביב
ואת מרסיי בחיפה, אלא הם רוצים דברים חדשים. יש להניח שגרעינים מסוג זה לא יחסרו
וצריך לתת למקום הזה אופי של עיר, ואז אפשר יהיה למשוך גם משקיעים, משקיעים
פרטיים בצורות שונות - "בנה ביתך" ומפעלים אחרים.

השר א. אוזן:

אני חושב שטוב יהיה אם נמשיך להתווכח
בנקודה זו ונבהיר את הענין בישיבת הממשלה.
אחר-כך אפשר יהיה לדבר ולדון איך לארגן את הענין של הקמת העיר. ברגע שייקבע
אופי המקום אפשר יהיה להחליט מה צריך לעשות שם.

השר ש. רוזן:

גם אני סבור שצריכה להיות בהירות בהחלטות,
וכדי למנוע אי-הבנות וויכוחים צריך להימנע
מהחלטות הגורמות ויכוחים כמו בקשר ל"מעלה אדומים".

היו"ר השר ז. גלילי:

לגבי קרית-ארבע, פיתחת רפיח ומקומות אחרים
נתקבלו החלטות בלתי בהירות וככל שנבהיר אותן

כן ייטב.

השר ש. רוזן:

למי שיש רוב בממשלה יכול להחליט החלטה בהירה.
את העיקר אני רואה בפתרון ותיקון העוול
לבדואים. ביקרתי שם ואציע הצעות.

אנחנו צריכים להקפיד על זכויות המשתכנים.

מדובר בעיר מושכת בצופפה, בשל הים היא אטרקטיבית מאד והיא תתחרה עם ערים
אחרות. מצפה רמון מדאיגה אותי, והיא לא תמשוך, והעיר ימית כן תמשוך.

יש עבודה שכירה בכל הארץ, בקיבוצים ובמושבים,

אבל אם אני מוצא מושב ונאמר לי ששם על כל מתיישב יש שנים - שלושה שכירים,
הרי הפרופורציות האלה על רקע של בדואים הרואים את עצמם מנושלים - זו תופעה
חמורה והיא מתקשרת עם כך שנותנים למתיישבים, לפי הערכתי, אמצעי ייצור מופרזים
שאינן בכוחם להתגבר עליהם. לדעתי, המתיישבים מקבלים יותר מדי מים.

השר י. רפאל:

אינני יודע מה הוחלט בשעתו, יתכן ששר קול

צודק. אם הוחלט משהו אחר - צריך להתאים את

ההחלטה למציאות. לעתים יש לי הרושם שההחלטות אינן תואמות את התכניות לטווח

רחוק. יש לכך שתי סיבות עיקריות: האחת - פוליטית. לא צריך מיד, עם ראשית

היסוד או ההחלטה המפעל לגלות את כל הכוונות; אם זה מטעמים פוליטיים כלפי חוץ,

כדי ללכת בהדרגה - אני מבין זאת, אבל אם יש לכך סיבה אחרת - לפעמים למען שלום

בית, ומכיוון שיש ויכוחים בפנים בכל-זאת רוצים לקבל החלטות פה אחד - אני סבור

שאינן גזירה שצריך לקבל החלטות פה אחד.

השר מ. קול:

ענין "ימית" דחף את סאדאת למלחמת אוקטובר.

היו"ר השר י. גלילי:

אינני יודע ממתי השר קול שם עצמו פסיכיאטר של סאדאט.

השר י. רפאל:

במקרים כאלה, כשיש חילוקי דעות בפנים, שכפי הנראה היה בענין "ימית", שאחדים אמרו מרכז עירוני אבל הכוונה היתה למעשה לעיר, במקרים כאלה צריך להעמיד לדיון ולהחליט גם כשהנושא לא מתקבל פה אחד.

אין לי דבר נגד שהמקום הזה יהיה מיועד בראש וראשונה לגרעינים, אבל צריך לשלב בזה אפשרות של הרשמה חפשית. נניח שיש למקום זה כח משיכה לאנשים מתל-אביב - למה לא? צריכה להיות הרשמה חפשית.

הג' 15 במסלול מנהל המסמך 1975: מקיף לקידום קריאת-כתיבה ולימוד חשבון.

מר ר. ויצ:

הרשו לי שלוש הערות, שתיים מהן כבעל מקצוע בתכנון הפיתוח. אני חייב לשבח את הרצאתו של מר אבני, כי הוא צריך היה לפעול במסגרת אילוצים. הוא קלע לתכנון גמיש המאפשר ביצוע של היום בלי לסגור אופציות לעתיד. אל נשכח שהתכנון האיזורי של מרכז רפיח, אנחנו מקימים שם איזור התיישבותי ישראלי לפי הצטברות של מידע. אנחנו בונים על שלוש רבות של פעילות: יש הפעילות עצמה, יש פעילות גושית של שירותים גושיים ויש פעילות איזורית כפרית ופעילות איזורית עירונית. צריך לתאם בין הדברים והתאום נעשה בצורה מניחה את הדעת, בלי לסגור אופציות שהמקום הזה, אם תהיה החלטה, יכול להיות עיר כמרכז עירוני תואם את הסביבה. לדעתי, לא נעשה עוול. להיפך, הדבר נעשה במחשבה תחילה ראוייה לשבח. יש לציין שכל אלה שהתחילו כמרכזים איזוריים עירוניים הצליחו, למשל: קריית גת, ערד, כרמיאל, אותם מרכזים שהחלו בעידוד יוזמה והתארגנות למטה, בניגוד למקומות אחרים שבהם לא עשינו זאת. על כן אני מעודד מאד ומציע למטפלים במרכז לעודד התארגנותם של מרכזים עירוניים מלמטה על-מנת שיקחו חלק בביצוע ויטביעו חותמם עליו. גם לעיר יש עקרונות של צמיחה, שחובה להביא אותם בחשבון. צריך להתחיל מגרעין כדי שלעיר תהיה מנהיגות, וחשוב לטפח את המנהיגות הזאת מההתחלה. אני מציע להקדיש לענין זה תשומת לב כי זה יקבע את התפתחות המקום.

ובמסגרת תפקידי כראש המחלקה להתיישבות: אנחנו עוסקים בתכנית איזורית כוללת. אני שמח לומר שבבקבות הצעה שהצעתי ליושב-ראש הוועדה, בדבר ישוב הבדואים, הופנה הדבר לאלוף ורדי, שמינה ועדה מקצועית, בעקבות הצעתי, שאני המרכז שלה. אנחנו עומדים לסיים הצעה קונקרטית שאביא אותה לשר הבטחון ויושב-ראש הוועדה הזאת, לשילובם של הבדואים בצורה פוזיטיבית בתוך התכנית האיזורית. בפעם הראשונה נראה תכנית איזורית שמביאה בחשבון גם ישוב בדואים ולא רק ישוב יהודים.

מר ר. ויצן:

נביא בחשבון ישובם של הבדואים כישוב עצמאי
ולא כספק של פועלים שכירים ליהודים, שהוא

הסרטן הנוראי האוכל בגופנו כיום.

אשר ל"שדות". אנחנו משתדלים לשנות את המבנה
הפנימי של "שדות" כי נכון שבשל סיבות שונות אמצעי הייצור הוכרחו להיות הרבה
יותר מהדרוש, כי הפעילות של החקלאות מיוחדת במינה הוכרה כהכרח. אנחנו מנסים
לשנות זאת על-מנת לבסס אותם על עבודה עצמית. אנחנו עומדים להגדיל את מספר
המתיישבים בלי להגדיל את המכסות.
ישובים יהודים ייבנו במתכונת אחרת וכמו שהוכח
ב"שדה ניצן" - אפשר לעבוד בלי עבודה שכירה.
אני מקווה שבתכנון האיזורי של פתחת רפיח נוכל
להקים ישובים מבוססים על עבודה עצמית.

מר י. צור:

אני מצטרף לדבריו של השר רפאל, שאם העניין יבוא
לממשלה הייתי, בלי לתת עצות לממשלה, מזהיר מפני

כל החלטה של היעוד הסופי של "ימית".

הנזק בתכנית של "ימית" מההתחלה היה בפרסום
ובפולמוס מסביב ובסערה שהוקמה. לדעתי, בשלב זה, כשהולכים להקים מרכז ישובי,
ולא חשוב איך נקרא לו, זה הדבר האחרון הדרוש לנו, ולא רק מבחינה חיצונית
אלא גם מבחינה פנימית. על כן, אם נקרה למקום "מרכז אבשלום" או "ימית", אם יהיה
זה מרכז עירוני, מרכז איזורי, כרך או עיר, אינני חושב שחשוב כל כך להתחיל
מחדש את מחול השדים מסביב ל"ימית". אני מזהיר, כאזרח, מפני כל ניפוח של
העניין.

מר י. קלרמן:

אילו הייתי מקבל במועד את רשות הדיבור, כנראה
הייתי מתנבא באותו סגנון של מר צור. אינני קרוי
להיות פרשן של החלטות הממשלה, ביחד כשאת החלטות אין מגלים אלא לשרים, וידידי
משה קול, שהוא שר, וידידי שר הקליטה, שהוא גם שר וגם רוזן, הם רוצים לברר
מה בדיוק כוונת הממשלה - שיישבו וישאלו את הממשלה. אנחנו כאן ועדה. בפני
הוועדה הובא מה שהובא ואין אני חושד בכשרים, והוועדה צריכה לתת את דעתה
למה שהיא מביאה, ועל כן נחליט על מה שעומד על סדר היום. אם השרים חושדים
בכשרים, בחבריהם, זה עניין שלהם - יבררו. אני מבקש לא לקבל את הצעותיהם של
שני השבים, ובמקום שהם רוצים לברר - יבררו.

השר מ. קול:

נראה שיש לך נוסטלגיה לתקופת המחתרת.

מר מ. קרונה:

אני זוכר שהוחלט על פשרה בכוונה ברורה.
כשהיה פה דיון בענין "מעלה אדומים" התבטא
שר השיכון: היות והוא חושש מבית שני, יהיה צורך בהכבדה מיוחדת על בחירת
המשתכנים.

אני מבין שלגבי המקום הזה צריך להבדיל בין
משתכנים ובין "עמך", ואני בעד זה. הוועדה הזאת איננה ממונה על קביעת מכרזים
ותנאי הרשמה, אבל אולי מותר להביע משאלה כלפי מי שמכריז את ההכרזה, שיושם
לב כדי להבטיח את האוכלוסיה. הבעיה הזאת דורשת פתרון מיוחד נוכח הרבה דברים,
שלא יהיו רק של החלפת דירות בין איש לרעהו.

מר ר. זאבי:

אינני רואה את עצמי מוסמך להכנס לסוגיה הפוליטית,
אבל בעקבות הערות שאני תומך בהן אני מבקש לחזק.
אשר לצורך במרכז עירוני, ולא איכפת לי כיצד הוא ייקרא: עד היום יש ארבעה
ישובים בחכנון ובהכנה - עוד מספר ישובים. אני חושב שהישובים, בהיותם מרוחקים
מישובים עירוניים בישראל, האיזור הזה חייב שיהיה לו מרכז עירוני, ולא חשוב
השם שיינתן לו. הצורך להקים מרכז הוא חיוני ביותר לישובים כנוזקים לשירותים
עירוניים וממשלתיים. לכן, בלי להסתכן בסוגיה הפוליטית, אני חושב שהצורך
במרכז עירוני הוא חיוני, ולא חשוב כיצד קוראים לו.

אני חושב שמשרד השיכון עשה פה עבודה יפה באופן
בלתי רגיל. לדעתי, משרד השיכון השקיע מחשבה חדשנית מוהאמת לבעיות של אקלים
ונוף שאנחנו לא מכירים אותם. ראוי משרד השיכון שתאמר לו מלה טובה על כך.

ישיבת ועדת שרים להתיישבות - כ"ה באייר, תשל"ה - 6 במאי, 1975

היו"ר השר י. גלילי:

הערות לסיכום:

(א) יושב-ראש הוועדה אינו מתערב בדיוני ועדת

השמות בנקיבת שמות לישובים, זה נשאר בתחום החופש האקדמי והאינסטקטואלי הטיפוסי לדמוקרטיה הישראלית. אני שומע ממר אבני, שהשתתף בוועדה, כי אכן חל שינוי. בשעתו הוועדה החליטה על "מרכז אבשלום" ולאחר מכן חל שינוי.

(ב) נראה לי שההערות של חברי חסד, משה קול,

אהרן אוזן ושלמה רוזן הן נכונות ולגיטימיות. יש להבהיר לעצמנו מה כוונותינו בנושא הפיתוח של "ימית". כאשר נבוא להגדיר את הדבר אנחנו יכולים להגדיר זאת לטווח מסויים בהנחה לחזור ולדון לטווח יותר רחוק, להבדיל בין החלטות לפרסום לבין החלטות שאינן לפרסום.

מסיבות שונות, פוליטיות-חיצוניות ופוליטיות-

פנימיות, יש אשר הממשלה - ואל אחסא בשפתי, חוששני שגם מוסדות אחרים, - מטכמים החלטות אופרטיביות אשרהאופן הפרספקטיבי נשאר באי-בהירות. אני זוכר את הדיון על "ימית", שהיה ביש מזל לרגל המצב שהממשלה מצאה את עצמה מוצגת בפני עובדה וזה השפיע על הגישה של הממשלה לנושא יותר מאשר הצד המדינה, שכן, לפי מיטב זכרוני, לא היתה התנגדות לעצם ההצעה שנתחיל בישובו של אותו איזור. עד כה הפעולה לא עברה את תחום החלטת הממשלה פרט לנקודה אחת: הממשלה החליטה שעד שנת 1975 יאכלס המרכז 350 משפחות ואילו משרד השיכון, ואני משבח אותו על כך, בנה תשתית ל-1,000 משפחות. מעבר לזה משרד השיכון לא חרג מהחלטות הממשלה.

ב-7 בינואר פניתי לשר השיכון ואמרתי לו שבדעתי

להביא לוועדת השרים להתיישבות הצעה להגדיל את הישוב תוך שלוש שנים על-ידי תוספת 500 יחידות דיור - 100 "בנה ביתך", 100 יחידות דיור במימון בלעדי של המשתכנים בהנחה שאם ועדת השרים תחליט על כך, נבוא בדברים עם הגורמים ואם יימצא חבר שירצה לערער - רצונו יכובד. לפיכך נראה לי שאנחנו היום צריכים להחליט שני דברים: (1) שאנחנו רושמים לפנינו את הדו"ח ששמענו ממר אבני. (2) יושב ראש הוועדה ושר השיכון יביאו לוועדת השרים הצעה פרספקטיבית לפיתוח "ימית", ובמהלך הדיון כאן נחליט ואין שום ספק שאם יהיה חבר שיציע להעביר זאת למליאת הממשלה ננהג לפי רצונו, אז נבוא בפני הממשלה המלצה של הוועדה או שתי המלצות והממשלה תכריע. אני מקבל את מה שאמרו שלושה עמיתי השרים,

שאת אי-הבהירות חובה לפזר.

היו"ר השר י. גלילי:

אם אתם רוצים לדעת, המצב המדויק לגבי קרית-
ארבע הוא מצב דומה. הממשלה החליטה על קרית-

ארבע, על בנייה לשיעורין והתקבלה החלטה שתוך זמן קצוב, והזמן הזה עבר, צריך
להביא לישיבות הממשלה הצעת תכנית כוללת בנושא קרית-ארבע, בהנחה שתהיה רשות
לשרים המערערים לחזור על ערעורם, אבל מטעמים פרגמטיים הדיון הזה בנושא קרית-ארבע
עד כה לא היה ואני אינני מאיץ בקיומו של הדיון הזה, אבל אם תהיה תביעה לקיום
הדיון הזה - ראש הממשלה יצטרך לשלב את זה בסדר היום של הממשלה.

אנחנו רושמים לפנינו את הדו"ח בהנחה ששמענו

גם כי בונים שם חשתי ל-1,000 יחידות דיור. באשר לפרספקטיבה - תובא כאן הצעה
ואם הוועדה תמליץ עליה, היא תבוא להחלטת הממשלה.

הסדר צריך להיות הפוך. צריך להכין פרספקטיבה
לאחר שהממשלה תחליט מה היא רוצה שם. עד כה

השר מ. קול:

היתה החלטה על מרכז איזורי.

אם תסכים שאני אבוא בדברים עם ראש הממשלה ולפי
הסכמתו נקבע אם נקדים דיון בממשלה או בוועדת

היו"ר השר י. גלילי:

השרים. אני אמליץ להקדים דיון בוועדת השרים באשר יהיו חברי ממשלה אשר ירצו לדעת
עלות, אופי העיר וכו' ולהחליט בממשלה על יסוד נתונים ברורים. אבל אם ראש הממשלה
ימצא לנכון להקדים דיון בממשלה - לא אתנגד.

אני מבקש שענין עקרוני יוכרע מקודם, זו זכותי
כחבר הממשלה.

השר מ. קול:

אמסור לראש הממשלה את בקשתך.

היו"ר השר י. גלילי:

במסגרת סעיף ג', שונות, אמרתי להעלות ענין
קרית ארבע. אמרתי להעלות ענין זה כסעיף מיוחד

השר מ. חזני:

בעקבות דבריון באחת הפעמים הקודמות, והוא הדין "מעלה אדומים", שאין בהירות ביחס
להחלטת הממשלה. אמנם לא הוחלט על תכנית סופית של מיתאר שבמסגרתו צריך להקים פארק
אבל בוודאי שלא הוחלט על מרכז איזורי בקרית ארבע, אלא עיר, אבל לא הוחלט על
מימדים מכיוון שהענין מחייב בהירות.

אני מציע לנהוג גם לגבי קרית-ארבע כמו לגבי

"ימית" דהיינו, אם תסכם עם ראש הממשלה להביא את זה לדיון כאן ואחר-כך לממשלה,
הוא הדין לגבי קרית-ארבע.

השר מ. חזני:

אני מצטרף בכל לב לשבחים אשר נאמרו על חשבוננו של מר אבני ומשרד השיכון לגבי התכנון היפה והמוצלח והקצב המהיר של הביצוע, שבתנאי הבנייה בארץ הוא דבר בלתי רגיל. אני מצטער להגיד שאין הדבר כך לגבי קרית-ארבע. אנשים מחלוננים. גם במסגרת אותן יחידות שסוכם עליהן עם שר השיכון הקודם, וגם עם השר הנוכחי, העבודה מתנהלת בעצלתיים. גם במסגרת אותן יחידות שאושרו, הביצוע מתנהל בקצב שקשה להסביר אותו. אני מצטער על כך.

עד היום לא סוכם דבר על תכנית הבנייה במסגרת תקציב 1975. גם עובדה זו וגם קביעת המסגרת הכוללת של אותו אתר, שני הדברים מחייבים דיון מיוחד.

היו"ר השר י. גלילי:

אני מצטער מאד על האינטרמצו של ידידי השר חזני, ואני לא מקבל את הצעתו הפורמאלית. אני לא יכול לקבל את הצעתו. אם הוא יגיד, כדרך שנהגנו בנושא "ימית" ננהג בקרית-ארבע, נבקש ממשרד השיכון להביא דו"ח ונקיים דיון - אין זה מן הנמנע שאז אני, מר חזני, אציע לנהוג כמו לגבי "ימית" וכן נעשה.

לגבי הנושא, כפי שאמרתי, אביא את בקשתו של השר קול לפני ראש-הממשלה. אנחנו רושמים שתי החלטות ביניים: (1) רושמים את הדו"ח ששמענו ממר אבני. (2) יושב ראש הוועדה, יחד עם שר השיכון, יביאו לפני ועדת השרים לענייני השיכון תכנית פרספקטיבית בנושא "ימית". לפני כן נברר עם ראש הממשלה אם להקדים את הדיון בממשלה או בוועדה ונביא לפני ראש הממשלה את בקשתו של השר קול.

לגבי קרית ארבע, יהיה דיווח, דו"ח התפתחות של קרית-ארבע ואחרי זה נקיים דיון.

אני רוצה להביא לידיעת הוועדה מה היו תוצאות הדיון שלנו עם משרד האוצר בנושא התקציב להתיישבות החדשה ומה קבענו, שלושה חברים, היושב-ראש, שר החקלאות וראש המחלקה להתיישבות לגבי סדר הקדימויות.

קיימנו דיון עם שר האוצר ועוזריו, ב-18 באפריל. בישיבה זו הבאנו את ההצעה שסוכמה בדבר הקמת עשרה ישובים והאחזות אחת - חמישה מעבר מזה של הקו הירוק וחמישה ישובים והאחזות אחת מהעבר ההוא של הקו הירוק - וביקשנו את המימון הדרוש לצורך הדבר הזה. בישיבה של הישיבה נתקבל הסיכום כדלקמן: התכנית להקמת עשרה ישובים והאחזות אחת תתפרש על שתי שנים על יסוד שתי הנחות:

היו"ר השר י. גלילי:

השנה ייבנו ששה ישובים ובשנה הבאה - חמישה, בתוספת ישובים נוספים שעליהם תחליט הוועדה אם תחליט. כלומר, לא נקבע בזה שבמסגרת היא אחד-עשר ישובים בשנתיים, אלא את אחד-עשר הישובים האלה נבנה לא בשנה אחת אלא בשנתיים, אבל אין בדבר זה שימת גבול למספר הישובים שעליהם תחליט לגבי השנה הבאה. על יסוד זה נתבקש שר השיכון, והסכים לכך, שמשרדו יזכור בתקציב הכספים 1975 את ההוצאה לשיכון, שהיא החלק הארי של התקציב להקמת ששה הישובים. אני מוקיר בעניין זה את הסכמתו של שר השיכון, שאם לא כן, לרגל הקיצוצים שחלו בתקציב המדינה, היינו נתקלים בקשיים רבים באשר לקבלת הסכמתו של שר האוצר.

על יסוד זה דיברנו על אחד-עשר ישובים - שלושה

בגליל, שניים ברמת-הגולן, האחזות בפתחת רפיח, "תומר" בבקעת הירדן, "שדות ד" בפתחת רפיח, "קסיף" בדרומית מרצועת עזה, בערבה, ומושב מוקייבלה באזור התענכים. הבדיקה של הנתונים הממשיים מלמדת שלגבי המושבים ב"תפן", שני ישובים ב"תפן", אי-אפשר יהיה להתחיל בהם השנה מסעמים של תכנון, הכשרת קרקע וכו', פרט לסלילת כביש, שהוא חשוב מאד בתור עורק מרכזי באותו אזור.

התווי קיים.

מר י. צור:

דיברתי על סלילה.

היו"ר השר י. גלילי:

מושב "שגב", שלפי המידע שקיבלתי מראש המחלקה

להתיישבות, ניתן להתחיל בו בעבודה. לפיכך, אנחנו רוצים לסכם את הצוואה הזו בצורה כזו שהשנה אנחנו נכלול את "שגב" בגליל המרכזי, "קשת" בגולן, "תומר" בבקעת הירדן, "שדות ד" בפתחת רפיח, "קסיף" בדרום הרצועה, "חוות הסמר" בערבה. לפי זה תהיה השהיה למה שנוגע למוקייבלה ותל-זית כמו כן תהיה השהיה בהאחזות חרובה. לגבי האחזות בתל-זית ומוקייבלה נמשיך במגעים עם האוצר והמחלקה להתיישבות. אם אכן תברר שלקראת סוף שנת התקציב אפשר יהיה להתחיל בהקמת התשתית גם במוקייבלה וגם בתל-זית, שלגבי שני המקומות האלה יש התחייבות, אני מקווה שנוכל לעשות זאת. אינני מתחייב, על יסוד בירורים עם המחלקה להתיישבות ועם מר אבני מטעם משרד השיכון, וטרם דיברנו עם משרד האוצר, אני מקווה שבמסגרת ההקצבה והדחיות בלוח הזמנים, נוכל להתחיל בשנה הבאה גם במבנה התשתית של אלה.

ששה הישובים שסיכמנו בינתיים הם "קשת",

"תומר", "שגב", "שדות ד", "קסיף" ו"חוות הסמר".

השר מ. קול:

האם יש על כך הסכמה של הגורמים ההתיישבותיים

ליד המרכז החקלאי? האם יש על כך הסכמה של הוועדה?

פעם סיכמנו בינינו שלגבי אישורים, העניין יובא לוועדה זו. אנחנו לא עסקנו באופן קבוע באישור של ישובים אלא רק אם היו חילוקי דעות.

היו"ר השר י. גלילי:

הוועדה שלנו, כפי שציין השר קול בצדק, פרט

למקרה אחד, לא עסקה בזיהוי של גופים התיישבותיים,

וכן לא עשינו זאת הפעם ואין בדעתי לבוא בדין ודברים עם המחלקה להתיישבות חקלאית, כי אין לי מה להגיד. ההצעה שאנחנו מביאים כוללת את כל הגורמים הנוגעים בדבר - תנועת המושבים יש לה מעמד, הקיבוץ הדתי יש לו בתוך הרשימה הזאת שתי נקודות, הקיבוץ הארצי יש לו את "חוות הסמר", ואין אני מתכוון לבוא בדברים.

השר מ. קול:

יש לי טענה לגבי הישוב בגולן. התנועה שלנו

איננה מיוצגת פה. אני חושב שהגשנו בקשה לישוב

בגולן ואני לא מבין מדוע זה לא ניתן.

או שיש סידור שקודם דנים בוועדה של המרכז

החקלאי, ואני מקבל את זה, אבל אם לא דנים שם - אני רוצה שיהיה פה דיון. אבל אינני יכול לקבל שזה יהיה פעם כך ופעם אחרת.

היו"ר השר י. גלילי:

אני לא יודע על פנייה של התנועה ההתיישבותית

של מושבי העובד הציוני לגבי ישוב נוסף ברמה.

אני מוחה על הקיפוח הזה שיושב-ראש הוועדה איננו יודע על הצעה כזו אבל אני לא יכול לפתוח את הדיון בזה.

השר מ. קול:

מי דן על הנקודה הזאת, אנחנו או המרכז החקלאי?

זה לא יכול להיות עניין של פעם כך ופעם אחרת.

היו"ר השר י. גלילי:

אף פעם לא היו מביאים לוועדה של המרכז החקלאי

סדר קדימנות של ישובים.

מר ר. וייץ:

אתה מדלג על חוליה אחת. אני מעיר את תשומת לבך

לכך שיש מושב מיישב המכין את החומר באופן כללי

ומביא אותו לאישור עקרוני כאן וגם לוועדה הבין-תנועתית. על שולחן המחלקה

להתיישבות יש עשרות בקשות של תנועות. אנחנו בודקים אם המקום המבוקש מתאים,

אם יש מועמדים או לא, אם יש גרעין או לא. רק לאחר שזה עובר את כור הסיפול של

הגוף המיישב זה מובא לדיון. אם יש לך טענה - תבוא לראש מחלקת ההתיישבות.

- 20 -

היו"ר השר י. גלילי:

רצוני לומר לשר קול: היו לנו ארבע - חמש ישיבות שכתוצאה מהן נתקבלה החלטה שכללה אחד-עשר ישובים. אם יש בעיה מסוג זו שאתה מעורר, היה מקום לומר זאת בשעתו. אמרו לי שזה בבירור עם המחלקה להתיישבות.

השר מ. קול:היו"ר השר י. גלילי:

בנושא זה פעלנו ברוח טובה ואין טעם להעביר את הרוח הזאת ללא סיבה. מי שיצא פה מקופח

הוא הקיבוץ המאוחד. יש לו תביעות לישובים נוספים אבל הוא לא נכלל במסגרת אחד-עשר הישובים האלה. גם לאיחוד החקלאי יש תביעות והדברים מחבררים. עכשיו אנחנו בשלב המסכם את הדבר.

אני מבקש מאת ראש המחלקה להתיישבות למסור

לי אינפורמציה בנושא שהעלה אותו השר קול, אך הדבר לא מתייחס לנושא שאנחנו מדברים עליו עכשיו. לגבי הנושא שאנחנו מדברים עליו עכשיו אני אומר שלגבי ששה ישובים יש סיכום ולגבי מוקייבלה ותל-זית נעשים בירורים אם אפשר לכלול אותם במסגרת התקציב של השנה, בלי שנבוא בתביעות נוספות אל משרד האוצר, ואז הדבר יוכל להעשות ואני מקווה שהוא אמנם ייעשה.

השר י. רפאל:

אני מבקש לדעת על כמה יחידות דיור מדובר בכל הישובים. השתתפות האוצר מתקציב המדינה זה

ביחידות הדיור, כמה יחידות דיור בששה הישובים? זה יכול להיות 300 יחידות דיור, אולם פחות מזה. זאת אומרת שמכל התכנית הגרנדיוזית מפרישים להתיישבות החדשה 200 יחידות דיור.

היו"ר השר י. גלילי:

זה 35 מיליון.

השר י. רפאל:

אני יודע מה היא תכנית הבנייה של השיכון. העליה הצטמקה עד למינימום. אני רוצה שהשנדע

שמכל הדיבורים הגדולים אוצר המדינה מפריש 250 - 300 יחידות דיור, וזה קצת תמוה.

יכול להיות שהחלק השני של התקציב גם הוא

לא יכול לענות לצרכים יותר גדולים, זאת אומרת שבצד אחד - האוצר, ובצד שני - המחלקה להתיישבות, אינני יודע אם יש כאן הקבלה.

השר י. רפאל:

כמה זמן תימשך הקמת היחידות הללו? אני כמעט

בטוח שזה לא יהיה תוך השנה, לכן - למה לא

נתחיל ביותר מקומות? אם זה מתוכנן, הרי בפועל הביצוע יהיה יותר משנה, למה נגביל? נתחיל ביותר מקומות ונסיים בשנה הבאה ביותר מקומות, כי אני רואה בזה קביעת תכנית לשנה הבאה, לא זו היתה הכוונה. התוצאה של המשא-ומתן עם האוצר היא מאכזבת.

השר מ. קול:

רצוני לספר משהו נעים ולברך את ראש המחלקה

להתיישבות להולדת נכדו הראשון.

רצוני להעיר חשומת לבו של היושב-ראש,

שהתנועה של מושבי העובד הציוני היתה שותפה למפעל ההתיישבותי לפני הקמת המדינה ומאז מלחמת ששת הימים היא בגולן, במרחב שלמה ובבקעת הירדן. אינני מבין מדוע היא נעלמה מהתכניות ההתיישבותיות בשנתיים הקרובות. הוגשה בקשה לשלוש נקודות. אני מבקש לשאול מה הסיבה שלא לקחו בחשבון את הפניות שהיו. אני יודע על בקשה לגבי הגולן, אני יודע על פנייה לאיזור לאטרון. אני יודע שיש קשרים עם המחלקה להתיישבות ופה הדברים נעלמים. לתנועה של השר חזני - שלוש נקודות ולנו אף לא אחת. אינני מבין זאת.

השר מ. חזני:

גם אני סבור שצריך לפרוש את התכנית הזאת על

גבי שתי שנות תקציב, בשיכון יש תכניות תלת-

שנתיות, על-מנת להרחיב את המסגרת כי מבחינה קופתית אין זו הוצאה בשנת התקציב הזאת בלבד. אבל אם היושב-ראש ישכנע אותנו שזה מוכרח להיות לפי שעה במסגרת של ששה, אני הייתי נותן קדימויות רק לישובים שמחוץ לקו הירוק. בתוך הששה יש שנים שבתוך הקו הירוק.

השר ש. רוזן:

אני מציע את ההיפך.

השר א. ארזן:

אני מצטרף אליך.

היו"ר השר י. גלילי:

אני רוצה להגיד לשר רפאל, כדי שלא תהיה אי-

הבנה. משרד השיכון כלל בתקציבו סכומים הרבה

יותר גדולים לענייני הבנייה בהתיישבות - א) לגבי ההתיישבות הקיימת, הוותיקה.

ב) לגבי ההתיישבות מעבר לקו הירוק. מר אבני מעיר לי שכלול סכום של 260 מיליון רק לקידום הישובים שמעבר לקו הירוק.

מר אבני:

בתוך התכנית של 260 מיליון יש חשעה ישובים חדשים שהיו החלטות קודמות, כי בדיון התקציבי

שלנו לא הבאנו בחשבון נקודות שלא היו עליהן החלטות בוועדה זו.

היו"ר השר י. גלילי:

אני חוזר ומציע שאתם תסמכו את היד על המגמה שלי, של שר החקלאות ושל ראש המחלקה להתיישבות

שאנחנו נשתדל, פרט לשני הישובים ב"תפן", שמן הנמנע להתחיל בהם השנה, לבוא בדברים עם האוצר, שבמידת האפשר, במסגרת התקציב, להתחיל בבנייה של הישובים, אבל יחד עם זאת אנחנו רושמים לעצמנו שלא תחמנו את הדבר במסגרת של אחד-עשר ישובים לשנתיים, כי יש נטייה כזו באוצר, ואנחנו ערערנו עליה, גם שר השיכון, גם שר החקלאות, וגם מר וייץ ואני, ערערנו את המגמה הזאת ושר האוצר הסכים שבכך שאנחנו מבקשים עכשיו אחד-עשר ישובים, לא תחמנו על כך. אין החלטה על ישובים אחרים ומצטרך לבוא על כך החלטה ואז תבוא לדיון הצעתו של השר קול. אם השר חזני עומד על הצעתו, לא תהיה ברירה אלא להביאה למנין. אני מציע לא להביאה למנין ובלבד שמתקבלת ההצעה שדיברתי עליה.

השר מ. חזני:

אינני שלם על כך מלכתחילה, אבל לאחר הודעתך

שיהיה מאמץ, תוך החודשים הקרובים, להתחיל

בבנייה תשתית, אני מקבל את זה.

היו"ר השר י. גלילי:

דיברתי על "לוח השנה".

מר קלארמן:

אני מציע לקיים סיור של הוועדה במרכז שדיבר עליו מר אבני.

היו"ר השר י. גלילי:

ברצון יהיה סיור.

הישיבה ננעלה בשעה 10.45.

הת/13 פיתוח הר-גילה

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. קול, ש. הלל, י. גלילי וה"ה י. צור,
א. ביידיץ והאלוף ר. ורדי.

מ

מ ח ל י ט י ם :

א. לפתח את הר-גילה, בהתחשב בחשיבותו לעתידה ולבטחונה של ירושלים;

ב. התכנון והביצוע של פיתוח הר-גילה יהיו בסמכות משרד השיכון;
התכנון יערך בהתחשב עם קיומו של בית ספר שדה במקום;

ג. לסלול כביש להשלמת החיבור של הר-גילה עם ירושלים;

ד. השרים י. גלילי - יו"ר הועדה להתיישבות וח.י. צדוק
יו"ר ועדת השרים לעניני ירושלים, יבואו בדברים:

(1) עם שר האוצר בענין התקציב לביצוע התוכנית;

(2) עם שרי האוצר והעבודה בדבר הכללת ההוצאה הכספית לסלילת
הכביש במסגרת התוכנית והתקציבים של משרד העבודה.

ה. להקים צוות בהרכב - נציגי שרי הבטחון, החינוך והתרבות,
המשפטים, השיכון והשר י. גלילי, לעבד הצעה לפיתוח הר-גילה;

הצוות יציע, בין השאר, דרכים להבטחת שטח הדרוש לפיתוח
הר-גילה, ולסלילת הכביש (לרבות הפקעת קרקע, במידה שלא
תמצא דרך אחרת להשגת הקרקע).

ו. המלצות הצוות הנ"ל יובאו לוועדה להתיישבות וכן לוועדת השרים
לעניני ירושלים.

הת/14. ימית - דו"ח התפתחות

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

נציג משרד השיכון מדווח בדבר התקדמות הבניה והפיתוח של ימית.

בדיון משתתפים: השרים י. גלילי, י. רפאל, מ. קול, מ. חזבי,
א. אוזן, ש. רוזן, וה"ה ש. אבני, ר. וייז,
י. צור, י. קלארמן, מ. קרונה ור. זאבי.

מ ח ל י ט י ס:

א. הועדה להתיישבות רושמת לפניה את הדין-וחשבון של משרד השיכון
בדבר התקדמות הבניה והפיתוח של ימית, לרבות הכשרת השטח
והתשתית להקמתן של כ-1000 יחידות דיור בוספות.

ב. לבקש מיושב-ראש הועדה להתיישבות ושר השיכון להביא לדיון
בועדה להתיישבות הצעת - תוכנית לפיתוחה של ימית בעתיד.

יו"ר הועדה להתיישבות מודיע כי:

(1) בשיח לב להצעת שר התיירות, יבוא בדברים עם ראש הממשלה אם
לקיים בממשלה דיון עקרוני בנושא;

(2) ובשיח לב להצעת שר הסעד, יבוא בדבריר עם שר השיכון
בדבר קיוו דיון בועדה להתיישבות בנושא קרית-ארבע.

הת/15. התיישבות חדשה בשנת הכספים 1975: תקציב וקביעת קדימויות -
דו"ח יו"ר הועדה להתיישבות

יו"ר הועדה להתיישבות פותח.

מ ח ל י ט י ס בהמשך להחלטות הועדה להתיישבות מס. הת/8 מיום
כ"א באדר תשל"ה (4.3.75), הת/10 מיום ו' בניסן תשל"ה
(18.3.75), הת/11 והת/12 מיום כ"ו בניסן תשל"ה (7.4.75)
לרשום את הודעת יו"ר הועדה להתיישבות על סיכום עם שר
האוצר בדבר התקציב להתיישבות חדשה בשנת הכספים 1975 ואת
הסיכום בדבר סדר הקדימויות בהקמת הישובים, כדלקמן:-

א. (1) בדיון שהתקיים ביום ז' באייר תשל"ה (18.4.75)
עם שרי האוצר, החקלאות, השכון, ראש המחלקה להתיישבות
בסוכנות היהודית ויו"ר הועדה להתיישבות סוכם:

(א) הקמת 10 ישובים והאחזות אחת-חדשים, עליהן החליטה הועדה להתיישבות ביום כ"א באדר תשל"ה (4.3.75)
(החלטה מס. הת/8) וביום כ"ו בניסן תשל"ה (7.4.75)
(החלטה מס. הת/12) - תתפרס על פני שבתיים, כאשר השנה יוחל בהקמת 5 ישובים.

(ב) תוכנית-השנת ים: תכלול את הקמת 5 הישובים האחרים וכן ישובים נוספים בכפוף להחלטת המוסדות חנוגעים בדבר.

(2) שר האוצר והממונה על התקציבים יבואו בדברים עם שר השיכון בדבר מימון מרכיב השיכון בתכנית, מתוך תקציב משרד השיכון.

(3) החלטה שמורה במזכירות הממשלה.

(4) החלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ג. להטיל על יו"ר הועדה להתיישבות לפעול עם הגורמים חנוגעים בדבר - במסגרת התקציבים שאושרו - להתחלת הקמת התשתית בישובים תל-זית, האחזות חרובה, ומקייבלה, תוך שנת הפעולה הנוכחית.

ה י ש י ב ה ב נ ע ל ת

מוכירות הממשלה

W 72

ס' נא"מ

1310
ס' נא"מ 3

פרוטוקול
ישיבת הועדה להתייחסות
כ"ו בגיטן תשל"ה - 7.4.75

בכחו השרים: י. גלילי יו"ר - א. אונזן, ש. הלל, מ. חזבי
א. יזילון, א. עופר, ח. י. צדוק, מ. קול, י. רפאל
ש. רוזן

בעדרו השרים: י. אלון, ש. פרס, י. רביצוביץ

בכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: ר. וייץ, מ. קרובה, א. שנקר

בעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: פ. ספיר, מ. בראון, א.ל. דולצין
ר. יגלום, ח. פינקלשטיין, מ. קירשבלום,
י. קלארמן, ע. שפירא

משתתפים בוספים:	י. אייל	-	משרד האוצר
ע. ארנן	-	לשכת השר י. גלילי	
ש. אבני	-	משרד התיכונ	
א. ביידיץ	-	מנהל מקרקעי ישראל	
י. גוטמן	-	לשכת שר המשפטים	
א. גפני	-	משרד האוצר	
ר. זאבי	-	משרד ראש הממשלה	
א. ישראלי	-	משרד החינוך והתרבות	
מ. בצר	-	משרד הבטחון	
א. סגל	-	משרד האוצר	
ח. שקלוביץ	-	משרד החקלאות	

משתתפים בוספים מטעם הסוכנות היהודית: י. אקסלבי, י. צור, י. שמיר
א. לינצסקי - מזכיר הועדה

סדר היום: הת/11. ישובים על בסיס ספעלי חצויה ושילוב אפשרי
עם עבד חקלאי

הת/12. הקמת שלושה יישובים מן הדגם המפורס בהחלטה
מס. הת/11 הנ"ל בגליל המרכזי

חאה: אש אל

היו"ר השר י. גלילי: אני פותח את הישיבה.

הת/11. ישובים על בסיס מפעלי תעשיה ושלוב אפשרי עם ענף חקלאי

היו"ר השר י. גלילי: התכוונתי להביא היום סיכום של הדיון בנושא

הכפרים שהגדרנו אותם ככפרי תעשיה. מספר

חברים נשארו רשומים לרשות הדיבור.

כדי להקל על הסיכום, מוגשת הצעה שערכו החברים

במחלקת ההתיישבות ואני, ובהתחשב בסיכומים של הועדה מטעם המרכז החקלאי.

אני קורא את ההצעה.

ההנחה היא שלכל ישוב יהיה נושא חברתי מוגדר,

מאושר ע"י המוסדות המוסמכים. יהיה גרעין שיהווה את הנושא, ועל פי

הרצון החפשי ייקבע האופי של הישוב. הגרעין יהיה מוסמך לקבל חברים

חדשים ותהיה אחריות משותפת.

הישוב יתבסס על עבודה עצמית במשק שיתופי

בין קואופרטיבי ובין קיבוצי.

הקיום והתעסוקה של המתישבים יתבססו על עבודה

במפעלי תעשיה לרבות אפשרות של שילוב עם ענף חקלאי, בהתאם לתכנון כולל

של הכפר. הכוונה למפעל תעשייתי שיקום בכפר.

ישנה גם אפשרות שהכפר כאופן קיבוצי ישתתף

בשותפות איזורית. לכן נאמר: אפשרות של שותפות הישוב במפעלי תעשיה

אזוריים.

המפעלים אשר יקומו ככפר יהיו בבעלות משותפת וכן
אהשירותים המשמשים לתעסוקה ומחיה.

השרותים לישוב יופעלו ע"י המתישבים, או במסגרת

איגוד אזורי.

קבלת חברים חדשים, במסגרת התכנית המאושרת,

בסמכותו של הישוב.

הישוב יהיה עצמאי בקביעת אורחות החיים וככל

הנוגע להתחברות לתנועה התישבותית, ארצית.

בתום שנה לקיומו של הישוב הראשון יימסר לוועדת

השרים דיווח הכולל סיכום ראשון של הנסיון.

השר א. ידלין: התרשמתי מהרעננות של חוות הדעת של גבי סגל

שדיברה בשם אגף התקציבים. אני הסכמתי לדבר

אחד: שהאמצעים מוגבלים. היות והאמצעים מוגבלות, צריך לשקול את

תנאי ההתישבות ומותר לחזור ולשקול גם בהתישבות הכפרית וגם בעירונית

בתנאים חלוציים יותר.

האמצעים המוגבלים יכולים לקבוע את העיתוי ואת

הקצב אבל לא את כיווני ההתישבות ותוכן ההתישבות. אני חסיד גדול של

הנסיון של יצירת כפר תעשייתי, אם כי המושג כפר תעשייתי הוא כביכול

דבר והיפוכו. גם מחצית ההכנסות של התנועה הקיבוצית באות מהתעשייה.

2/3 מההכנסות בכפר שאני חי בו, באות מהתעשייה.

אנחנו רוצים מדינה בה לא תהיינה רק ערים.

במידה ויש נושא אנושי ויש לו מוטיבציה לחיות

בקהילה כפרית, ובמידה שמקורות הפיתוח של החקלאות מוגבלים, אני חושב שחובה לפתח את הקהילה הכפרית שמתבססת על תעשייה. זה חשוב מבחינת דמות א"י היהודית, זה חשוב מבחינת איכות החיים בארץ. איכות החיים, לצערי, היא בירידה, ואיכות החיים בכפר עדיפה.

תמיד היה לנו אופי פלורליסטי לחיים בארץ.

חייכנו גיוון של צורות חיים. כשם שאי אפשר להיות בטוח שצורת חיים תצליח לא צריך להניח אצא שצורת חיים שלא היתה בישראל, והיא מתבקשת, דוקא תיכשל. אני מחייב את הנסיון להקים קהילות עצמאיות בעלות אופי כפרי שמבוססות בעיקר על תעשייה. יחד עם זה, לא התלהבתי מהרעיון שהכפר התעשייתי שאנחנו מדברים עליו כגליל, יהיה בנוי על תעשייה בקומפלקס התעשייתי הגדול שמתכנן משרד המסחר והתעשייה. אני חושב שאנחנו צריכים לעשות כל מה שאפשר כדי שכפר תעשייתי יהיה לו גם בסיס חקלאי מצומצם ולו רק סימבולי. רצוי שענפי התעשייה יהיו ברובם בכפר עצמו ולא באיזה שהוא קומפלקס כחוק מהכפר. אני לא בעד שיכונים רחוקים מהעיר. אני בעד זה שזה יתבסס על ענפי תעשייה בכפר עצמו. יש היום תעשייה מתוחכמת שמתאימה לכפרים, לקהילות קטנות. את התעשיות האלה צריך לכוון לאותו כפר תעשייתי.

בענין כפרי תעשייה בגליל. בשכילי גליל יהודי

מורכב משני אלמנטים. גם איכלוס וגם פריסה, פיזור ההאחזות היהודית בשטח. שני האלמנטים האלה תופסים גם כימינו. לכן אני לא מסתפק בערים שצריכות להיות בגליל. אני מחשיב פריסה בשטח. אני לא חושב שזה יהיה על חשבון הערים. האוכלוסיה בכפרים כנראה מוגבלת. אם יש סיכוי לייחוד הגליל, זה יהיה על חשבון מרכז הארץ. השאלה אם יגורו בתל-אביב או בגוש דן או במרחבי הארץ, ולא במעלות או בכפר.

הרעיון של כפר תעשייתי הוא נכון, יש לו סיכויים
כי הוא פונקציה של הצורך של פריסה בשטח, ויש גם יהודים - אם מתוך הארץ
ואם מתוך הדור הצעיר היהודי בגולה - שיש להם מוטיבציה לחיות בקהילות
כפריות, אם כי בעיקר יתפרנסו מתעשייה.

מר י. צור:
אני רואה את פריסת הישובים בגליל ההררי כמשימה
ראשונה במינה ואני חושב שכמעט ולא צריך להגביל
את מספר הישובים או איכותם. צריך להכניס אותם כחללים שישנם בגליל.
את החללים האלה אנחנו כולנו מכירים. יש מקומות שהם 'נקיים' מישובים
יהודיים, ואת החלל הזה צריך למלא.

לגבי הכפרים התעשייתיים, אומר בניגוד לדברי
אוזן, אל תערכבו תעשייה בחקלאות. נדמה לי שהנסיון שלנו כארץ מוכיח
שאם כוונתנו לכפר מלוכד בעל צורה התישבותית, כפר ללא חקלאות, לא
יתקיים בצורה כזאת. כאשר שמעתי את התכנית של הקואופרטיב, העליתי
שתי דוגמאות שאנחנו מכירים ולא הצליחו, וזה מצפה רמון מצד אחד, ונאות
הכיכר מצד שני. אפשר להוסיף לזה נסיון מלפני הרבה שנים של אפעל.
זה מתחיל כביכול מקואופרטיב, חיים מרוכזים סביב מפעל מוגדר, ובסופו
של דבר, מבחינה חברתית זה מתפורר.

מבחינת יישוב הגליל, אני מניח שאין פסול אפילו
בכפר שירצו לגור בו אנשים כדי לצאת מתחומי העיר. דוגמא לנסיונות
שהצליחו זה אומר ליד באר-שבע וטבעון, זה מרכז שלא הכלל בנה אותו.
אין גם טעם להוציא מכספי הציבור מיליונים עבור כפר הנמצא 30 ק"מ מחיפה.

כמו שדיברו על שגב. אינני פוסל התישבות כזאת, לדעתי זה לא יצליח בלי מכנה משותף של חקלאות או עבודה קרובה לחקלאות שאי אפשר לספל בה ללא שיתוף גמור. מבחינה חברתית - זה לא נראה לי.

על כן הייתי מקבל את הסיכום, אבל בסעיף 3 הייתי מוציא את המלה "לרכות" וכותב במקומה: תוך שילוב עם ענף החקלאי.

היו"ר השר י. גלילי: יכולים להיות כפרים שבהם ענף חקלאי אינו אפשרי.

מר י. צור: על זה אני מביע הסתייגותי.

מצד שני הייתי מוסיף משהו שיציין כי מבלי שזה יהיה ישוב יזום שממומן ע"י רשויות ההתישבות, אנחנו נעודד פיזור האוכלוסיה ע"י תכנון, ע"י מתן קרקע שלאנשים שרוצים לגור יחד כמחלקים מן העיר, ובגליל יש צורך לכוון את הדבר כדי שזה ימלא גם את התפקיד הדרוש לנו של מילוי החללים. יישוב השטח הזה למעשה מתחיל כמעט בגבולות המפרץ. זה מתחיל במרחקים קטנים מהמרכזים העירוניים הקיימים.

השר מ. קול:

כבר אמרתי שאני תומך בכפרים אלה. אני מתנגד שהגליל יהיה מיושב יהודים רק בערים ובעיירות ¹/₂ והשטח ביניהם יהיה ריק. זו לא דרך שהלכנו בה כל השנים, זו לא דרך שהיא תביא לכך שהשטח הזה יהיה יהודי. אינני רוצה שיהודים יהיו בערים ובעיירות והערבים יעבדו את השטח מסביב.

נסינו הרבה דברים כארץ. יש דברים שהצליחו ויש דברים שהצליחו פחות. יש גמישות גדולה. אני עוד זוכר את הויכוח על התעשייה בקיבוץ. יש כאלה המקיימים מפעלי קייט ואירוח, ויש כאלה שאינם רוצים בזה כי הם מתנגדים לשירותים. אני בעד גמישות תוך שמירה

על עקרונות. עקרונות צריכים להיות . אני בעד שילוב - עד כמה שאפשר - של תעשייה וחקלאות.

לגבי הנייר שמונח לפנינו, פה מדובר על אָאָ אַעבֿודָה עֶצְמִית בַּמֶּשֶׁק שִׁתּוּפִי , קוֹאֹפֶרְטִיבִי אוֹ קִיבּוּצִי . לפי העקרונות שהונחו על שולחן זה, יש כאן עקרונות שמתאימים לקיבוץ ולמושב שיתופי ויש פה שלילה של המושב האינדיווידואלי. פה מדובר על בעלות משותפת בענפי היצור, זה לא קיים במושב. משואה בבקעת הירדן זה מושב אינדיווידואלי, אַצָּא אַצָּא שׂוֹרֶשׁ בְּהָרֵי יְרוּשָׁלַיִם, זה מושב שיתופי. לכן אני אומר שהענין הזה צריך להיות מסור לחברים מכיון שפה מדובר בתעשייה. אני בעד זה שנקבע עקרונות שימנעו סטיות. כשאני מדבר על מושב אינדיווידואלי יש לו עקרונות קוֹאֹפֶרְטִיבִים. לכפר יש ווטו. אי אפשר לשלול את היסוד הקוֹאֹפֶרְטִיבִי. מה שכתוב כאן זו שלילת היסוד הקוֹאֹפֶרְטִיבִי. אין בעלות הכפר על המפעלים, יש שותפות במכירות ובקניות אבל לא בבעלות. לכן אני לא מסכים לניסוח הזה . צריך לקבוע סייגים כדי למנוע התפתחויות לא רצויות. מי שרוצה לחיות במושב, צריך ללכת לזה בהכרה מראש ולא שזה יתפתח לעיירה. המושבים הוכיחו את עצמם , אי אפשר לשלול הקמת מושבים. אני מציע לתקן את הנייר הזה.

אני מחייב כפרים, אני בעד התיישבות יהודית בשיטות שלנו שהוכיחו את עצמן. יש היום גיוון רב בתעסוקה ומצליחים. כל הפרנסות טובות, במידה והן הגונות, אבל צריך להשתדל לשלב את החקלאות. זה ענין נפשי.

מר א. גפני:

אני לא יכול להתווכח ולהתדיין עם המתכננים
אם התכנית טובה או לא טובה בפרט זה או אחר.
הנושא הזה גם לא נדון בממשלה, פרט לוועדת השרים כאן. אני יכול להצביע
על כמה חששות.

לצערי אני חייב לחזור על "פזמון" שנאמר כאן

בישיבות קודמות. ה"כיר שר החינוך את המגבלה של משאבים. במסגרת
המגבלה הזאת, שהיא בתקופה הזאת הרבה יותר חמורה מאי פעם, המגבלה במשאבים,
הולכת ומחריפה. יש הרבה נושאים - כולל התישבותיים - שהוחלט עליהם
כפורומים נכבדים ושאינן משאבים לבצע אותם, וקשה לי להניח שיהיו בשנתיים
הקרוכות. אילו היו, אפשר היה לעשות כל נושא ונסיון בקדימות ראשונה.
כמצב הזה, אם ניקח דוגמא בנושאים שהועדה הזאת זנה כהם, אין ספק שהעכרת
מפעלי תע"ש שהוטל על ועדה לגבש תכניות ולבדוק מה זה אומר, זו תרומה
עצומה להעכרת אוכלוסיה לגליל, כאשר במשך כמה שנים אפשר להעביר כמה
אלפי משפחות. הבעיה היא שזו השקעה של לפחות מיליארד ל"י. נכנענו
גם לוועדת העבודה של הכנסת שלחצה עלינו להקדים ולהתחיל כבר השנה בדכרים
אלה. במסגרת התקציב השוטף של שנת 1975 בפיתוח איזורי התעשייה בגליל,
ניתן סכום, למרות המגבלות במסגרת תקציב השיכון, ניתנו סכומים רציניים
ביותר כתכניות הפיתוח בגליל אאאאאאאאאא עם כל הויכוח שהיה. קיימת תפישה
של חיזוק מרכז איזורי אחד או שנים חדשים כדי שזה ימשוך אחריו אנשים
נוספים במרחק קטן או גדול יותר, גם בעלי צורה כפרית, שניזונו מהמרכזים
התעשייתיים, וכוח המשיכה שיש למרכז איזורי גדול.

יש יתרונות להקצאת משאבים. אם הולכים לאחד

מהפרויקטים הגדולים, הוא דורש משאבים עצומים שכרגע אינם.

עם כל ההסתייגויות שלי, מי אני שאתווכח עם האנשים שעבדו שנים על תכנית כזאת? דובר על שילוב עם חקלאות. יש כאן תלות כמפעל אחד. יש אחוז כזה של מפעלי תעשייה שלא הצליחו; אז להיות תלויים כמפעל אחד? מה משמעות הדבר? הייתי בגולן. ביקרתי במפעל שהוקם - תעשיות גולן. זה לא מפעל קואופרטיבי ובודאי לא כפר תעשייתי. אמנם כל העובדים שוכנו בשכונה אחת ועובדים באותו מפעל. הבעיה המרכזית שמנהל המפעל מצא לנכון להציג כבעיה שמטרידה אותו, זו הבעיה החברתית, אנשים שגרים ביחד ועובדים ביחד.

מדובר כאן על אופי הכפר, העקרונות שלו, בסיסו - אני לא כמצב שאוכל להעיר על זה תערות קונקרטיות. אני מניח שהכוונה לא רק להעיר על אב-טיפוס של כפר, אלא קיימת ההצעה לבצע 3 - 3 כפרים כשלב הראשון.

לאחר ההערות והספקות שהושמעו בוועדה הזאת, אני חושב שאת ההחלטה על בצוע הנושא הזה צריך לקבל לאחר שהענין הזה ייבדק גם ע"י משרדי הממשלה, על רקע האלטרנטיבות, על רקע המשאבים. הממשלה צריכה לדעת לא רק כמה היא תשקיע בגליל או בנושא הזה כנגד השקעות אלטרנטיביות אחרות בגליל; היא צריכה לדעת כמה היא מסוגלת להשקיע בגליל על רקע הפרויקטים שקיימים היום על השולחן בנושאים שונים. לא נראה לי במקום להתחיל בבצוע נושא חשוב באופיו שיש לו טעם רק בפיסה של מספר ישובים בגליל. האם נוכל להרים את זה במסגרת התכניות שלנו בנושאים אחרים, שאולי יביאו אוכלוסיה יותר גדולה לגליל? את זה אני צריך לשקול. העדיפות הפנימית של האלמנטים השונים של התכנית ליישוב הגליל במסגרת ההיקף הכולל של משאבים שנוכל להכניס לזה. כל החלטה על קטע, עלולה להחטיא את המטרה.

השר ח. צדוק:

שום צוות ממשלתי לא בדק את הנושא?

היו"ר השר י. גלילי:

החלק הראשון של דברי מר גפני הוא רציני מאוד, הוא אוניברסאלי, הוא ללא שום ספק חל על כל פעילות ממשלתית לפני המסקנות של ועדת בן-שחר, ולא כל שכן אחרי זה לרגל מיעוט ההכנסות. את הדברים האלה אפשר לומר בפיתחה של כל ישיבה ובפיתחו של כל סעיף להצעה חדשה.

לא סיימנו את הדיון עם שר האוצר כיחס למסגרת התקציבית של ההתישבות החדשה בשנה זו. לפיכך לא נקבע שום סדר קדימויות של ישובים חדשים בשנה זו. אנחנו מדברים עכשיו בנושא הזה של כפרי התעשייה בנפרד מהנושא של סדר הקדימויות. אם נאשר את הטיפול הזה של ישוב - החלטנו על 11 ישובים חדשים - נצטרך, במסגרת התקציבית שתאושר, לקבוע איזה מהם אנחנו מתחילים השנה. אבל אם לא תהיה פה החלטה חיובית בנידון, אז שלושה ישובים שמתכוננים במסגרת ה-11 להקים, לא יוקמו ויוצאו מהרשימה.

אתם זוכרים שהבאתי לאחת הישיבות של הועדה את הנושא של פיתוח הגליל והתחיל דיון בזה. בינתיים הנושא הזה משולב גם בוועדות אחרות, כמו הועדה לענייני פיתוח שבראשה השר בר-לב, עוסקת בעיקר בתיעוש הגליל וכיו"ב. הנושא התעורר בוועדת העבודה של הכנסת. הם תובעים דיון עם ראש הממשלה בנידון. פניתי אל ראש הממשלה הוא יזמן את השרים הנוגעים בדבר - שר האוצר, שר המסחר והתעשייה, שר החקלאות ואני - כדי לקבוע את דרכי התאום וקביעת סדר העדיפויות. בעקבות היוזמה הזאת פנו אל אגף התקציבים וביקשו לעשות ריכוז של כל הדברים הנוגעים לגליל. לאחר שראש הממשלה יועיד את השרים הנוגעים בדבר רק להתייעצות, אני אדווח לוועדה הזאת ונזמין אליה גם את שר המסחר והתעשייה ואת שר השיכון.

השר י. רפאל:

האם רצית לומר שהנושא של תכנית ייחוד הגליל

יידון באיזה מקום אחר? וכאן אנחנו דנים

בנסיון התישבותי חדש? אני חשבתי שאנחנו צריכים לחפש דרכים השובות

ביותר כיצד לחזק את הישובים בגליל. זה מנקודת מוצא לגמרי שונה.

נקודת המוצא העיקרית של הועדה הזאת היא כיצד לנצל את מה שעומד לרשותנו

בדרך הטובה ביותר לחיזוק מעמדנו בגליל. הבעיה של איכלוס הגליל איננה

יכולה לבוא לידי מיצוייה ע"י הועדה הזאת, כי ועדה זו עוסקת בעיקר

בהתישבות חקלאית. אנחנו מרחיבים את זה ע"י התישבות תעשייתית.

ועדה לענין ערי פיתוח עוסקת בחלק ניכר של הנושא. שר השיכון, בנושא

השיכון, עוסק בעיקרו של הנושא. שם מדובר במספרים גדולים. אלא שא

מי השר שצריך להיות ממונה על תאום כל הפעולות לפיתוח הגליל, אני

אמליץ על שר המסחר והתעשייה, כאשר המרכיב העיקרי של תיעוש, בנוסף

לשיכון, הוא קובע את ענין איכלוס הגליל. אנחנו תורמים בזה את חלקנו.

תהיה התיעצות אצל ראש הממשלה והוא יקבע מי יתאם את הדבר.

אנחנו מעוניינים, בנוסף לאיכלוס, גם בהתפרסות

בשטח. יכולה להיות פריסה שמבחינת האיכלוס איננה גדולה. אנחנו מדברים

בהתפרסות שמספר אוכלוסייתה איננו גדול אם כי משקלה הלאומי הבטחוני

והציוני הוא רב, לדעתי.

באשר לסדר הקדימויות, בדרך כלל, אני אשוב

לזה לאחר שתיקבע המסגרת התקציבית לשנת הכספים הנוכחית.

השר ש. הלל:

אני תומך בתכנית. אינני חושב שהיא חסרת פגמים.

פה נאמר כי בעוד שנה נשוב ונבחן את העניין. אם

אנחנו יושבים ומדברים בצורה רצינית על תכניות שצריך לבצע, אין מקום

לומר שזה יהיה בעוד 10 שנים (כפי שהעיר שר השיכון). על מה שנתכנן

בעוד 10 שנים, אני לא מציע שנקיים ישיבות על גבי ישיבות עכשיו.

אם זה כך, אני מציע להפסיק את הישיבה שלנו.

אם אנחנו עוסקים במסגרת הממשלה והסוכנות

כדי לקבוע זברים שצריכים להתכצע במהירות הגדולה ביותר, אין מקום לומר

שזה יהיה בעוד 10 שנים.

התכנית הזאת איננה חסרת פגמים, אכל את המבחן

שלה נבחן לאחר שנקים אותה. אנחנו יכולים לקיים הרבה ישיבות כדי

שפץ הגדרה זו או אחרת. אני לא חושב שזה קרדינאלי, אנחנו מדברים על

נסיון, שאני מאמין שאם אצאצא נממש אותו, נוכל לחזור ולראות כעבור

איזה זמן היכן זה עומד.

איננו קובעים אב-טיפוס של התיישבות בא"י.

אנחנו מחפשים איך להשלים את הניסוי שלנו כדי להוסיף נדבך נוסף.

אם נצליח - מה טוב. אנחנו פטורים מלעשות ויכוח כללי על דמותה

ומגמותיה של ההתיישבות היהודית בא"י. אנחנו מחפשים דרכים להוסיף

נדבך נוסף או דרך נוספת כדי להרחיב ולהעמיק את מערכת ההתיישבות.

יש לי הרגשה שאנחנו צריכים לא רק לומר שאנחנו אישרנו את העניין הזה

אלא במסגרת הועדה הזאת לקבוע לוח זמנים בו יתחילו הדברים להתכצע.

נסלתי את רשות הדיבור בעקבות הערותיו של ארנון

גפני וגם היו"ר. אם הכוונה היא שעכשיו אנחנו יכולים לדעת מה הועדה רוצה ונתחיל לדון בסדר הקדימויות - בבקשה; אבל אם רק נדע מה הועדה אוהבת, ואחר-כך נצטרך להתחיל את הדיון מחדש - אני מודה שאני מרגיש כאיזה שהוא קצר ברצינות שאנחנו מייחסים לעבודת הועדה הזאת בעקבות ההערות האלה. בין זה לבין הביצוע יש מחסומים שונים של האוצר, סדר קדימויות וכיו"ב. אני לא חושב שזה מתאים לענין ולסדר עבודתה של הועדה. את הלייט-מוטיב של האוצר שומעים כאשר עוסקים בדברים של התישבויות וברשימה של נושאים חברתיים. כאשר מדובר על עוד 10 - 20 מיליון ליר ות למשרד הסעד כדי לא לפגוע באוכלוסיה החלשה. ויש גם נושאים אחרים. לכן אני חושב שצריכים להוסיף לנייר הזה עוד פרט אחד כדי להפוך אותו מתכנית ערטילאית לדבר שיש עמו ממשות. אני חושב שאנחנו במפורש צריכים להגיד שהכוונה היא שזה יבוצע תוך שנת התקציב הקרובה. אנחנו צריכים לכתוב שההנחה של הועדה המשותפת לממשלה ולסוכנות היא, שההחלטה הזאת יתחילו בכצועה בשנת התקציב הנוכחית. אחרת הוספנו פרק נוסף מפואר במחשבה החברתית, ההתישבותית, אבל לא עשינו דבר לקידום יישוב הגליל.

השר ח. צדוק: אני מודאג ממידת התאום או חוסר התאום בין עבודת

הועדה הזאת ובין האוצר. אני רואה שהכרונולוגיה

של עבודת הועדה שלנו הוא כזאת: אנחנו קודם כל קובעים רשימה של ישובים אשר נרצם לנו רצויים אילו היו האמצעים. אחר-כך מתדיינים עם האוצר על המסגרת התקציבית. אחרי שנקבעת המסגרת התקציבית, באה ההחלטה על סדר הקדימויות, איזה מתוך הישובים הרצויים יוחל כהקמתם בשנה הזאת.

אם אני צריך לומר איזה מההחלטות האלה, זו שקודמת לקביעת המסגרת התקציבית, קביעת הרשימה הרצויה, או זו שבאה אחרי קביעת המסגרת התקציבית - היא ההחלטה האופרטיבית המשמעותית, ברור לי שההחלטה המשמעותית היא ההחלטה השניה. במקום זה אנחנו עובדים לפי סדרים שבהם אנחנו, כמומחים, קובעים את הרשימה הרצויה, בו בזמן שההחלטה המשמעותית, בעלת המשמעות ההתישבותית הפוליטית שמחייבת שיקול דעת פוליטי, היא לא נופלת בתוך הועדה הזאת.

היו"ר השר י. גלילי: זה לא נכון.

השר ח. צדוק: אני מבקש להבהיר את העניין.

זאת היתה השאלה שמשתמעת באופן ברור מתוך דברי מר גפני, כשבילי על-כל-פנים.

אני מבקש לשמוע תגובה על הערה ששמעתי מפי מר גפני, ששום צוות ממשלתי לא בדק את הנושא שאנחנו דנים עליו. כולנו יודעים שבהסתוריה של ההתישבות היו נלהכים וספקנים, והיו כאלה ששתי התכונות התרוצצו כהם. אני לא חושב שיש מי שהוא כזה נלהב, שיכול לומר, שהדבר הזה, מובטחת לו הצלחה. אני לא חושב שיש ספקן שיכול לומר מראש שזה נידון לכשלון.

במצב דברים זה, אנשים בעלי תכונה ממוצעת

אומרים: הבה נעשה ניסוי וניתן לו סיכוי, ונראה אם זה מצליח, או מצליח באופן חלקי, אז אפשר לתקן פגמים ולהמשיך בצורה יותר משופרת.

אני מסיק מזה את המסקנה שצריך ללכת בזהירות ולא להתחיל במספר גדול של ישובים מהטיפוס הזה, אלא להתייחס לזה, בשלב הנוכחי, כפי שמתייחסים לנסיון. ברור לי שזה לא יכול להיות אחד, כי אחד יכול להיכשל בדברים שלא קשורים ב דוקא בצורת התישבות זו. אבל אולי שנים זה הדבר הנכון להתחיל בו כנסיון.

אני מציע שהספקנים יתגברו על הספקות, או שהמתלהבים לא יתלהבו יותר מדי.

היו"ר השר י. גלילי: אני רוצה לספל בנושא של סיכום הדיון הנוכחי. אחר-כך נפנה להערות אחרות.

הדיון הכללי בוועדה הזאת התקיים על פי רצונם של חברי הועדה.

אחרי הישיבה הראשונה של הועדה בהרכבה החדש, אני הערתי לחברי: סוף סוף זכינו, אחרי הרבה זמן, לישיבה ציונית במהדורת קונגרס באזל. היו השלכות חזוניות של כמה מחברי הועדה שקצת חרגו מהמסגרת האופרטיבית, אבל זה היה רצונם של חברי הועדה, כנראה שהיה להם צורך בזה, ואני לא הפרעתי לכך.

הנושא שלנו נידון לאחר הדיון במרכז החקלאי. במרכז החקלאי משתתפים כל הגופים ההתישבותיים בארץ. אני מחשיב את הועדה ההיא גם מתוך זה שהיא פותרת אותנו מבעית סדר הקדימויות של התור להתישבות. אם הדבר הזה נעשה מתוך תאום משותף, לפי מסורתו של הרצפלד, ועכשיו, ייבדל לחיים ארוכים, גבתי - אנחנו מברכים על כך, שהועדה הזאת משחררת אותנו מהטיפול בעניין הזה.

בועדה ההיא התקיים דיון בנושא של היסודות
החברתיים והמשקיים של כפרי התעשיה. אני הנחתי את סיוסת הסיכום של
יו"ר הועדה גבתי, על השולחן. בינתיים קיבלתי ידיעה מגבתי, שההצעה
שלו אושרה בהסתיגות של חבר אחד של הועדה שלו, בנושא שאותו העלה
חברנו משה קול.

אנחנו דנים פה בועדה משותפת של ממשלת ישראל
והסוכנות. איננו כופים צורות חיים על אנשים. אנשים חפשים בכחירת
צורות החיים. אנחנו מקפידים על כך שצורות שנקבעות באורח מוסמך
וחפשי תקוימנה ותישמרנה. אנחנו נותנים תוקף לתקנונים שנקבעים ע"י
האנשים. אנחנו מקפידים שהתקנונים לא יחרגו מגדר המותר, לא יכפו דעות,
אורחות חיים על אנשים. אבל מכיון שאנחנו צריכים להחליט גם על הקמת
כפרי תעשיה ועל שיכוצם במפת הארץ, אנחנו רוצים שיהיה לנו בסחון שאכן
זו צורת חיים שיכולה לשאת את עצמה ולהתקיים. לכן הפלגנו לדיון הזה.
ההערה של השר קול צריכה להיפתר ע"י כך שאנחנו צריכים להבטיח בסיכום
באופן כללי, שהיסודות החברתיים הספציפיים של כל ישוב וישוב שיקום
ייקבעו בתקנון מחייב, מוסכם ע"י הגרעין, ע"י כל גרעין, אם זו התנועה
ההתישבותית אליה הוא מסונף מרצונו, ואם המוסדים המיישבים במסגרת זו.
אם מדובר בכעית הבעלות המשותפת על מפעלים ושירותים, זה בנוסף לכך.
אם בכפר מסוים, במסגרת תקנון שנקבע ע"י הנושא של הכפר, בזיקה עם
התנועה אליה הוא התחבר מרצונו, ובהסכמת המוסדות המיישבים, אם יש
כוונה זאת או סטייה כזאת, זה צריך להיות מקובל עלינו. אין פה בעלות
על אמצעי היצור אלא על המפעלים והשירותים המשמשים לתעסוקה.

אנחנו באים לייסד מחדש את מושב העובדים ולא
לבקר את יסודותיו. השר קול העלה דאגה לגיטימית. שאלתי אם הפיסקא הזאת
שאני מוסיף אותה ושהיא תשולב כאן, נותנים אפשרות לגוונים. מטעמים
של זהירות לא כתבתי: הבעלות המשותפת על אמצעי היצור, אלא : בעלות משותפת
על המפעלים והשירותים שיקומו. יש להבדיל בין זה לבין מה שיש לו במשקו.

מר י. צור: יש אולי צורך להוסיף לאותה הנוסחה שמתקבלת על
דעתי; על יסוד העקרונות האלה, או: במסגרת
העקרונות האלה.

היו"ר השר י. גלילי: אני מקבל את זה.

השר מ. קול: גבתי מסר שהיתה החלטה ברוב דעות, בגד קול
אחד, לאחר שהאיחוד החקלאי הודיע שהוא לא
מקבל את הניסוח הזה.

מר י. אדמוני: לא נכון.

היו"ר השר י. גלילי: אני שומע אינפורמציה על מה שהיה שם מפי יו"ר
הועדה גבתי, ואין לי כתובת מוסמכת ממנו.

בעקבות הדברים של השר צדוק והשר הלל -
לפי דעתי השר צדוק טועה. המשמעות העיקרית והסמכות העיקרית מבחינה
מדינית ככל הנושאים של התישבות שמעבר לקו הירוק, הם בידי הועדה הזאת.

לא זו כלבד, אלא שאם חבר מחבריה רואה לנכון לערער על החלטה מהחלטותיה, הוא מוסמך לעשות זאת בישיבת הממשלה. אם להביא כדוגמא את ההחלטות האחרונות שלנו, לגבי 11 הישובים עליהם החלטנו, הרי המשמעות המדינית באה על ביטוייה בכך שבהחלטות שלנו יש שני ישובים ברמת הגולן, ישוב אחד בבקעת הירדן, שני ישובים בפיתחת רפיח. עצם הדבר שאילו היינו משיגים את המסגרת התקציבית לכל 11 הישובים, היתה נודעת משמעות מדינית לכך שבחודש מרץ 1975 ועדת השרים להתיישבות והסוכנות היהודית החליטו על סידרה של ישובים מעבר לקו הירוק, ברמת הגולן, בבקעת הירדן ובפיתחת רפיח, כמו-כן יש משמעות ציבורית מדינית לעובדה שאנחנו רוצים לכלול בסמכותנו גם התיישבות מעבר לקו מזה, בקו הירוק, אשר מתקשר להתיישבות בגליל ופריסה בגליל. האקורד הפוליטי בא לכלל ביטוי כזה שקיבלנו החלטות שכוללות מרחבי התיישבות שיש להם משמעות פוליטית ממדרגה ראשונה. זה עיקר המשמעות המדינית של החלטות הועדה. בתוך זה כעיית סדר הקדימויות גם היא לא חסרת משמעות, אבל היא משנית במשמעותה. אפשר לערער על הסדרים שנקבעו, אבל הסדרים האלה היו קבועים מאז קמה הועדה הזאת, היה סדר העדיפויות שנקבע מתוך רשימה גדולה יותר על פי המסגרת התקציבית המאושרת עם האוצר, לעתים כהתיעצות עם ראש הממשלה, והיינו מדווחים לוועדה מה החלטנו. הסמכות הזאת היתה נתונה בידי יו"ר הועדה, שר החקלאות וראש המחלקה להתיישבות. השנה השתכשו הדברים וחל איחור עקב הפיחות ועקב האיחור בתקציב, שיחות קיסינג'ר ושורה שלמה של סיבות. חל איחור בגמר הבירורים בינינו ובין שר האוצר, וכפי שהודעתי, כאשר התקציב אושר בממשלה, שר האוצר הסכים שהמימון של ההתיישבות החדשה יהיה מסעיף הרזרבה, כלי שהתחייב על סדר גודל תקציבי. ישיבה אחת קיימנו. שר האוצר ביקש לקיים את הישיבה הבאה עם שובו של גפני. אני מקווה שזה יתקיים בימים הקרובים. כאשר נקבע את סדר הקדימויות, נדווח לוועדה. לעולם לא מאוחר לחברי הועדה לעיר, כי הדברים האלה לא נעשים כחסף.

השר ח. צדוק: אני מסכים כרצון להחליף דברים. לי נדמה שאם אנחנו מחליטים על 11 ישובים ואחר-כך נקבעת מסגרת תקציבית שמאפשרת 5 בלבד, אז ההחלטה בעלת המשמעות הפוליטית הציבורית האופרטיבית, היא: מי הם החמישה ולא מי הם ה-11. אבל עוד נחליף דברים.

היו"ר השר י. גלילי: אני חולק עליך בנקודה אחת; שהמשמעות המדינית העיקרית היא להחלטת הועדה איפה יקומו הישובים. אני לא אומר שזה חסר משמעות; המשמעות המדינית העיקרית היא בהחלטה על כך שאנחנו מקימים ישובים בבקעת הירדן וכפיתחת רפיח. אלמלא החלטה כזאת, לא היה ערך לסדר הקדימויות.

לא שמעתי את ההערה המיוחסת לאחד השרים. אני מצטער על כך שהיתה פה הצבת סימן שאלה על קצב הבצוע של אחד הגורמים ההתישבותיים הראשונים, הכוונה שלי היא למשרד השיכון. מתוך נסיוני כעבודה עם משרד השיכון, יש לי סיבה לומר שאינני רואה מקום להערה כזאת. אני מאיץ בראש הממשלה לעשות את הזימון בנושא

של פיתוח הגליל, אשר עם נחליט בנושא של כפרי התעשיה, זה יהיה אחד הפרויקטים שיצטרכו לבוא שם בחשבון. למשרד המסחר והתעשיה ולמשרד השיכון זה נושא של קדימות ראשונה ולא שיר מזמור לעתיד לבוא.

השר מ. קול: קודם אמרתי איזה דבר, ואדמוני העיר שזה לא נכון.
אני יושב פה בתור חבר ממשלת ישראל. אני מאד מחבב
את אדמוני אבל אני רוצה לדייק בדברים.

כאשר חיים גבתי דיווח לך, הוא דיווח מדויק. זה
היה במסגרת הזרמים המשתייכים למרכז החקלאי. אבל יש זרמים שלא משתייכים
למרכז החקלאי, כמו האיחוד החקלאי, והוא לא שותף לזה. מה שאמרת זה נכון
כי ההחלטה היתה ע"י הזרמים המסונפים למרכז החקלאי. זה לא סותר את מה
שאמרתי.

היו"ר השר י. גלילי: ההצעה היא, שבמסגרת התכניות להתיישבות חדשה
ומתוך הערכה של ההתפרסות ההתיישבותית, בנוסף
למהלכים הגדולים של האכלוס בערי הפיתוח, אנחנו נקים ישובים על יסוד
העקרונות שהונחו לפניכם על השולחן, שבמסגרתם היסודות החברתיים של כל
ישוב ייקבעו בתקנון מחייב, מוסכם על החברים, על התנועה ההתיישבותית
אליה הוא מסונף והמוסדות ההתיישבותיים.

מר ר. וייץ: התכנון המפורט של ההצעות הוא בידי האגף לתכנון
איזורי של המחלקה ההתיישבותית, אשר הוא, לפי
הסכם בין הממשלה והסוכנות, כולל את כל המשרדים הנוגעים בדבר. לשם כך
הקימונו מוסד עם כל המשרדים הנוגעים בדבר. יש ועדה לתכנון איזורי
שבה מיוצגים שמונה משרדים. אני, לפי ההסכם, יו"ר הוועדה הזאת, כל התכניות
עוברות דיון וביקורת.

כפרי התעשיה במיוחד, מאחר שמשרד המסחר והתעשיה
שותף אתי, הוא היה שותף מלא בניסוח וגם בתכנון המפורט של כל נקודה ונקודה.

אני מצטער שהאוצר כאוצר לא שותף. אני מוכן כרצון לשתף אותם. אני חושב שזה חשוב ביותר.

ב"ל 12.

השר א. עופר:

התאוריה לא כבורה. הסקטיקה עובדת. עובדה שפרקטיקה אנחנו מקימים את הישובים ומתכננים אותם תוך חלוקת סמכויות ברורה בין משרדי הממשלה. אם תשאל את התאוריה, תיכנס לפרשנות לא רגילה. זה לא מפריע. ברגע שמתקבלת החלטה, היא מבוצעת כתאום עם משרדי הממשלה והמחלקה להתישבות.

מר י. אדמוני:

היה דיון מיוחד עם משרד המסחר והתעשייה בראשות השר בנושא זה, ונציג המשרד בישיבה הקודמת הודיע את עמדתם עם כל ההתלבטויות שיש להם.

היו"ר השר י. גלילי:

גם אני לקחתי זכרים עם שר המסחר והתעשייה בנידון.

השר א. עופר:

אני אומר שסיכמנו על 8, ואני רוצה להצביע נגד שלושת הישובים הנוספים.

היו"ר השר י. גלילי:

מה שאתה מציע הוא, שבמסגרת 11 הישובים שעליהם החלטנו כפעם הקודמת, שלושה מהם ישארו להשלמת

הדיון. אתה מביע התנגדות לשלושה ישובים אלה?

השר א. עופר:

נכון.

השר מ. קול:

פה לא צריכה להיות הצבעה על שלושה מתוך 11.

פה יש הצבעה על צורת ההתישבות של הכפר התעשייתי.

אם השר עופר שולל את הצורה הזאת, צריך לתת לו הזמנות לשקול, אבל לא כמסגרת ההחלטה הזאת.

היו"ר השר י. גלילי:

עופר הוא חבר סוכרני, הוא יצביע כפי שהוא ירצה.

השר מ. חזני:

אני מציע שההצבעה כאן תהיה על המדיניות.

היו"ר השר י. גלילי:

אני מחשיב את זה שעופר בחר בכך, תינתן לו הזמנות

להצביע נגד הצעה של שלושה ישובים בגליל. לפני

כן נצביע על הדבר בעיקרו. אם עופר לא ירים יד נגד הדבר בעיקרו, אני אחשיב את זה. זכותו להתנגד לשלושה ישובים בגליל.

אני מציע שנצביע על :

אנחנו תומכים בהקמת ישובים על פי העקרונות

שהונחו על השולחן בתוספת הסעיף שאני קראתי קודם.

ה צ ב ע ה

פה אחד נתקבלה הצעת היו"ר.

השר מ. חזני:

מציע את ההצבעה של 8, 9 ו-10 מתוך ה-11, לא

לקיים עכשיו אלא לאחר שנדע את המסגרת התקציבית.

היו"ר השר י. גלילי:

לעופר יש השקפה שאכלוס הגליל צריך להיות בדרך

אחרת ולא ע"י כפרים תעשייתיים. הוא מציע שנכוא

כדברים עם האוצר על תכנית התישבותית, בלי כפרי תעשייה בגליל. מי תומך

בהצעת השר עופר?

ה צ ב ע ה

בעד הצעת עופר - 1

ה ו ח ל ט

בהמשך להחלטות מס' הת/7 מיום כ"א באדר תשל"ה (4.3.75) והת/10 מיום ו' בניסן תשל"ה (18.3.75) של הועדה להתיישבות:-

במטרה לאפשר פריסה התיישבותית באזורים דלילי אוכלוסין, שאין בהם תנאים להקמת ישובים חקלאיים, להקים ישובים אשר יתבססו על מפעלי תעשיה לרבות, במידת האפשר - שילוב עם ענף חקלאי. הישובים תיבנו על בסיס העקרונות אכדלקמן:

- (א) קיומו של נושא חברתי מוגדר, מאושר ע"י המוסדות המוסמכים.
- (ב) עבודה עצמית ומשק שיתופי (קואופרטיבי או קיבוצי).
- (ג) קיומם ותעסוקתם של המתיישבים יתבססו על עבודה במפעלי תעשיה לרבות שילוב במיזת האפשר עם ענף חקלאי, בהתאם לתכנון כולל של הכפר.
- (ד) אפשרות של שותפות הישוב (לא פרטית) במפעלי תעשיה אזוריים.
- (ה) בעלות משותפת על המפעלים והשרותים המשמשים לתעסוקה ומחיה.
- (ו) השרותים לישוב יופעלו ע"י המתיישבים, או במסגרת איגוד אזורי.
- (ז) קבלת חברים חדשים, במסגרת התכנית המאושרת, בממכותו של הישוב.
- (ח) הישוב עצמאי בקביעת אורחות החיים ובכל הנוגע להתחברות לתנועה התיישבותית, ארצית.
- (ט) במסגרת עקרונות אלה ייקבעו היסודות החברתיים הספציפיים של כל ישוב בתכנון מחייב מוסכם על הגרעין, התנועה ההתיישבותית אליה הוא מסונף והמוסדות המיישבים.
- (י) בתום שנה לקיומו של הישוב אצל הראשון יימסר לוועדת השרים דיווח הכולל סיכום ראשון של הנסיון.

הת/12. בהמשך להחלטה מס' הת/10 של הועדה להתיישבות מיום ו' בניסן תשל"ה (18.3.75) לא לקבל את ההצעה בדבר אי הכללת הקמתם של שלושה ישובים מן הדגם המפורט בהחלטה מס' הת/11 של הועדה להתיישבות מהיום - במסגרת 11 הישובים החדשים המוצעים להקמה בשנת הכספים 1975.

מזכירות הממשלה

W74

סניף אה

1310

ע"ש א' א' א' ב'

פרוסת דקו
ישיבת הודעה להחיישנות
ד' בניסן תשל"ה - 18.3.75

בכחו השרים: י. גלילי - יו"ר, א. ארזן, ש. הלל, מ. חזני,
א. ידליז, א. עופר, ח. י. צדוק, מ. קול,
מ. רוזן, י. רפאל

בעדרו השרים: י. אלון, ש. פרס, י. רבינוביץ

בכחו חברי הנהלת המוכנות היהודית: מ. בר-און, ר. ויץ,
מ. קרובה, א. טנקר, ע. טפירא

בעדרו חברי הנהלת המוכנות היהודית: פ. ספיר, א. ל. דולצין, ר. יגלום,
מ. קירשבלום, י. קלארמן

מטהחפים בוספים:	ש. אבני	- משרד השיכון
י. אדמוני	- המוכנות היהודית	
ס. ארזן	- לשכת השר גלילי	
י. גוטמן	- לשכת שר המשפטים	
ר. דוד	- משרד המסחר והתעסיה	
אלוף ורדי	- מתאם הפעולה בשטחים	
ר. זאבי	- יועץ ראש הממשלה	
א. ישראלי	- משרד החינוך ודתות	
א. סגל	- משרד האוצר	
י. צור	- הקרן הקימת לישראל	
מ. ריבלין	- המוכנות היהודית	

א. זהר - מזכירות הממשלה

סדר היום: הת/9, הודעה

הת/10, הקמת הפרי העסיה

רשימה: א' א' א' ב'

.../הודעה

בפרוסוקול זה 2 דפים

אני פותח את הישיבה.

רצוני להודיע לחברי הוועדה כי קיימנו ישיבה

עם שר האוצר. השתתפו בה: שר החקלאות, שר השיכון, ראש המחלקה להתיישבות, ואני עבדכם, בנושא: התקציב להתיישבות לשנת הכספים הנוכחית. כפי שאתם למדים מהדיונים הקודמים, הבאנו הפעם לפני שר האוצר ועוזריו את ההצעה הכוללת 5 ישובים מעבר מזה של הקו הירוק, היינו הישובים בערבה, בגליל ובחבל תענך, ו-6 ישובים מהעבר השני של הקו הירוק. הדיון התחיל ולא הסתיים. ב-5 ישובים כלולים 3 שטרים החלטנו עליהם, כי הדיון טרם הסתיים. כוונתי לשלושת הישובים בגליל ההררי. טנטטיבית כללנו אותם בהצעה עם שר האוצר אבל הדיון אתו טרם הושלם, וטרם הושלם הדיון בוועדה. החלטנו לסכם את הדיון בנושא זה. רשות הדיבור לשר השיכון.

הת-10. הקמת כפרי תעשייה

שר השיכון א. עופר:

הדיון המתנהל עכשיו הוא ביחס לניסוי חדש -

כפר תעשייה. כאשר העניין הזה הועלה בוועדה,

לפני כשנה, ביקשתי לברר עקרונית מה זה, לאן נלך, ובאיזו צורה נלך. ברשותכם, אעלה כאן את המחשבות שלי ואת ההרהורים שלי לנושא זה, בשלב זה.

לשמחתי או להפתעתי יש כבר נסיונות. אנחנו

מקימים שני ישובים שבמהותם הם כפרי תעשייה. ישוב אחד נמצא לפני אכלוס, שמו אלעזר, בגוש עציון. אין שם חקלאות. זה עציון ג' ואני מבין שהשם החדש הוא אלעזר. כאמור, אין שם חקלאות והישוב בנוי כולו על תעשייה.

אנחנו בשלבים ראשונים של הקמת כפר תעשייה א'

בגולן, כך הוא נקרא - כפר תעשייה א'.

אמרתי שאני מעלה הרהורים שלי, מדוע הרהורים?

עד היום ידענו מהו גרעין התיישבותי. בכל צורות ההתיישבות, במסגרות ההתיישבותיות הקיימות ידענו שעניין התעשייה נקלט כמשלים בהתיישבות הקיבוצית ובמושב השיתופי, שאמר מי שאמר שהמושב השיתופי הוא למעשה קיבוץ שצורתו מגורים פרטיים, מפני שגם בו המשק הוא מרוכז.

ידוע לי שיש בעיות גדולות מאד של צירוף

תעשייה במושבים. עד היום אין רואים נסיונות שהצליחו, שמושב עם יחידות נפרדות יקלוט תעשייה. כשבאים לדבר על ישוב שלם שיהיה בנוי על תעשייה, עלינו לשאול את עצמנו: במה זה יהיה? כמובן שזה לא יהיה מושב במובן הרגילה של המלה, וזה לא יהיה קיבוץ - בסופו של דבר, ולא חשוב כיצד זה ייקרא, זה יהיה קואופרטיב. בקיבוץ, למרות כל ההחמרות, כל תעשייה, מטבעה, היתה קשורה עם עבודה שכירה. עוד לא הראו לי שיש תעשייה בלי עבודה שכירה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין: בקיבוץ חצרים אין עבודה שכירה.

שר השיכון א. עופר: הוועד הפועל עסק בעבודה שכירה בקואופרציה, ועל זה היא נגמרה.

אם יש משק חקלאי ודברים נוספים - תהיינה גם צרות. צריך להיות ברור למה אנחנו הולכים. "הארגז" והרבה מפעלים התפרקו על הענין של עבודה שכירה. אם מדברים על ישוב הבנוי רק על עבודה שכירה - על אחת כמה וכמה. קיבוץ חצרים בנוי גם על משק. אם רוצים ליישב את גוש עציון, יש שם מעט קרקע, נשארה רק גבעה - יהיה גם זה, כי אין דרך אחרת.

אם מדובר על ישוב עירוני, הייתי אומר: בהחלט ישוב עירוני ולא כפר תעשיה. אם אפשר להקים ישוב עירוני - בשביל מה צריך את המסגרת הזאת? בגולן, אם יש מרכז עירוני, בשביל מה צריכים כפרי תעשיה? אנחנו נותנים למתיישבים תנאים של התיישבות. המתיישבים מקבלים תנאים מועדפים של ערי פיתוח א' א' א'. מי שהולך להתיישבות מקבל יותר משמקבלים בקריית-שמונה, מצפה רמון ואילת. הוא מקבל תנאים טובים יותר לבית ותנאים מועדפים לתעשיה.

אם זה בגולן או במקום שאין ברירה אחרת, הייתי רוצה לפחות את מניית היסוד של "ניר שיחופית", שהאנשים לא יהפכו את זה לשלהם.

ב"מעלות" יש קבוצת של אנשי "רפא"ל", או ליתר דיוק, אנשי "רפא"ל" שרוצים ללכת ל"מעלות". אנחנו נותנים להם תנאים של "בנה ביתך", אבל זה מוגבל. הם אינם מקבלים עזרה גדולה יותר מזו הניתנת לעולה או לוותיק ב"מעלות". הם יכולים לבנות על חשבונם וילות, אבל העזרה מוגבלת. מדובר על 150 משפחות. במקום זה אפשר לבוא ולהגיד: אנחנו נהיה התנחלות, אנחנו נהיה קוואפרטיב - אז יקבלו את זה בתנאים הרבה יותר טובים מאשר תושבי "מעלות".

מה שמוצע פה זה באיזור מיושב. אני רואה שמתחילים כבר ללכת לערי פיתוח: כרמיאל, מעלות, ומחר אפילו לשלומי, שהיא למעשה שכונה של נהריה. אנשים לומדים את הדברים האלה מהר מאד. אם מקבלים מקום יפה ב"מעלות", שהיא לא פחות טובה מ"כרמיאל", בתנאים של איזור סוג א', הלוואה ומשכנתה, מדוע שלא ינצלו זאת? יש רבים שהתחילו להבין שכדאי לעבור לעיר פיתוח, ועל כך בנויה התפתחות של "כרמיאל", "מעלות" ו"שלומי".

שר השיכון א. עופר:

אנחנו לוקחים אנשים מבוססים ומלומדים מן
הטכניון ונותנים להם תנאי פרנסה של התיישבות,

למה? למה לתת להם עדיפות? למה צריך לתת להם עדיפות למגורים? אני מהרהר על
כל העניין. אבל נסיונות יש. יש נסיון בגוש עציון ויש נסיון בגולן, נראה מה זה.

את מעט האמצעים שיש לנו, אם יש תוספת של
אמצעים - צריך לחזק בהם את "כרמיאל", "מעלות" ו"שלומי" ולא ישובים המוצעים
פה.

מר ר. וייץ:

ההצעה להכניס שינוי מסויים במתכונת המקובלת
של ההתיישבות מדברת על שינוי הדרגתי נוסף
בשרשרת שינויים הבאים בשל כמה סיבות יסודיות: קודם כל - הצורך לתפוס מרחבים
שאינם מיושבים או שאינם מיושבים על-ידי יהודים. אין ספק שבעיות אכלוס יכולות
להיפתר רק על-ידי מרכזים עירוניים, אבל זה לא מספיק, כי עיר בודדה, כשהיא
מוקפת כפרים ערביים - בכך שליטתנו במרחב לא הושלמה. יש צורך להקים ישובים
שהם מתפשטים במרחב וחולשים עליו.

שנית, אנחנו חייבים לתת גם אתגר וגם פורקן
לקבוצות שמבחינה מספרית^{אין} ברות-משקל, קבוצות המחפשות לעצמן, בעידן הטכנולוגיה,
צורות חיים מושתתות על כללים ועל שוויוניות בדרגות שונות, ומתפרנסות לא מן
החקלאות ראשית, משום שמדובר באיזורים שבהם החקלאות היא שולית מבחינת חיי הטבע,
שנית משום שהם רוצים לתת ביטוי לכשרונות הטכנולוגיים שרכשו. זה קיים בשתי
קבוצות גדולות: בני הדור השני של המושבים, שאינם עולים להתיישבות החדשה,
וקבוצות עולים הבאים ארצה לא רק כדי לקיים מצוות עליה אלא כדי לקיים המשך
של הקמת חברה ערכית אשר מקבלת את הביטוי הטוב ביותר שלה בכפר.

אי לכך, לאחר תקופה ממושכת של מחשבה, מחקר
והגדרות על גבי הנייר, ובחילופי דברים, הגענו להצעה המונחת היום על השולחן.
אגב, בכל הישובים שמדברים עליהם, בעיקר בגליל, ~~הם~~ מדברים^{לא} רק על ישובי תעשיה,
אלא על ישובים שעיקר פרנסתם על תעשיה - מושבים או מושבים שיתופיים או הרכב
בין מושב או מושב שיתופי המבוסס על תעשיה וגם על חקלאות.

ההצעה שלי הובאה לדיון לפני ועדה של כל
התנועות ההתיישבותיות בארץ, בראשותו של חיים גבתי. הוועדה דנה באופן מפורט,
קפדני וממושך בדברים.

היו"ר השר י. גלילי:

קיבלנו מחיים גבתי את הסיוטה שלו, ואני
מחלק אותה.

הוועדה בחנה היטב את ההצעות והגיעה פה

אחד - כל התנועות הקיבוציות והמושבות,

על כל הגוונים, מ"מפ"ם" עד "חירות" - להצעה המוצעת, אשר נוסחה על-ידי

חיים גבתי בקפדנות, וכל הכבוד על העבודה שעשה. בהצעה זו נאמר:

1. הצורך בהרחבת ההתיישבות באיזורי הארץ השונים, בעיקר בנגב, בגליל ובשטחים המוחזקים המיועדים להתיישבות יהודית, מחייב להרחיב את הבסיס הכלכלי של הישובים הכפריים ולבסס אותם על ענפי הכנסה לא-חקלאיים בכל מקום בו אין תנאים מינימליים להקמת ישובים חקלאיים.

2. על-ידי הקמת ישובים כאלה ויצירת מיגוון רחב של מקצועות עבודה למתיישבים תיפתחנה אפשרויות נרחבות ליישב מספר גדול של בני-נוער ומתיישבים אחרים, מהארץ ומבין העולים החדשים, הרוצים לבנות את חייהם באיזורים כפריים ובצורת חיים המבוססת על שיתוף וקואופרציה ברמות שונות, כמתכונת הקיבוץ, המושב, המושב השיתופי והכפר השיתופי מבלי שזה יחייב אותם לעסוק רק בעבודה חקלאית.

3. הקמת ישובים שיתופיים רבים, מכל צורות ההתיישבות, תואמת את הצורך התינוני של מדינת-ישראל: פיזור האוכלוסיה ויצירת שליטה יהודית במרחבי הארץ בהם האוכלוסיה היא דלילה. זה ימנע במידה מסוימת את ריכוז האוכלוסיה במרכזים העירוניים - אני מוסיף - "בלבד".

4. הוועדה מציעה שהמרכז החקלאי, בשיתוף עם המחלקה להתיישבות, יערוך תכנית התיישבות לטווח ארוך, שתענה לצרכים האלה. תכנית זו תכלול הקמת ישובים באיזורי הארץ השונים, כפוף להחלטות הממשלה ובביצוע המחלקה להתיישבות.

5. הוועדה תמליץ על התיישבות גרעינים או גופים התיישבותיים אחרים שיוצרו על-ידי התנועות ההתיישבותיות, בתנאי שהישובים שיוקמו יהיו מבוססים על העקרונות הבאים:

(א) ישוב יהיה מושתת על עקרונות השיתוף והקואופרציה, כאשר סימן ההיכר העיקרי הוא: בעלות הכפר על המפעלים המשמשים כמקור פרנסה לחברים. במידה ויפותחו בכפר גם ענפים חקלאיים, זה ייעשה אך ורק לפי תכנון כולל של הכפר.

(ב) הישובים יהיו מבוססים על עבודה עצמית בתעשייה ובענפי הייצור האחרים. עקרון העבודה העצמית ינחה את המתכננים שיחכנו את הישוב ואת אמצעי הייצור שיועמדו לרשותו.

(ג) השירותים לכפר יפותחו על-ידי חבריו או במסגרת איגוד איזורי בין-קהילתי.

(ד) כל ישוב יהווה יחידה עצמאית הקובעת את אורח חייה ונוהליה בתאום עם התנועה אליה הוא משתייך, והיא המחליטה על צירוף חברים נוספים בהתאם לתכנית שאושרה על-ידי המוסד המיישב והתנועה."

מך ר.2.ויץ:

רבותי, פה הגדרנו את התכונות ואת הסייגים. אל תשכחו שכל ישוב כזה מחייב קביעת חבר נילוה.

הרכוש איננו פרטי, לא הרכוש היצרני ולא הבית. אין זכות בידי החבר למכור או להעביר או להנות מקוניונקטורות שונות. זה השוני העיקרי מישוב עירוני, כי בהתיישבות קואופרטיבית יש סייגים לבעלות הפרטית ומשום כך הממשלה נותנת את הרכוש בתנאים אחרים. דבר זה מקובל לא רק במדינת-ישראל, אלא הוא מקובל בכל העולם.

אני מתפלא על דבריו של השר עופר, כי את הדברים שהוא אמר אפשר לומר לגבי ישובים חקלאיים. הדין של החקלאות המודרנית הוא כדין התעשייה.

אני חייב להדגיש שכל התכניות בשטח התעשייה

מתואמות והן תואמנה במלואן אם אנשי משרד המסחר והתעשייה. למחלקה להתיישבות יש ועדות משותפות למיקום ובחינת התעשייה. מדובר על תעשיות מיוחדות, שהן חשובות לנו ביותר ושבהן ההתמחות של החברים, שהם בעלי השכלה גבוהה ובעלי ידע טכנולוגי החיוני לתעשיות אלה. מדובר על תעשיות מתוחכמות שבהן דרוש ידע, תעשיות בהיקף קטן, שכל אחת מהן מונה 20 - 40 עובדים, שסימן ההיכר שלהן איננו התעשייה ההמונית המנסה במידת האפשר להרחיב את תחום התעסוקה, אלא להיפך. אנחנו יכולים להתברך מן הנסיונות הראשונים. ברמת-הגולן יושבת קבוצה של אקדמאים מרוסיה, אשר הקימו שם בית-חרושת בתוך צריף, שעובדים בו 10 איש והם מספקים לצה"ל חלק מן התכשור המחוכם ביותר. יש ביניהם 4 מהנדסים אשר פתחו בשטח האלקטרוני משהו מפתיע. הם רוצים להיות היוזמים ובעלי התעשייה. התעשייה המשותפת היא המשך של השרשרת ההתיישבותית בישראל. צריך לפגוש אנשים אלה, לדבר אתם, לראות את הגאווה, את הביטוי העצמי של קבוצת אקדמאים שעזבו את תל-אביב - כולם היו מסודרים בדירות ובמקצועם - קמו והלכו לרמת הגולן. שר השיכון נפגש אתם. הם אף פעם לא יהיו יותר ממיעוט, הם תמיד יהיו % - 10% מכלל ההתיישבות בגליל. מדובר לא על כמות אלא על פיזור, תפיסה ואיכות - אלה המובילים. נזכור כי תמיד היתה ההתיישבות שלנו המובילה.

מר ר. וייץ:

אשר לעבודה השכירה: אם נתכנן שאפשר לעבוד
בלי עבודה שכירה - זה תלוי בהחלטה ובאידיאולוגיה

של המתדיישים. לא כל תעשייה תואמת חברה מסוג זה, על כן צריך לתכנן אותה.
מדובר על ישוב מתוכנן לכל פרטיו מראש, בשיתוף מלא של הגוף ובשיתוף מלא של
התנועה.

אני חושב שההצעה היא התאמת התנאים של ימינו
להמשך המפעל ההתיישבותי, שעשה את שלו בהיסטוריה שלנו וקבע את גבולותיה של
הארץ. ערים לא קבעו אף פעם את הגבולות. צריך להתפזר ולהמשיך את השרשרת
היחודית של קבוצות אשר רוצות לחיות לפי מתכונת מיוחדת, ותודה לאל שגם כיום
יש קבוצות מבני הארץ - הדור השני של המושבים - עולים ואחרים אשר מוכנים
להמשיך את הקמת הכפר במתכונת שדורנו תואם אותו ובמקומות שאלמלא זה לא היינו
יכולים ליישב אותם. צריך ללכת בזהירות, בתכנון, אבל מוכרחים ללכת.

היו"ר השר י. גלילי:

שמא אתה יכול, במסגרת של משפטים אחדים, לתאר
את אופי הכפר שאתה מציע ללכת להקמתו.

שר המשפטים ח. י. צדוק:

זה מצויין בהצעה של חיים גבתי.

מר ר. וייץ:

אני מקבל את הניסוח היפה של חיים גבתי. הוא
ניסח את זה בצורה יפה ביותר.

שר הדתות י. רפאל:

בסוף הישיבה הקודמת הובטח לי שמישהו יסכם את
ההשלכות של הנסיונות הללו לגבי ישובי הפיתוח
בגליל. בשבילי זה הדבר החשוב ביותר. כאן אומרים של"שלומי" אין זכות קיום,
שהיא שכונה של נהריה, אני רוצה לשמוע מה בענין זה.

מר ר. וייץ:

רבותי, חוקי הגידול והקיום בין חברה עירונית
פתוחה ובין חברה קואופרטיבית סגורה, הם שונים
בתכלית. קיומה של עיר, בא כל פרט חי לפי החוקה של המדינה בכלל ותו לא,
היא החוקה הפונקציונאלית, מכתיבה סף של גודל אוכלוסייה, הסף משתנה מאתר
לאחר, שמתחתו לא יכולה חברה עירונית לספק את השירותים. מה שאין כן לגבי
חברות סגורות, ביחוד כשהן מאוגדות באיגודים בין-קהילתיים. יש שוני עצום בין
שני הדברים. "שלומי" לא תהפך לישוב עירוני בעל זכות קיום אלא אם תהיה בה
אוכלוסייה של 20 אלף נפש, או שהיא תהיה, למשל, פרבר של נהריה, בתנאי שפונקציות
מרובות יסופקו על-ידי הגוף נהריה-שלומי. לעומת זאת, ישוב קואופרטיבי, כשהוא
גדל מעל למידה, 150 משפחות, יש לי ספק בזכות קיומו, כי הדבק הפנימי הוא שונה
לגמרי. קיבוץ, כשהוא מונה 150 משפחות, נחשב לקיבוץ גדול. עיר המונה 5000
נפש איננה עיר, היא פירור של עיר.

מר ר. וייץ:

אנחנו מדברים על שני סוגים של חיים. הדברים הוכחו בארץ. החברה שלנו מעמידה מודל למתכננים. מי שרוצה ללכת להקים את הישובים הללו - רוצה אורח חיים. הוא לא חומר אנושי אשר מיועד לעיירות פיתוח. אלה שני דברים שונים, אלה שני דחפים שונים, שני סוגים של מוטיבציות שונות.

מר קרונה:

אני רוצה לשאול אם יתכן למצוא חשובה לספקות של השר עופר בקשר לניצול המימד הזה לגבי

עדיפות בשיכונים.

מר ר. וייץ:

כל הרכוש הוא רכוש של הקהילה ולא של הפרט. לפי התקנות יש חבר נילווה, שיש לו זכות וטו.

שר השיכון א. עופר:

ב"אגד" יש מניה.

מר ר. וייץ:

זה דבר שונה.

שר הקליטה ש. רוזן:

נעים לקיים ישיבה ולדון בעניינים פרגמאטיים. יכולה להיות קונצפציה מקובלת, רציונאלית קפיטליסטית - זה אומר המפעל הגדול והעיר. גם בחקלאות כל העמק יכול להיות משק אחד שהוא אולי משק רציונאלי. לפי מימדים אמריקאים, אפשר לעבד את כל השטח ממגדל העמק כיחידה אחת.

מר ר. וייץ:

היו חיים בו עשירית מהמתיישבים.

שר הקליטה ש. רוזן:

אנחנו הלכנו בקו אחר. אמרנו, לא חקלאות ללא כפרים אלא חקלאות עם כפרים. אני חושב שהמושג של כפרים בחקלאות הוא הבסיס לחקלאות. כפרים קיימים וחיים בגודל כזה הם יסוד חשוב מבחינה לאומית וסוציאלית, והם אחד הערכים של מדינת-ישראל. אנחנו רוצים שהארץ תהיה מאוכלסת לא רק על-ידי ערים - יש כאלה הסוענים, ובצדק, יש יותר מדי ערים - ערים צריכות להיות יותר גדולות, ואילו במקום 27 ערי פיתוח היה 22 - זה היה יותר בריא. אנחנו רוצים ארץ מאוכלסת, אנחנו רוצים בכפרים בכפרים קטנים. בנינו את הארץ על יוזמות מלמטה. הכל היו נסיונות. יש עבודה שכירה, יש מושבים, ויש מושבים וקואופרטיבים שלא נתקיימו אבל הם יצרו נכסים גדולים. קואופרטיב "אגד", עם השביטה שלו, בכל-זאת יש בו יתרונות עצומים, עם כל הצרות שיש בו. במידה שיקומו יוזמות מלמטה, גופים אנושיים שמוכנים לזאת, אני חושב שאנחנו צריכים לברך על כך.

שר הקליטה ש. רוזן:

יש עליה מן המערב, העולים מן המערב מחפשים
אתגר יותר מן העולים מהמזרח. יש קהילות ויש

"קומיוניסטי סנטרס".

אם יש גרעינים יוזמים, כפי שמצאתי אותם פה
ושם, כמו בנהריה, אני חושב שהם ראויים לעידוד.

כאיש קיבוץ יש לי ספקות אם אפשר להקים ישוב
על ענף אחד בלבד. החקלאות נחוצה משום שיש בה מיגוון תעסוקה.

אני חוזר ומדגיש, שאם יהיו גרעינים יוזמים,
ואנחנו נספח אותם, הם ראויים לעידוד והמפעל ראוי לנסיון נוסף, מחוץ לשני
הנסיונות שנעשו.

אני זוכר שאשכול המנות, כאשר דברו על חבל
הבשור הוא דיבר על ישובים תעשייתיים בנגב, שבו אין מים.

אינני יכול להגיד שאין לי ספקות, יש לי ספקות,
אבל אם מדברים על מסגרת מצומצמת, הדבר הזה ראוי לתמיכה.

מר ר. דוד:
בשלב זה לא אתייחס לערך ההתיישבותי של המפעל
אלא למישור הצר של התעשייה, שצריכה להיות בסיס
הקיום של המפעל הזה.

אשר למגמות הפיתוח של התעשייה כיום, בשנת 1975
במדינת ישראל. השאיפה היא לרכז מפעלים, ולרכז מפעלים גדולים, כי בריכוז יש
יתרון מסויים ואין צורך להרחיב את הדיבור על כך. הכוונה היא ללכת למפעלים
גדולים ובצורה מרוכזת. נעשית כיום פעולה בהיקף גדול ובהשקעה גדולה של ריכוז
מפעלים באיזורי תעשייה מרכזיים. האיזור שמדובר עליו כמקום להקמת כפ"תים - כפרי
תעשייה - הוא אחד מאותם איזורים שבהם מיועדת להיות מרוכזת תעשייה גדולה וענפה.
יש תכנון מפורט ואני מקווה שבמחצית חודש אפריל הקה"ל תוכל להתחיל בעבודות.
כשאנחנו מתכננים איזור זה, מתחילה להיות בעיה
של סוג המפעלים שאנחנו רוצים להביא לשם. הרעיון המנחה אותנו הוא שבמקום
כזה צריך לרכז אך ורק מפעלים גדולים, היכולים להנות מכל אותם הדברים במשותף,
שנותנים יתרון לגודל. המפעלים הקטנים כיום קמים במדינת-ישראל אבל לא בתמיכה
של המשרד. בכל המגמה הזאת יש יוצא מן הכלל של התעשייה הקיבוצית. המפעלים
הקטנים הצליחו בתעשייה הקיבוצית.

מר ר. דוד:

ברעיון של הכפ"תים עומדת ההצלחה הזאת, אשר נובעת מפני שבקיבוץ אפשר היה לרכז גרעין קטן יחסית, שאפשר היה לתת לו הכשרה מקצועית ואשר יכול היה להגיע למיומנות גבוהה תוך תקופה קצרה ביותר. בקצבוץ, הגרעין של כח עבודה מעולה במפעל הגיע למיומנות זו יחסית בתקופה קצרה, בפרק זמן קצר. מכאן ההיקש לכפרי התעשיה, אלא שכאן אנחנו לא יודעים מי האנשים שיהיו בו. זה נעלם גדול וחשוב, כי עליו עומד או גנופל כל העניין.

איך זה משתלב באיזור התעשייתי הגדול, הבין-עירוני, הבין-איזורי במרחב הזה. אנחנו רואים את הגליל המערבי - נהריה, שלומי, מעלות וגם כרמיאל, כאיזור הנשען על אותו איזור תעשיה. איזור התעשיה "תפן", שיהיה במרחק של 25 דקות מנהריה, הוא איזור תעשיה אשר יכול לשרת את כל הסביבה והמגמה כיום היא להוציא את מפעלי התעשיה מהערים. מבחינה זו איזור זה נותן יתרונות אופטימאליים כמעט. בתוך השטח הזה יעדנו מספר דונמים שאמורים להיות הרזרבה הקרקעית למפעלי התעשיה העתידיים של הכפר התעשייתי, היינו, שלא יקום כפר שבחצר יהיה לו מפעל קטן. היינו רוצים שהכפר התעשייתי ישען על איזור התעשיה הגדול.

כשאנחנו מדברים על המושג של השענותו של הכפר על איזור התעשיה, הכוונה היא לא רק במובן הקרקעי. הכוונה היא שהמפעל של הכפר התעשייתי יוכל, או בקבלנות משנה או בשירותים, להשלים את הקומפלקס התעשייתי שיוקם באיזור. זאת אומרת, שהמפעל יהיה משולב בתוך הקומפלקס התעשייתי וההשענות תהיה על הקרקע, על התשתית, על הקומפלקס התעשייתי. כאמור, יש סימני שאלה כמו כח האדם, שכבר הזכרתי אותו, וסוגי התעשיה. סימני השאלה הם רבים וקשה לתת תשובה חד משמעית כיצד העניין ייראה. אם הענף התעשייתי - ואני חוזר לערך ההתיישובות של "תפן" - של הכפר ישתלב בתוך הקומפלקס התעשייתי של האיזור - יש מקום לחשוב עליו.

מר ר. זאבי:

ציננת ש"תפן" נמצא במרחקים סבירים מהישובים שהוא ישרת, האם זה עומד בסתירה לעיקרון שבהצעתו

של חיים גבתי?

היו"ר השר י. גלילי:

שאלה זו מתייחסת למרכז ב"תפן" ולא לכפרים התעשייתיים.

מר ר. דוד:

המרכז התעשייתי שאנחנו מדברים עליו הוא איזור תעשיה שצריך לתת מרחב פיתוח ל"מעלות", ל"כרמיאל" ול"שלומי". הוא לא בא לתת פתרון לכפרים עצמם. אנחנו רוצים להגדיל את "מעלות" לישוב של 10,000 נפש. הכפרים התעשייתיים הם נדבך נוסף.

גב' סגל:

ברשותכם, אציג את עמדת משרד האוצר.

היו"ר השר י. גלילי:

גב' סגל עובדת במשרד האוצר. עמדת האוצר יכולה להיקבע רק יחד אתנו ולא באופן עצמאי. אני מקווה שלדבריה של גב' סגל יהיה משקל סגולי, לאו דווקא משקל ממוני של האוצר.

גב' סגל:

רצוני להמשיך את עמדתו של מר ראובן דוד. יש לנו בהקמה גוף מתאם, אשר יתאם את הפעילות בגליל העליון, בין השאר. זה גוף המורכב מאנשי משרד מסחר ותעשיה, המחלקה להתיישבות וכל הגופים שיש להם חלק בתכנון הגליל. אנחנו נערכים לקראת התיישבות בגליל. במסגרת זו אנחנו מסתכלים על הבעיה התקציבית, שהיא מרכזית. התקציב מוגבל, ובמסגרת זו צריך לדעת שמהו הולך על חשבון משהו. כשאנחנו אומרים שצריך לפתח את הגליל בצורה מואצת - אחת הבעיות היא להעביר מקסימום של משאבים. הקמת כפרי תעשיה, זה יכול להיות רעיון נשגב, אבל השאלה אם לא מוטב להקים מפעל גדול, מרכזי, כאשר הכפר התעשייתי משתלב במערכת של התעשיה כולה. זה אומר פיתוח אשר יקח בחשבון את כל המשאבים. בהקמת מערכת משולבת יש חסכון בכסף והיא יכולה להיות יעילה. לעומת זאת, הקמתם של כפרי תעשיה לפני שמקימים שיכונים באיזורים הקיימים, זה עלול להיות בזבוז של משאבים שאין לנו כרגע.

מר ר. וייץ:

כל מה שאמרתי כבר מתואם.

גב' סגל:

סדר העדיפות שמשרד האוצר רואה אותו - הפניית משאבים למרכזים כאשר אחר-כך תבוא התפתחות הדרגתית למקומות אחרים. לדוגמה: באר-שבע היתה מקום קטן ולא מפותח, היא התפתחה ובעקבותיה התפתחו מקומות חדשים. לפתח מרכזים קטנים - אנחנו חוששים שהמשאבים יחולקו והאפקטיביות לא תהיה יעילה, והמטרה הגדולה ליהד את הגליל לא תגיע למימוש.

שר הסעד מ. חזני:

אני מחייב את הדרך המוצעת, אני מחייב אותה בהחלט. אשר להקצאת משאבים ל"תפן א" ו"תפן ב" בשנת 1975 -

אני מפקפק.

אם ללכת לפי קנה מידה של עדיפויות דוחקות מבחינת

הלוח, מבחינת חמש דקות לפני השעה ה-12, אני סבור שאותם משאבים צריך להפנות לישובים מסוג זה, מחוץ לקו הירוק. היות והדבר הוא בתחום העקרוני, שצריך לנסות אותו, אני מחייב זאת מאותם טעמים שדיבר עליהם מר רענן וייץ, וכפי שבאו לביטוי יפה בנייר שהכין חיים גבתי על דעת כל הזרמים בהתיישבות, שאני מחייב זאת משני טעמים:

שר הסעד מ. חזני:

הטעם האחד: פיזור אוכלוסיה, לא רק מהבחינה של איזון איזורי, איזון בחבלים גדולים בארץ, אלא פיזור בתוך החבל המסויים - להתפרש במרחב. השר קול הזכיר בישיבה הקודמת את הצלבנים ודרך ההחזקה שלהם בארץ, הצלבנים שבסופו של דבר גורשו אם כי היו חזקים מן הערבים - זוהי נכונות לדרך המוצעת של התפרשות במרחב. הצלבנים התיישבו במקומות מרוכזים בשעה שבכל המקומות האחרים התיישבו הערבים, וזה לא יכול היה להחזיק מעמד. צריך לשבת לא רק בערים ובצמתים, אלא להתפרש במרחב.

הטעם האחר: העניין החברתי הערכי, בתנאי שהמבנה

יהיה כמוצא כגון, אם כי עלולות להיות סטיות פה ושם - גם בקיבוצים יש סטיות לגבי העבודה העצמית.

אם שואלים למה צריך לתת יתרונות מיוחדים,

אותה שאלה אפשר לשאול כיום לגבי ישובים קטנים או יותר גדולים. מבחינת הצורך לספק מזון למדינה - יכולות להיות חוות ענק. אותה שאלה אפשר להציג לגבי ישובים חקלאיים. אם נקודת המוצא היא לספק מזון למדינה ולחסום ייבוא - אפשר לעשות זאת בחוות ענק. כל העמק גודלו כחוה באחת המדינות בארצות-הברית. החקלאות היא כיום תעשייה במשק הקפיטאליסטי, ולא רק מטעים אלא גם רפת וגם לול - אלה תעשיות. אף-על-פי-כן אנחנו אומרים: לא כן, ואנחנו ממשיכים להקים ישובים חקלאיים או חקלאיים למחצה בתוך הקו הירוק ומחוץ לקו הירוק במקומות שניתן, משני טעמים: פיזור על-פני המרחב בחבל המסויים, ולא רק איזון בין החבלים, להתפרש ולא להשאיר חללים ריקים בתוך המרחב; וגם מן הטעם הערכי - לקדם יותר ויותר בנין של קהילות כפריות המושתתות על יסודות חברתיים ערכיים של שיתוף בצורה זו או אחרת. נוסף לכך זהו אתגר לבני נוער בארץ ולבני נוער המגיעים אלינו מארצות הרווחה ולחלק מאלה המגיעים אלינו מארצות אחרות, שהם אולי בשוליים אבל גם הם רוצים אתגר של יצירה חדשה מבחינה פיסיית ובעיקר מבחינת התוכן החברתי הקהילתי. אותו הדין לגבי נושא זה כמו הנושא החקלאי, ומשום כך מגיעה לו עדיפות.

וחגובה לגישות מצד כלכלנים באוצר, והדים לכך

שמענו מפיה של גב' סגל. אני אומר שיעדים ערכיים בחברה אשר רוצה לבנות את חייה על יעדים חברתיים, על יעדים ערכיים, אינם יכולים להיות מדודים רק לפי יחס של תשומת תפוקה.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אבל גם על זה.

שר הסעד מ. חזני:

בוודאי. אבל אם זה נקודת המוצא היחידה - אתה

יכול להוריד מן הפרק הרבה דברים שאנחנו משקיעים בהם, שיש להם ערך ערכי אבל אינם מוצדקים לגבי ערך של תשומת תפוקה.

שר הסעד מ. חזני:

כדי לפתוח את התכנית לדרך מלך בשביל רבדים
צעירים וחדשים בארץ ובחוץ-לארץ, שאין אפשרות
לספק להם חקלאות, מפני שהגענו לגבול וגם לא כל אחד רוצה להיות חקלאי אבל
רוצה להיות בקהילה כפרית ערכית, צריך לעשות ניסויים ולא די בניסוי אחד או
בשני ניסויים. זה מעורר שאלות שצריך לבחון אותן. כשהתחלנו בפעולות התיישבות
היו אצלנו כאלה שלא רק פקפקו אלא צחקו, ואלמלא רופין היתה התנועה נופלת
מההתחלה. המושב השיתופי לא נתקבל בעין יפה לא על-ידי התנועות הקיבוציות
ולא על-ידי המושבים, אלה ואלה ראו בו בריאה שלא יכולה להחזיק מעמד, כל
מצד מנקודת מבט שלו.

היו"ר השר י. גלילי:

סיפרתי לחברים שאליעזר לבנה ז"ל, בשעה שהיה
אידיאולוג קיצוני קנאי של הקיבוץ הארצי הגדול
כתב מאמר בו הוא ממליץ להוציא את מושבי העובדים מהסתדרות בגלל העבודה
השכירה ובגלל זה שיש להם הגיון קפיטאליסטי.

שר הסעד מ. חזני:

המושב השיתופי לא נתקבל בעין יפה לא על-ידי
הקיבוץ ולא על-ידי המושב. אמרו אז, שיעבדו בו
כמו בקיבוץ ויצרכו כמו במושב. כיום זו דרך המלך.

אני סבור כי החקלאות מסתיימת, לפחות מבחינת

מים, וכאמור, לא הכל רוצים להיות חקלאים.

נכון, אי-אפשר שישוב יעמוד על ענף אחד. צריך

למצוא תשובה לשאלה זו. אבל לשובים המתוכננים יש סיכוי רב יותר מאשר לשובים
שקמו על בסיס של קיט. בזמנו אמרתי שאין להרבות בכך, כי קיט הוא עונתי ובלתי
יציב. בהצעה הנדונה בכל זאת, עקרונית, יש בסיס, אבל צריך לראות שהשובים
לא יעמדו על ענף אחד בלבד.

אינני רוצה להכנס לסוגיה שהעלה אותה מר ראובן

דוד. אני אומר עקרונית, שכפרים בשווייץ מוסיחים שיש יסוד קיום למפעל קטן
אשר מייצר חלקים למפעל גדול.

מחוך כל הבחינות האלה, אני מחייב את המהלך

המוצע, ואין הדבר דומה. "תפן" כזו, כשתקום, איננה דומה ל"שלומי" או ל"אופקים".
אם מדובר על מסגרת עירונית חפשית - אין טעם ביחידה לא גדולה. אולי לא צריך
היה להקים את "שלומי" או את "אופקים", אבל כאן מדובר ביחידות קטנות שיש להן
מוטיבציה להתקיים כמסגרת, כמו מושב, קיבוץ או מושב שיתופי. אני מחייב זאת.
כדי שזה יהפך ויפתח כדרך מלך - צריך לעשות כמה ניסויים ולראות את השילוב
המתאים ביותר.

שר הסעד מ. חוני:

אני מסיים במה שהתחלתי ואומר: אשר להקצאת משאבים ל"תפן א" ו"תפן ב" השנה, אני מפקפק

בזה.

שר החקלאות א. אוזן:

אינני מסכים לשמוע אפילו, ובוודאי שאינני מסכים לחשוב שהחקלאות נגמרת. אי חושב שהחקלאות

רק מתחילה. לא מזמן אישרנו פה מושב נוסף, מה שקוראים "בתי זכוכית", ואם הוא יצליח - ואין סיבה שלא יצליח, כי התוצאות של מה שנעשה הן יפות מאד - אני רואה אלפי יחידות במעט קרקע, במעט מים, עם הכנסה טובה מאד.

שר הסעד מ. חוני:

זה לא יכול להיות בגליל.

שר החקלאות א. אוזן:

אינני מדבר על הגליל. שמעתי שיש מי שסבור שהחקלאות נגמרה, אינני יכול לשמוע זאת. אם החקלאות תיגמר, חלילה, יהיה רעב, ובזה איש איננו רוצה, לכן צריך לפתח.

על רשימת כפרי התעשייה אני יכול להוסיף את

"נוה אילן".

שר הדתות י. רפאל:

זו שכונה.

שר החקלאות א. אוזן:

כל הארץ היא שכונה אחת גדולה.

בשבוע שעבר ביליתי יום שלם ב"רמת הנגב", ואף-על-פי ש"רמת הנגב" איננה זרה לי ואני לא רחוק ממנה, אני מגלה דברים חדשים.

האם מותר למדינת-ישראל להגיד לילדי "רביבים" לנסוע ל"אשל הנשיא" ללמוד? זה טוב, כי יש כאן אינטגרציה, אבל לא במרחק כזה. "רביבים" איננה יכולה להישות לעצמה את המותרות האלה. צריך להגיע למספר ישובים נוספים באיזור כדי לקיים חברה מסודרת של הישובים במקום. האם יש לנו מים לעוד שלושה - ארבעה ישובים? - אין. מוכרחים למצוא דרך שתהיה גם תעשייה וגם חקלאות, כי אחרת הישובים לא יחזיקו מעמד. גם שדה-בוקר עלתה על דרך המלך. חובה להגיש סיוע להם. אפשר לטעון שזה יבוא על-חשבון "אופקים" או כפר ירוחם, אתייחס לזה, אבל השאלה אם ישובים אלה יכולים להחזיק מעמד בגלל גרעונות.

שר החקלאות א. אוזון:

יש צרה גדולה של עבודה שכירה, היא אוכלת בנו, אבל יחד עם זה לא הכל שחור ולא הכל לבן. אני יכול להפנות בגאווה ל"חצרים", שבה יש תעשייה טובה וחקלאות טובה בלי עבודה שכירה, או למושב "כוכב", שם התעשייה מפותחת בלי עבודה שכירה - מצב הפוך הוא בחקלאות. אפשר גם להפנות ל"גבע" מצד אחד ול"שתולה" מצד שני - הכל מפותח בלי עבודה שכירה. הדבר קשור באנשים. אפשר לראות קיבוצים רבים, שיש בהם תעשייה, ללא עבודה שכירה, והם מצויינים, ואפשר לראות משקים עם עבודה שכירה - והם אינם טובים. אותו מצב במושבים. כפר יהושע - מושב טוב, ללא עבודה שכירה. "פדויים" - משק גרוע, עם עבודה שכירה.

בשנות החמישים המוקדמות התנהל ויכוח קשה מאד, במרכז החקלאי, על מושבי עולים. הייתי אז בין העולים החדשים, אבל מזלי שיחק לי והייתי מקורב למלכות יותר מאחרים והוזמנתי לאותו דיון. התנהל שם דיון חריף, והדברים כתובים, ונאמר שמדינת ישראל איננה יכולה להרשות לעצמה להפקיד בידי אלה, שהם אנלפביתים, את הדבר בהיקף ביותר שיש לה - קרקע ומים. היו גם שטענו טענות הפוכות. הסיכום היה של מי שהיה אז יושב-ראש, אברהם הרצפלד ז"ל, שאמר שצריך לעשות נסיון ולתת לעולים האלה שטח של שלושה - ארבעה דונם, ולראות כיצד יתפתחו הדברים. מהסיכום הזה אני סובל על עצם היום הזה. מכל מקום, אי-אפשר היום להגיד שהענין לא הצליח מפני שמסרו אותו ל"אנלפביתים"; ההיפך הוא הנכון. מדינת ישראל יכולה להתגאות בכך שלאותם "אנלפביתים יש 3,000 בנים המבקשים להתיישב. הציונות יכולה לומר בגאווה שאצלנו קורה דבר הפוך משקורה בעולם - שם בורחים מן הכפר, ואילו אצלנו מבקשים לבוא אל הכפר.

למה לדחות את ההצעה לנסיון על הסף?

נוגע ללבי כאשר אומרים שזה יבוא על-חשבון

"מעלות", כפר ירוחם, או קרית-שמונה, האם כך ניישב את הארץ? האם כך נסתום חללים חלוקים ונאכלים איזורים שחטרים בהם יהודים? האם נעשה זאת על-ידי כך שנאמר שזה הולך על-חשבון מישהו אחר? אני זוכר, כאשר הייתי במשלחת של המחלקה להתיישבות בראשותו של לוי אשכול ז"ל, כשהיה שר האוצר ובא לראות את חבל הבשור, היום חבל אשכול, הוא אמר: על הגבעה הזאת ^{עיר} מקום ~~הבשור~~ הבשור. שאלתי אותו אז, ומה על "אופקים"? והוא השיב לי: בזמנו לא רצו אותך, עכשיו אתה אינך רוצה אחרים? אני מצטער שעיר הבשור לא קמה.

שר החקלאות א. אוזן:

מאז שאנחנו מיישבים את הארץ, לא קרה שלא היו לנו טענות שמשו הולך על חשבון משהו, זה אולי נכון אבל עובדה היא שכולם משמינים ומתפתחים.

מדברים על חנאים טובים בשיכון בהתיישבות.

אני מוכן שנושא זה ייבדק מחדש, אבל אז צריך לבדוק את הכל. אני יודע שבמושב מחייבים אותו כל חודש ב-200 ל"י עבור הוצאות מוניציפליות. יש לי ספק אם יש עיר בארץ שתושביה משלמים סכום זה. היחידה במושב היא קטנה והחברים חייבים לפרוע הלוואות. כשהמושב היה מוכרח לתגבר את אספקת החשמל בגלל מכונות חליבה - זה עלה 300 אלף ל"י.

שר הסעד מ. חזני:

מדוע משרד החקלאות לא עוזר?

שר החקלאות א. אוזן:

זה לא ענינו של משרד החקלאות, אבל משרד השיכון עוזר, אלא שאלה מילווה שצריך להחזיר. אסור לראות רק מה שניתן בחנאים מצויינים, כי יש בצדם דברים אחרים.

לדעתי, הבסיון של כפר תעשיה צריך להתקיים על גוונים שונים של האוכלוסיה. אי-אפשר להגיד שיש לנו שנים - שלושה ישובים שהם מגוון אחד ומצד שני - גוונים אחרים. נדמה לי שלא צריך דמיון מפותח כדי לראות מה עלול להתפתח. צריך להקים ישובים לעולים, ולדעתי צריך להקים לפחות שני ישובים של בני המושבים ושל בני הגליל עצמם. אם יצליח הנסיון ב"נוה אילן" - בני ספסופה גם כן יצליחו. מדובר על חמישה ישובים - צריך להקים אותם.

היו"ר השר י. גלילי:

שני ישובים ברמה, ושלושה אלה. האם לכך כוונתך?

שר החקלאות א. אוזן:

כן. צריך לנסות.

אינני בטוח ששמעתי היטב את דבריו של רענן וייץ.

אני רוצה להזהיר, כדי למנוע ויכוח בעתיד, יש לחזור ולהדגיש שמדובר בכפרי תעשיה ללא חקלאות. לא מדברים על ענפי חקלאות ולא על חלקי ענפים בחקלאות, ואין אפשרות להבטיח משהו בחקלאות. הגענו למקסימום של ריכוז לולים בהר. אנחנו חייבים להשלים מכסות גם לאלה שקיימים ולכן אני מבקש שיובטחו שני דברים: (א) מה שחיים גבתי כתב, שיובטח תקנון עם שיניים ל"ניר שיתופית" על-ידי מניה בפועל ולממש את זה. (2) שהחברים, בטופס שיחתמו על הצטרפותם כחברים למושב יהיה רשום שזה מושב תעשייתי ולא חקלאי, כדי שלא יבואו בתביעות.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

רצוני להעיר הערה שהיא קשורה בנושא שמדברים עליו. בראשית הישיבה הודיע היושב-ראש על

השיחות והמגעים עם שר האוצר. אני מבין שאנחנו היום נמצאים בשני מישורים מקבילים של בירורים, שהם עוד לא נפגשו וכל זמן שלא ייפגשו לא נדע איפה אנחנו עומדים. המישור האחד - מה המסגרת התקציבית שבה אנחנו פועלים, והמישור השני - רשימה של ישובים מסוגים שונים, שעקרונית אמרנו שאם יהיה כסף, הם דברים רצויים.

אני ממליץ על כך שיעשה מאמץ ששני קווים מקבילים אלה יחדלו להיות מקבילים וייפגשו כדי שנדע שזו המסגרת ואז נצטרך לחזור לרשימה שלנו ולקבוע לעצמנו סדרי עדיפות. אם יתברר שהמסגרת התקציבית איננה מספקת כדי לכסות את כל הדברים שאישרנו אותם עקרונית, נצטרך לחזור ולקבוע סדרי עדיפויות.

היו"ר השר י. גלילי:

יש סדרים בוועדה הזאת לגבי קביעת סדר עדיפויות, מאז שהיא קיימת. לפי ההסדרים האלה, יושב-ראש הוועדה, שר החקלאות וראש המחלקה להתיישבות, קובעים סדרי עדיפויות.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אבל השאלה של סדר עדיפות תעמוד על הפרק.

היו"ר השר י. גלילי:

למרבה הצער אתה צודק, שאנחנו עדיין בין שני הקווים המקבילים.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אני מדבר מתוך הכח של אי-הידיעה, לכן אני נמצא בשלב של ספקות ולא בשלב של דעה מגובשת. אני רוצה להגיד איך העניין נראה בעיני. עובדה היא שהחקלאות התחילה, גדלה והתפתחה במישור ההתיישבות השיתופית. החוות לא הצליחו והחקלאות הפרטית היא כיום בשולי החקלאות, כשהגוף העיקרי, המרכזי, הוא ההתיישבות השיתופית.

י. צור:

פרט לפרדסים.

קריאה:

גם שם לא.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

עובדה היא שהתעשיה התפתחה בצורה שונה לחלוטין. כלומר, הבעל הגדול המרכזי של התעשיה בארץ הוא התעשיה הפרטית או הסתדרות ריכוזית. יש תעשיה מוצלחת בהתיישבות החקלאית, שהתפתחה כתוספת כאשר המרקם החברתי של הישוב החקלאי שנתווספו לו אנשי תעשיה כבר היה קיים ומגובש. אלה המגמות.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אינני יודע אם היו נסיונות. אני מניח שאילו היו קיימים נסיונות מוצלחים של כפרים תעשייתיים

או מעין תעשייתיים, היינו שומעים עליהם. אני עד כה מצפה לשמוע, ושמעתי על צריך שאינני מזלזל בו. מכל מקום, אנחנו עומדים בפני דבר שהוא ביסודו ניסוי חדש. השאלה שצריך לבדוק היא: איך הניסוי החדש הזה משתלב בהתפתחות התעשייתית של הארץ; כמו שלגבי כל ניסוי חקלאי צריך לשאול איך הוא משתלב בנסיון החקלאי בארץ כן צריך לשאול איך נסיון זה משתלב בתעשייה בארץ. המגמה היא המפעל התעשייתי הגדול ולא התעשייה הקטן.

כשאני רואה לעיני כפר תעשייתי שהוא מבוסס על התעשייה בלבד, שהוא מקבל על עצמו את המצווה של עבודה עצמית, של חיי שיתוף, בעלות משותפת וכו', יש לי ספק אם מין ייצור תעשייתי כזה ישתלב במגמה העיקרית של ההתיישבות בארץ. אני חושש שנסיון כזה, אם נקים כפר כזה - אני לא פוסל דבר - אני חושש או שגוף זה יקפיד על שמירת הערכים המונחים בצורה זו, ואז צפוי לו ניוון תעשייתי מכיוון שלא יוכל לקיים את סדרי הגודל המתחייבים, או שיהיה חייב לפרוץ את המסגרת הזאת ולהיות ישוב עירוני בלי הבסיס הערכי שמדברים עליו. אני לא מוכן להגיד שהשיקול צריך להיות כלכלי בלבד, אבל בכל-זאת הייתי רוצה לשמוע מה יעלה דגם של כפר תעשייתי, ואני מניח שאפשר להגיע לזה מפני שיש הצעות קונקרטיות, והייתי רוצה שתהיה בחינה כלכלית של התוצאה המשקית התעשייתית הצפויה מן הדגם הזה. לא אבוא ואגיד שמאחר שהצורה המוצעת מחייבת הקלות נוספות, השקעות נוספות, אני עושה את החשבון הכלכלי בלבד, אבל לא הייתי רוצה שנחליט בלי חישוב כלכלי בכלל.

שר הסעד מ. חזני:

לאיזה דגם אתה רוצה השוואה?

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אני מזמין.

היו"ר השר י. גלילי:

נותרו רשומים ששה חברים - ממשלתי - 1, ו-5 ציונים.

שר המשטרה ש. הלל:

כדי לאזן תוסיף עוד ממשלתי.

היו"ר השר י. גלילי:

באיצטגנינות אני רואה שחברים שעוד נותרו אפשר לשייך אותם למחייבים, לכן יש לי הצעה. זה ענין

רציני, בעיקר מפני אופיו הבראשיתי העקרוני. אנחנו מקבלים על עצמנו אחריות גדולה וזכות גדולה, אם ניתן דחיפה, ואחריות גדולה - אם הדבר לא יעלה יפה. לא הייתי רוצה שסבלנותי תהיה למפגע. אני רוצה שלישיבה הבאה נניח הצעת סיכום גם עם דגם כלכלי לדוגמה, לפחות להתחלה, כי ממילא יהיה צפוי לנו דיון נוסף.

היו"ר השד י. גלילי:

שר החקלאות העלה מחשבה בנקודת הענף החקלאי,
הוא רוצה מתכונת שהיא מוציאה מראש מסביב חקלאי,

אפילו מזער י

שר החינוך והתרבות א. ידליץ: אני נגד זה.

היו"ר השר י. גלילי :

עם זאת הוא דיבר על תקנון מחייב. אני מציע שאנחנו,

יחד עם שר החקלאות, עם אנשי משרד מסחר ותעשייה,

נכין לישיבה הבאה הצעת סיכום בהנחה שהסיכום יחייב, ועליה נשלים את הדיון.

והיה אם יהיו חברים שירצו להרשם שוב - יינתן להם.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני חולק על כך שהחקלאות היא מחוץ לתחום

בכפר תעשייתי. אני לא מדבר על איזו חקלאות

ואיזה אחוז. אני לא מקבל את הקונצפציה של משרד מסחר ותעשייה, שכפר תעשייתי

יְקִיִּים אֶת הַתַּעֲשִׂיָּה שֶׁלּוֹ בְּקוֹמְפִּלֶקֶט גָּדוֹל.

: 713 . 7

כדי לקצר את הפרוצדורה אני מציע שאתה בינתיים

תדבר על הענין הזה עם האוצר. אני מציע לא לדחות

זאת עד לישיבה הבאה. יש פה קונסנסוס על כך שיש צורך בנקודות אלה ובמספר

נקודות בגליל. אני חושב שניתנת ליושב-ראש הרשאה לדבר עם האוצר לגבי נקודות

אלה. יש חילוקי דעות על אופי הכפרים - על כך נמשיך בדיון. צריך לקבל את

הקונצפציה הגיאוגרפית.

היו"ר השר י. גלילי :

שר השיכון העלה ספקות. הוא לא חלק על סמכותנו

לברר עם האוצר על שלושה כפרים, אבל # הדבר

הזה יהיה כפוף לסיכום שיהיה.

מחלוקת: א. אקטואל-היסטוריה הכוללת את המעשה שבין הברית לסימון מבורך-
הנמשל לפני המעשה (אויגו-יגס טאפל).

ד. גבולות אף מר הוויזר אל היסטוריה והיסטוריה אלן M75 ואלן
משה מוסיק בעל ההנהלה

הישיבה ננעלה בשעה 10.30.

מזכירות הממשלה

W 78

סניף ימיה

1310
למ 1 ימ 3

פרוטוקול
ישיבת הועדה להתיישבות
כ"א באדר תשל"ה - 4.3.75

בכחו הסריח : י. גלילי - יו"ר, א. אוזן, ס. הלל, מ. חזבי,
א. ידליו, א. עופר, מ. קול, י. רפאל, ס. רוזן.
בעדרו הסריח : י. אלון, ס. פרס, ח.י. צדוק (בחול), י. רבינוביץ.

בכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית : מ. בר-און, ר. ויץ,
ח. פיבקלסטיין, י. קלארמן,
מ. קרובה, א. שנקר, ע. שפירא.

בעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית : פ. כפיר, א.ל. דולצין,
ר. יגלום, מ. קירשבלום.

משתתפים בוספים :
מ. אבני
ס. דיבון
אלוף ר. ורדי
ד. זאבי
ד. יוגב
א. ישראלי
מ. גצר
- משרד השיכון
- משרד החוץ
- מתאם הפעולה בשטחים
- משרד ראש הממשלה
- משרד החקלאות
- משרד החינוך-והתרבות
- משרד הבטחון

משתתפים בוספים מטעם הסוכנות היהודית : י. אדמוני, י. צור,
א. רוזנמן, י. חמיר.

א. ליסנסקי - מזכיר הועדה

סדר היום : הת/8. תכנית להתיישבות חדשה - מיכוס הדיון

חכבית/.

טאב: לאה בוקר

בפרוטוקול זה 2 דפים.

השר י. גלילי :

רבותי, אני פותח את הישיבה. מספר
חברים אשר נרשמו לרשות הדיבור בישיבה

הקודמת, יקבלו אותה עכשיו, וב-0930 לכל המאוחר, אני אצטרך לקטוע
את הדיון, על-מנת שנוכל להגיע לסיכומים.

השר י. רפאל :

אם אני התרשמתי נכון מדבריו של היו"ר

בפתיחה בישיבה הקודמת, הרי מותר לי

לתמוה עליה. היה לי הרושם, שמגמת הדברים היתה למעט את הרושם
כלפי חוץ של התכנית הגרנדיוזית של 36 ישובים. נתפרסמו מקודם
דברים על תכנית גדולה כזו שהיא עוררה תגובות חיוביות, והנה
בא היו"ר להגיד כי זו תכנית לטווח ארוך, והביצוע יהיה רק חלקי,
שלב אחרי שלב. אני לא חושב שהנעימה הזו היא הנעימה הדרושה
והאמיתית בועדה הזו. אני מבין שיש איזה רצון להתחיל את הדיון
על התכנית הכוללת, וזה טוב, כדי שיראו את התמונה כולה, אולם מסופקני
אם זה מקדם את המטרה העיקרית בימים אלה : להאחז בכל מקום שאפשר
להאחז בחלקי *ארץ ישראל. אני חבר צעיר בועדה הזו ואיני יודע
בדיוק מה היתה המגמה של הועדה הזו, אם לכל מעשי ההתיישבות יש
גורמים המיישבים ויש מי שמטפל. כרגע, ובדרך המלך, אני חושב
שעיקר מטרת הועדה הזו הוא לבחון את האפשרויות של קידום ההתנחלויות
דווקא מעבר לקו הירוק.

היא החלה עכשיו בסיסמא של יהוד הגליל,

ואני חושב שהסיסמא הזו היא חיובית, אבל אני חושש שהיא עשויה
להפוך לאיזו שהיא סיסמא של זה לעומת זה. איני חושב שיש מי
שחולק על הצורך ביהוד הגליל, אבל כשנעמיד את התביעה של הגברת
הפעילות ההתיישבותית בגליל לאומת התביעה והצורך ליצור עובדות
התנחלויות בחלקים שונים של ארץ ישראל מעבר לקו הירוק, אז אולי
הדחף הזה והלחץ הזה יתמעטו ואחלשו. לכן, אני איני חושב כי צריך
לכרוך את שני הדברים זה בזה. אני יודע מה קרה בקרית-שמונה, ומה
קורה היום בקרית-שמונה. אנו יודעים שחלק גדול מאוד של האוכלוסיה
עוזב שם, ונשאלת השאלה האם אי-אפשר היה לעשות דברים כדי לבלום את

השר י. רפאל

את העזיבה הזו? אינני נכנס לויכוח - מי אשם ומי לא טשטש, אבל העובדה היא, שהיו שם יהודים רבים, אלפים, שבאו להתיישב שם ועזבו, והוא הדין במקומות אחרים. מדוע ישובים כמו שלומי, מעלות ואחרים הם חלשים? האם אי-אפשר היה לעשות יותר למען היהודים שבאו לשם ופשוט לא עשו מספיק. האם במשך כל השנים צפתה היתה צריכה להשאר כפי שהנה? התנועה הציונית, הממשלה, כולנו יחד, היינו צריכים לעשות יותר - ואני לא בא בהאשמות, אבל לא הייתי רוצה שהצורך הזה בהגדלת מספר היהודים בגליל יהיה אנטי-תיזה לצורך בהתנחלויות.

אני אינני רוצה עכשיו אפילו לדבר על הרעיון של כפרי התעשיה בגליל, ואינני מוסמך לכך אולי, אבל אני מפקפק האם יש בזה צורך והאם זהו הדבר הנחוץ עכשיו? יכול להיות שיש צורך יותר לחזק את הישובים הקיימים, והשאלה היא, האם בעוד אנו מתכננים איזה דברים חדשים, אנו לא מאבדים זמן ואמצעים לגבי חיזוק הישובים הקיימים?

הבא נראה את העניין כפי שהוא. מאחר ורובנו סבורים שאין סתירה בין התכניות להסדר מדיני לבין ~~ההתנחלויות~~ ההתנחלויות מעבר לקו הירוק - ואם יש כאלו הסבורים שיש סתירה, הם צריכים לעשות את החשבון על כל מה שנעשה כאן.

השר מ. קול : תלוי איפה, מדוע צריך בעבר הירדן?

השר י. רפאל : אם יש הסבורים שהתנחלות מעבר לקו הירוק היא בסתירה לתכניות המדיניות לשלם, אז

קודם כל, הם צריכים להביע כאן חרטה על כל מה שעשינו מאז מלחמת-ששת-הימים, גם בגולן, גם בבקעת הירדן וגם באזור ירושלים. אני מאלה הסבורים כי אין בזה כל סתירה וכי זכותם של היהודים להתנחל

השר י. רפאל

להתנחל בארץ ישראל אינה תלויי בכל תכנית מדינית לטווח ארוך. לכן איני מדבר עכשיו על התכניות המדיניות, אלא על כך שיש זכות ליהודים להתנחל, ואני חושב שלא ניצלנו מספיק את הזכות הזו. (בכל אופן, זו היתה הגישה המדינית של כלהממשלות מאז מלחמת-ששת-הימים שאתה יושבת בהן.)

השר מ. קול :

ההתיישבות היא לפי מחשבה של מפה

מדינית לעתיד ולא סתם התנחלויות, וכל

מה שסיפר דיין זה עורבא-פרח. הממשלה מעולם לא החליטה כי הירדן זה הגבול המזרחי של מדינת ישראל.

השר י. רפאל :

אני מדבר על זכות, ואני חושב שהזכות

להתנחל בארץ ישראל אינה תלויה במפה

מדינית, ואני לא חושב שצריך יהיה להוריד ישוב אחד כשיהיה צורך לסגת.

השר ש. הילל :

האם הדיון הוא על הורדת ישובים או

העלאת ישובים?

השר י. רפאל :

לכן אני חושב שאנו מפגרים מאוד, אף

והולכים להמשך הפיגור, וכל תכנית שהובאה

כאן היא גדולה, אך איננה מספקת ואינה מחושבת דייה, וכי צריך להרחיב אותה. אף על פי כן, צריך לקבוע עדיפויות מכל מיני סיבות ונימוקים, ואם מדברים על העדפות, אני חושב שצריך לרכז הרבה מכח העשייה באזור ירושלים. ולכן, אני תומך, לא רק בענין מעלה האדומים, כי אני חושב שזה לא מספיק, אני חושב שצריך לעשות הרבה יותר לקשור את גוש עציון לירושלים ולחברון. וידוע כי יש תכנית של מרכז עירוני - אפרת - ואני מתפלא שאיש אינו מעלה זאת. כי ידוע לי שישנה תכנית כזו בין התכנונים וכי אותו לה כבר מקום, אך איני שומע על הדבר הזה דבר,

השר י. רפאל

וזה לא הדבר היחיד שצריך לעשות, במיוחד ביהודה, לחיזוקה של ירושלים. ואני שמחתי לשמוע את דברי שר החוץ, שאמר בישיבה הקודמת דברים בעלי משקל רב מבחינה זו - ואיש אינו יכול לחשוד בו שהוא אינו רואה את ההשלכות המדיניות, כי הוא חי בהן - ואף על פי כן הוא רואה את נושא ההתנחלויות כיום הזה מעבר לקו הירוק, בדיוק כפי ש שאני רואה אותו ואני תומך בדבריו.

בסיכומי של דבר, אני מבין כי יש

בעיה של כח-אדם....

אין בעיה כזו, הבעיה היא בדיוק הפוכה.

השר א.א.אוזן :

כפי שאני הייתי רוצה להאזין את

השר י.רפאל :

ההתנחלויות, אולי יש בעיה . לכן

צריך לנצל את כל האפשרויות הקיימות, כל עוד הן קיימות ורוצים להתנחל. אני מבין גם שיש בעיה תקציבית וזה גורם המצמצם בהרבה את העשייה, אך היות ואני קושר את העשייה הזו עם גורם הזמן - שמע יתיאשו האנשים ולא ירצו לעשות מה שהיום מוכנים לעשות, אני חושב שיש לעודד הרבה דברים, מהבחינה התקציבית, ולהגביר את קצב העשייה והביצוע כיום .

זה לא מובן לי.....

השר ש. רוזן :

אני אגיד לך מה שאני איני מבין.

השר י. רפאל :

הגיע הזמן שנגיד דברים גלויים - יש כאן חילוקי דעות עקרוניים, מבחינה מדינית, וצריך להביא אותם לידי ברור והגדרה, וכשיש תכנון של פשרה בין הדעות, זה לא צריך להיות כך, התכנית צריכה להיות על דעת הרב. ולפי קווי היסוד של הממשלה שאתה יושב בה, אתה יודע בדיוק כמוני, שיש שם רק הגבלה

השר י. רפאל

אחת של העדר החלטה ושום הגבלה מבחינה מדינית. ובקווי היסוד נאמר בפרוש, כי יש זכות להתנחל בכל ארץ ישראל, התנחלות עירונית וכפרית.

בסיכומי של דבר, אני הייתי רוצה שנפריד בין הנושאים. יש בעיה גדולה מאוד של יהוד הגליל, ויש בעיה של התנחלויות מעבר לקו הירוק, בהן אנו דנים, ויש צורך להפריד בין שני הנושאים.

השר י. גלילי :

לפני שממשיכים בדיון, אני מבקש מחברי

הועדה להתייחס בבקשה לדברים הבאים:

אנו לא פתחנו בדיון על התכניות האופרטיביות של ההתיישבות. אנו הבאנו הצעה להחלטה על הקמת מספר ישובים שנקבעו בשמם. היות ובמהלך הדיון, מאחר ויש מספר חברים חדשים בוועדה, נזכר המספר של 36 ישובים, שאני בטוח שעצם איזכור המספר של 36 הישובים הדליק אצל כמה מחברי הועדה איזו שאלה - מי הגדיר את המספר, איפה הוחלט על כך? לכן אני רוצה לומר כי אין לרשימה הזו שום מעמד מוסמך. אין זו אלא הצעה של המחלקה להתיישבות כטיוטה פנימית שלה.

אם חברי הועדה, יבקשו מחדש, דיון כולל

על הרכב ההתיישבות, אנו נעשה זאת, אבל בכל אופן, הדיון הזה הוא מוגבל בתכליתו, ואני אבקש מהחברים להתייחס במסגרת הגבולות שקבענו לעצמנו.

חברים, אני בדרך כלל נכנע ליו"ר, לפי

השר א. עופר :

שהוא מנהל את הישיבה. למעשה, אנו

יושבים זו הישיבה השלישית על דבר קונקרטי, על תכנית להקמת ישובים

בשנת התקציב 75, ואני רוצה להגיד לחברים, שאם אנו עוד לא הגענו

השר א. עופר

לסיכומים בענין זה, אז המצב אינו טוב. אנו גלשנו לויכוח שבכלל יכולנו לעשות אותו לאחר סיכום הסעיף הזה, ויש עוד מספיק ויכוחים בענין הזה, וצריך לעבוד ולהפעיל זאת. אנו צריכים להיות במצב, שבאמצע 75 נסכם את תכנית 76, פי יש צורך לעשות עבודות הכנס, תכנית, תשתיות וכסף ואלף ואחד דברים הקודמים לעבודות הממשיות בשטח.

אני בהחלט מקבל כי הועדה הזו היא ועדה להתנחלויות ולקביעת ישובים חדשים בארץ ישראל, משני עברי הנהר הקו הירוק, ויש לתאם, ואין לשכוח כי יש לנו בעיות של ישובים אזרחיים בארץ ובעיות מדיניות גם מהצד הזה של הקו הירוק.

אני ביקשתי מה-יו"ר את השיחה על תכנית למספר שנים, ואני מקווה שתהיה גם תכנית לטווח ארוך יותר. לפעמים אני מתפלא על עצמנו, לא אהבתנו הגדולה להכנס לויכוחים מדיניים בענין הזה, כאשר אם מדובר על 36 - 40 ישובים - כל פעם משתנה קצת המספר - כאשר מבחינת האזורים, אם אנו מסתכלים על המפה, הריעל רב הישובים האלה אין שום ויכוח. המגבלות תהיינה תקציביות וכאלה של כ"א. ואני חושב שגם בענין מעלה האדומים, אנו עשינו עוול לעצמנו בכך שפתחנו בויכוח שהוא היה נוהלי והפכנו אותו לעקרוני. כי אם מחליטים להשאיר לישוב את ירושלים, היא אפשר להגיד כי ירושלים תהיה ללא אזור תעשייה. ירושלים אינה יכולה להבנות רק על פקידים. ואם צריך אזור תעשייה לירושלים, הרי צריך לשים אותו באיזה מקום. אפשר היה לשים אותו במערב העיר, אך זה לא התאים, וכך תכננו על מעלה האדומים.

אני שמעתי, בענין רב, את הדברים בישיבה הקודמת, ועכשיו, אם נלך בדרך הזו, לא נגיע לתוצאות. כי יש הרבה חזון והדברים לא יוגשמו.

באשר להתיישבות, אני באשר להתיישבות העירונית הכרזתי! כי אנו לא בונים יותר בתים, אנו בונים שכונות וערים. וכך בהתיישבות - אנו הפסקנו מזמן לדבר על ישובים, ואנו

השר א. עופר

מדברים כעת על אזורי התיישבות, גושים וחבלים. כאן, כל אחד מושך לכיוון אחר ואינני רואה בהתיישבות החדשה מעבר לקו הירוק איזה שהם רעיונות לגבש אותם לקו אזורי שלם. ואני שמעתי את סגן רה"מ וכן את שר ~~הבטחון~~ ~~הביטחון~~, ומה יצא מזה - נעשה קצת פה וקצת שם אך שום דבר לא יתחבר. כאשר, בסופו של דבר, גם היכולת התקציבית שלנו היא מוגבלת וגם היכולת האנושית ועם כל המבחנים של גושים עירוניים, עד שמגשימים את התכנית, הדרך ארוכה. ומי ערב לנו כי יהיו לנו 4,000 איש כדי ליישב את הבקעה?

השר מ. חזני :

תקיף כמה צריפים במעלה האדומים, ותראה שהם מייד יהיו שם. תעשה מבחן.

השר א. עופר :

~~אני מכיר את העניין בהרשמות לשיכון -~~
בין הכנת הרשימה ולבין הכנסת אלף הלירות הראשונות, הרשימה מצטמקת לרבע, ובמבחן יותר רציני, הרבע הופך לרבע.

השר י. רפאל :

שר החקלאות אמר כי במושבים יש 3,000 איש.

השר א. עופר :

בהתחליות שכבר הקמנו אנו יכולים לקלוט מאות רבות של משפחות. אז יש מקומות יותר טובים שאין בעיה של קרקע ומים, המצב יותר טוב - ואני שומע את אדמוני ואני רואה אילו מאמצים עושים בשביל קרקע ומים - אבל לא בכל המקומות יש המקומות שי תנאים ~~שם~~ של קרקע ומים. לתנאים של מושבים כמו רמות ושדות, יסכימו אלפים לבוא, אבל לא בכל המקומות התנאים הם כאלו, וסה"כ, רמות ושדות לא נמצאים במקומות הקריטיים. ואיננו יודע האם יש לנו בבקעת הירדן את התנאים האלה, שאם אנו נרצה מאוד, הם ~~איי~~ יהיו גם בפתחת רפית ובגולן.

השר א. עופר

אז נניח כי על 36 - 40 ישובים

יכולים להיות ויכוחים. על מספר הישובים בגולן, אין ויכוח, אפילו לא עם הקיבוץ הארצי, וכבר בימים אלה אנו מתחילים להעלות את אחד הישובים של הקיבוץ הארצי ברמת הגולן. אין ויכוח גם על בקעת הירדן ועל פתחת רפיח. ואני חושב שעל ענין הגליל והערבה לא צריך להיות ויכוח, כי אלה הם אזורים פרובלמטיים, כאשר אין גם ויכוח על אזור ירושלים. אך זה לא אומר שכל דבר צריך לעשות בזמן, בצורה ובאופן שכל גרעין ירצה אותו, אלא בסדר העדיפויות שיכתיבו לו.

אני מגיע עכשיו לרשימה עצמה. אגב,

לענין הערבה יש החלטה של המחלקה להתיישבות. אנו מאל החלטנו כי אנו מתחילים בבניית המרכז האזורי ליד עין-יהב, שהיום הוא מקבל משמעות חזקה, כי הפיתוח של הפוסטטים והמחצבים האחרים שם הוא כזה, שהנוח ביותר לעובדים שם הוא לגור במרכז אזורי כזה. כמו כן, אנו מתחילים השנה את המרכז האזורי בבקעת הירדן, ואני חשבתי שהענין הזה יופיע בשנת התקציב 75, אבל עכשיו אני בעד זה שנקים ב-75 ישוב נוסף בערבה, ליד יוטבתה, כי לאנשי הערבה ישנה איזו הרגשה, כאילו שהם נשכחו.

אני תומך בהצעת חזני בענין תל-זית,

שנכנס לזה עוד ב-75. היות ואני בעד ריכוז והתרכזות, אני בעד הענין הזה של רצועת עזה ופתחת רפיח. לא נראה לי שם מרכז עירוני, כי אחרי שעשינו את ימית בפתחת רפיח, אני לא רואה צורך במרכז אזורי נוסף באזור דרום הפירצה, אולם אפשר להקים את "קטיפים", כאשר את השרותים האזוריים הם צריכים לקבל מימית, כי המרחק שם הוא מרחק של 10 - 20 דקות נסיעה מימית. לדעתי, אנו צריכים לרכז גם את האלמנטים העירוניים או הריכוזיים במקום אחד ולא צריכים להתפזר בענין הזה. יש ליד שדות מרכז עירוני, אבל הוא קדם לימית,

השר א. עופר

ואני חושב שהוא יכול להפוך עתה למרכז גושי. כמו כן הייתי שוקל שוב פעם בענין חרובה.

עם כל מה שהאנשים הכניסו לתודעתם, הרי הענין הזה של כפרי תעשיה זה ייצור שאנו עוד לא יודעים מהו, בעיקר כשמדובר בגליל. ובגליל, הבעיה המרכזית היא חיזוק ערי הפיתוח. כל מה שניתן בהתיישבות הקיימת להשלים ולפתח - אנו הולכים לזה ובוזה אין ויכוח. אבל לדעתי, אנשים שרוצים לגור באותו אזור ולחיות על תעשיה, בעיקר שאנו לוקחים חומר אנושי טוב, אני חושב, שאם קבוצת אנשים רוצה לחיות יחד ולגור יחד, אנו יכולים לבנות להם במסגרת ערי הפיתוח שכונה מרוכזת, כדי שהתעשיה תהיה פרוכזת ליד ערי הפיתוח והן תתחזקנה. לי חשוב שגם כרמיאל תהיה חזקה, וגם מעלות, שלומי, צפת, חצור וקריית-שמונה, והרי אם הן תהיינה חזקות, בזה אנו מיישבים את הגליל. ואני חושב, שברוב הערים האלו אנו נמצאים בנקודת מפנה ועוברים לאווירה יותר טובה, גם מבחינת האיכלוס, ההשקעות, והאמון הבטחוני של האנשים במקום (וידוע לי כי יש בעיות דומות גם בנגב - במצפה רמחן וירוחם), אך בגליל, אם המצב ילך וישתפר בקצב הקיים היום בערי הפיתוח, הרי נפתור את מרבית הבעיות.

לכן, יש צורך לקיים דיון מיוחד באשר לכפרי התעשיה. אנו עושים נסיון כזה ברמת-הגולן ונראה איך זה יעבוד. יכול להיות שאפשר לעשות עוד נסיון אחד, אך הייתי רוצה כי בדיון כזה ישב גם שר המשחר והתעשיה, שגם לו יש מה להגיד בענין, ולאחר הדיון הזה, הייתי רוצה כי נכנס לאותן הנקודות שהן ~~הנקודות~~ מהוות בעיות ספציפיות, כדי שנגדיר לעצמנו תכנית קונקרטית ל-75.

בישיבה הקודמת אמרנו כי כמה חברים יפגשו עם שר האוצר, אך מסיבות ידועות זה לא יצא אל הפועל, עכשיו שר האוצר עומד לנסוע ואנו לא מספיקים לגבש את הכלים והמשאבים כדי

השר א. עופר

לפעול, והייתי רוצה כי לאחר השיחה נתחיל לגבש לעצמנו את התכנית הקונקרטית של 75, ענין לענין.

השר א. ידלין : אני לא הייתי בישיבה האחרונה וכדי

לא לחזור על דברים שאולי הושמעו,

אני אגיד את דעתי בקיצור נמרץ. אני גם כן סבור, כמו השר רפאל, כי יש ליהודים זכות להתנחל בכל חלקי ארץ ישראל, אבל אני מסייג לפחות את הזכות מבחינת משמעותה על יסוד של שיקולים של אפשרות של תכנית מדינית וניסוח הרעיונות בחוזה השלום. אני בעד התיישבות מעבר לקו הירוק, עפ"י התפיסה שיש לי מה צריכים להיות גבולות המדינה בחוזה שלום עם מדינות ערב. והיות ואז אני רואה מדינה עם רב יהודי עדיף לאורך ימים, אין לי ענין בהתיישבות באזורים המאוכלסים בצפיפות ע"פ אוכלוסיה ערבית. אז כולנו מסכימים שיעלו עולים אבל גם פשטתו כשיעלו, יש מספיק אוכלוסיה ערבית במדינת ישראל. לכן, אני נגד התיישבות בשומרון. אינני יודע מה יהיה גורל ברצועת עזה, אבל זה יותר מדי אוכלוסיה עם מעט מדי שטח, מכדי שזה ידבר על ליבי, לכן, לא הייתי נכנס יוצר להתיישבות ברצועת-עזה בעדיפות ראשונה. מאידך, יש לדעתי 3 אזורים בעדיפות גבוהה - רמת הגולן, בקעת הירדן ופתחת רפיח. ולשר רפאל - את קרית ארבע הייתי קושר למדבר יהודה ולא לגוש עציון, גם כן, כדי להתרחק מהאזורים המאוכלסים בערבים בצפיפות. לכן, אני מאוד בעד מעלה האדומים. אין לי שום התלבטות באשר למעלה האדומים ויש להקים שם ישוב גדול, כדי שיגורו יהודים מזרחה לירושלים ועל-מנת לקבוע את גורל ירושלים פתחת המזרחית בעתיד.

זו שכונה ירושלמית, אין שם חלוציות.

השר א. עופר :

השר א. ידלין :

זו התפיסה שלי לגבי ההתיישבות -

אני בהחלט בעד מעלה האדומים ואני רואה

חשיבות בבקעת הירדן ובפתחת רפיח.

הערה שניה - אני חושב שהמגבלה לגבי

תכניות ההתיישבות אשר עומדת לפנינו בשנים הקרובות, היא לא כח אדם אלא אמצעים כספיים. אנו כולנו יודעים את קשיי התקציב. צרכי הבטחון לוחצים על תקציב הסעד, החינוך והבריאות. הגדלנו את הקווים האדומים בכל הנושאים הללו וזה יכביד על גם על ענין האמצעים להתיישבות. לכן, אין צורך להטות בגדולות, צריך ללכת לפי סדר העדיפויות, כאשר כפי שאני הבינתי, התכנית הזו הוגשה לנו לקראת שנת התקציב הבאה.

השר מ. קול :

הבעיה היא, שלעצמם של ערבים יש פסרו-

דולרים, ואילו לנו את הלירות של ברוך

נדל.

השר א. ידלין :

עכשיו, הערה שלישית שהיא עקרונית -

אני מציע שלא נלך לקטביות ונכריז על

תכנית ישוב הארץ אך ורק ע"י ישובים עירוניים. ואת זה אני אומר לשר עופר. נכון שהבעיה היא ערי הפיתוח בגליל, וצריך לחזק את מעלות וישובים דומים אחרים, אבל לא צריך ללכת לקיצוניות. גם תמתי על דברי גנדי, כי יש חשיבות של ממש לפיזור האוכלוסיה ממש, כלומר, לאיזו שהיא המצאות של יהודים בשטח, ובעיקר בשטח שהוא מאוכלס ברובו באוכלוסיה ערבית, כמו הגליל המערבי. אינני רואה לעצמי כיסוייה של הארץ ע"י יהודים היושבים בישובים עירוניים, כאשר ביקש ישוב עירוני האחד לאחר ישנה אוכלוסיה ערבית מושרשת בקרקע, ולכן יש חשיבות גדולה מאוד לפיזור הכפרים בגליל המרכזי. אני לא מומחה מספיק כדי לדעת האם ענין כפרי התעשיה מבוסס, אבל אני מאמין כי יש סוג של

השר א. ידלין

מתיישבים שהמוטיבציה שלהם היא לעזוב את תל-אביב ואת ניו-יורק כדי לעבור לכפר כזה, ושוב, שילוב השיקולים של פיזור האוכלוסיה בשטח והמוטיבציה להיות, לאו-דווקא, בריכוז עירוני, צריכה להשקיע לחזק את התיזה של כפרי תעשיה, ואני נוטה לפי פיזור של כפרים כאלו בין כרמיאל למעלות, כי מדאיג אותי החיבור הטיבעי של אזור זה להרי הלבנון המחובר לא רק גיאוגרפית, אלא גם באוכלוסיה ערבית.

מההערות הכלליות האלה, אני רוצה לומר

כי אני בעל כל הצעה קונקרטית שמופנה לביצוע ברמת-הגולן, בעד הצעות לגבי פתחת-רפית, אני בספק לגבי רצועת עזה, אך כן בעד התיישבות בתפן וכל דבר שאפשר להוסיף ולהחזיק בבקעת הירדן.

בשר ש. הלל : יש לי הצעה לסדר - אם היינו רוצים

להשאר במסגרת הראשונית, אולי כדאי

להתרחק עכשיו מהתכניות הכלליות. יש פה רשימה של כמה מקומות, אולי נעבור עליהם ונסכם לנו מה כן ומה לא. אני מציע כי נכנס עכשיו לדיון בהצעות הקונקרטיות.

מר קלרמן : אני חבר בוועדה הזו והייתי רוצה לדעת

מהי סמכותה של הועדה הזו.

השר י. גלילי : לכל ועדה יש יו"ר וסמכותה מוגבלת.

אתה שאלת שאלה רצינית מאוד, שאינה

נוגעת עתה לדיון, ולכן, לפני שנגיע לסיכום ולהחלטה, תשאל את שאלתך.

השר ש. הלל : אני הצעת הצעה לסדר, ואני מציע שכמקובל

נצביע ונראה האם היא תתקבל או לא.

השר מ. קול :

השר הילל היה עושה בחכמה רבה,

אילו היה מציע הצעה זו לפני שדיברו

כל עושי החזון, אבל מאחר והושמעו פה כל הנאומים, מותר גם לאחרים
אשר חולקים על הדברים שנשמעו פה להביע את דעתם. לכן, אי-אפשר,
בסיום הויכוח כמעט, להציע את ההצעה הזו, ומשום כך אני מרשה לעצמי
לתבוע מהיו"ר את הזכות לומר מה שיש לי לומר לגבי הדברים שהושמעו
כן.

השר ש. הלל :

גם אני לא נטלתי חלק בויכוח הזה, ואם

כל אחד יאמר מה שיש לו לומר, אנו

יכולים לשבת פה עוד 5 ישיבות.

השר י. גלילי :

אני אעמיד את הצעת הלל להצבעה.

מר ר. זאבי :

אני רוצה להגיד מילה של חמיכה בדיון

על תכנית האב כמפתח לדיון על התכנית

הקונקרטית.

השר י. גלילי :

אנו נמשיך את הדיון, כלאחד, כפי

שדונונו ליבו, ובשלב מסוים אני

אציע להפסיק בדיון, על-מנת לבטח לסיכומים.

השר מ. חזני :

אני מציע להעביר את הדיון הזה לממשלה.

הוא צריך להתקיים במלואו בממשלה ולא

כאן.

השר י. גלילי :

אני לא מכיר אדם שהחמיץ הזדמנות לערוך

ויכוח בנושא הזה, ועוד תהיינה לכך

הזדמנויות למכביר, בועדה הזו, בממשלה, בכנסת, בסיעות ובעיתונות,

והמזג לא יחסר. אני חותר לקבלת החלטה היום, ואני מבקש מהחברים לחשוב בכיוון זה.

מר ד. זאבי :

אני רציתי לדבר בתחילה על תכנית האב, אך אני מבין את הקושי היום ואני לא אדבר עליה, אבל כמה משפטים אני מוכרח להגיד. קודם כל, אני מבקש את הסכמת המחלקה להתיישבות של הסוכנות בשני סעיפים : שיש תכנית אב ועל מה שיש בה, וזאת משום שאני מבקר לדבר על מה שאין בה. אני הכנתי תכנית משנגדית ואני מוכן להציג אותה. זו תכנית יותר מפורטת ועל מפה בקנה מידה יותר סביר שבה רואים את הפרצות המהוות את בעיתה המדינה, שאני חושב שהן חסרות במפה המוצגת עתה.. כמו כן, אני מציע כן לקיים דיון על תכנית האב, כי צריך ללכת מהכלל את הפרט ולא להפך. הנזק בהליכה אל הפרט קודם, הוא בכך ששומטים ישובים במהירות ולא חושבים על עדיפויות. ובמשך 8 שנות ההתיישבות בשטחים, עשינו שגיאות רציניות מאוד משום שלא הייתה תכנית אב. למשל, אני חושב, שהבעיה בבקעת הירדן היא לא ההתיישבות במדרגה הנמוכה, משום שהגבול המזרחי הוא ברור, הבעיה היא התיישבות יותר מערבה, במדרגה השנייה. ובנושא הזה, יש לי מה להציע, אבל להיות ולא עוסקים בתכנית האב, אדבר על ההצעות הקונקרטיות.

קודם כל, באשר להתיישבות בגליל, אני תומך בכל לב במה שאמר שר השיכון, כי הבעיה שלנו שם היא חיזוק ההתיישבות הקיימת. גם הקיבוצים והמושבים וגם העיירות. אנו עשינו, במשך השנים, מעשים שלא עונים על הצעיות. הקמנו שם 5 עיירות שצריכות להיות את התשתית החזקה של הגליל המערבי, אך אף אחת לא עומדת על הרגליים. עכו, נהריה, שלומי, מעלות וכממאאל זקוקות לחיזוק, ולפי דעתי, 7 כפרי התעשייה של תפן לא יוסיפו לתפוצת היהודים בגליל יותר מאשר חיזוק מעלות וכרמיאל, ושם לא נחזק אותן, הן לא תהיינה קיימות. היהודים אשר רוצים ללכת לנגד

להתיישבות בגליל המערבי, יגורו גם במעלות אם ניתן להם את כל התמריצים שניתן להם בתפן, ואז מעלות אולי תראה אחרת, אחרי 15 שנה, מאשם היום, והיום היא נמצאת בנסיגה מתמדת. ואני, היום, עם יד על הלב, הייתי מוריד את שלומי מעל הקרקע, כי אין לה סיכוי בעתיד. אין לה קרקע לפיתוח, יש לה 1,400 דונם על 1,200 משפחות וזהו. אין לה לאן להתפתח. וזה ישוב עם משקע חברתי גדול מאוד ואין לו שום סיכוי להיות ישוב אפף לכל דבר בעתיד. כל פעם שיש איזו שריפה, משקיעים שם כמה מליונים מחדש, ומוזר חלילה, אך הישוב הזה מעולם לא יעמוד על הרגליים. וכך יש עוד מספר ישובים חלשים בלי קרקע ומקורות פרנסה, כמו אלקוש. בואו נוריד אותו, מדוע הוא צריך להמשיך להתקיים. יש שם אנשים שלא עובדים, משום שאין להם במה לעבוד. אנו לא בנינו את המושבים האלה נכון ואין להם מקורות פרנסה. יושב פה שר החקלאות שהוא איש תנועת המושבים והוא יודע מה נעשה שם והוא ביקש שם, ואני ביקרתי שם אחריו וישבתי כמה זמן בעלות, ואני חושב שצריך לחזק את הישובים הקיימים ולא להקים חדשים. אני מבין את שר החינוך שרוצה לראות התיישבות נוספת של יהודים, אבל אין שם מספיק קרקע, והגליל יהיה גליל יהודי גם אם העיירות תהיינה חזקות יותר. אני נגד תפן. לא הייתי מתנגד לנסיון של ישובים תעשייתיים שם, אם לא הייתי יודע כי זה בא על חשבון משהו אחר. מה עוד, שאין לשכוח כי יש לנו בעיות של תקציב וכח אדם, ואי-אפשר באותה שמיכה קצרה של תקציב וכח אדם לכסות גם את הגליל המערבי וגם את בקעת הירדן ורצועת עזה. אני חושב שהישוב בשגב של הסטודנטים מהטכניון, אשר יקבל עדיפות של אזורי הפיתוח, הוא לא במקום. אינני חושב שתלמידים מהטכניון צריכים לקבל תמריצים כדי לשבת במרחק של 20 דקות נסיעה מחיפה, זה לא נראה לי ולא חשוב.

אני חושב כי התכנית שהוצגה לגבי רצועת עזה ופתחת דפיה, היא טובה ונכונה, ואילו לגבי בקעת הירדן

היא איננה נכונה. שם צריך לעלות למדרגה העליונה ולהת עדיפות עליונה ביותר לכוכב השחר, לשוב נוסף בדומה, לשוב נוסף ליד גיתית - כי יש שם פירצה ברורה מאוד מבחינה מדינית ואיסטרטגית. בכל האזור הזה כדאי להוסיף ישובים מהמטרות הבאות : כלכלית, מדינית, איסטרטגית ופיזור האוכלוסיה. מה שאנו רואים פה, זה ממחלה בצפון עד האזור הזה, יש פירצה ברורה מאוד, ואם רוצים לעשות נסיון של כפר תעשייתי, בואו נעשה אותו פה וניצור אזור המחבר, לאורך 20 ק"מ, את הפרצה הזו, בישובים. ואני לא הולך לאזורים המאוכלסים, אלא אני נשאר בקו בו אין כפרים, פרט למחנה יוסף ותמרה ג'. אני גם חושב שהציר הזה, מגשר אדם לשכם הוא איסטרטגי ממדרגה ראשונה. כל המלחמה בהסתוריה של ארץ ישראל התנהלו בציר הזה. מלחמת-ששת-הימים היתה המלחמה הראשונה בה לא היה קרב בוואדי הזה. זה הציר המוביל לשומרון, מואדי קלט, ואנו לא יושבים עליו. כנ"ל בשטח היותר דרומי, ישנם * ישובים באזור הנמוך יותר, אך לא יושבים במדרגה השניה. ואני יודע *++ שיש קשיים - אין אדמה, ואין מים, אבל אם זה יהיה בקדימה, יהיה את הכל. ישוב נוסף פה למעלה, בהר, קודם לעוד ישוב בפצאל.

אני מגיע לאזור הדרומי וזה מתחבר עם תפסתי לגבי הר חברון. אני תמיד סברתי כי מעלה האדומים צריך להיות ישוב חקלאי, כי יש שם אדמה חקלאית. אזור תעשיה במרחק של 20 דקות מירושלים - איני מכיר הרבה אנשים שילכו לגור שם. אנני חושב כי הבעיה של ירושלים היר של הרחבת הפרוזדור המוביל לירושלים שהוא מאוד צר ובמפה הפוליטית שלנו יהיה צורך להרחיב אותו, גם לדרום וגם לצפון. יש צורך חשוב מאוד לירושלים שהוא ציר מעלה בית חורון. זה הציר ההסטורי לירושלים. כל ההסטוריה הלכה לירושלים דרך מעלה בית חורון. זה ציר שעליו צריכים לשבת וחייבים לשבת, ואני מציע סדרה של ישובים החל מעמק לטרון, כפר רות, עופר, גיבון, מצפה - מוכרחים להרחיב את הפרוזדור, גם בכפרים תעשייתיים, אם לא יהיה פתרון אחר עפנ"י תפן.

מר ר. זאבי

במה שקשור בדרום ירושלים, לפי דעתי,

יש לנו יבלת בדרום הסמוך לירושלים, כי יש שם ישוב ערבי צפוף. לכן לדעתי צריך לחזק את כפר עציון וליצור קשר בין קרית - ארבע לבקעת הירדן. כאשר אני מציע בבקעת אורקניה להקים 2 ישובים - תקוע ושעיר ו-2 ישובים שיקשרו את קרית-ארבע עם הנגב הישראלי וכדי לבודד וליצור הייץ מהריכוז הערבי אני מציע להקים את תל-זיו, כרמל, מעון, סוסיה, רביד ועדוריים - כשכל הישובים הללו הם במקומות של ישובים מקראיים שהיו שם. יש פה קרקע ומים כמו בתפן.

במה שקשור לפתחת רפיח והרצועה

אני תומך במה שהמחלקה להתיישבות מציעה קונקרטיית. אני אינני חושב כי צריך ללכת היום לגולן. יש היום 14 ישובים ברמת הגולן המבטיחים את הצד הפוליטי וההתיישבותי, לכן, פני חושב, שצריך ללכת בקדימות על אותם הדברים שעלולים להשמש מידנו.

השר מ. קול : אני רוצה ללכת מהדרום. קודם כל, אני

4

מתנגד להקמת ישוב בחרובה. אני מבין שישנה חכמית של שר הבטחון ששמעתי אותה דרך המלביזיה הצרפתית, לחלק את סיני, ועכשיו הוא אומר כי *** צריך להפגין - אז אני נגד כל הקו המדיני הזה, שהיה גם של שר הבטחון הקודם. ואני ערערת על הישוב שהוקם בנח"ל - סיני לפני מליאת הממשלה. אני לא התנגדתי להאחזות נחל, כי האחזות נח"ל זה לא ישוב קבע. אבל כיוון שמדובר פה כי כעבור שנה יעלה נושא האיזווח מחדש, וכיוון שזו בעיה מדינית, אני מתנגד להקים ישוב קבע שם כמו שהתנגדתי להקמת ישוב קבע בנח"ל-סיני. כי לפי דעתי, הקו המדיני של מדינת-ישראל אינו עובר דרך אל-עריש וחרובה. אנו לא נגיע מעולם להסדר מדיני עם מצרים, באם נרצה לקחת את מחצית סיני. לכן אני אומר בפרוש - אני נגד ישוב קבע כאן.

ההצעה, בשביל זה, היא על האחזות.

השר י. גלילי :

השר מ. קול :

לגבי הגליל - אני בעד כפרי תעשיה.

באשר לקונספציה שהסביר פה מר זאבי, הרי זו הקונספציה של ההתיישבות הרומאית שהיו יושבים על ההרים שמסביב למעברים, מכיוון שלדעתם, דבר זה נתן להם שליטה בשטח. אותו הדבר עשו הצלבנים. אך אנו לא רוצים ללכת, לא בדרך ההתיישבות הרומאית ולא בדרך הצלבנים, אלא אנו רוצים שהארץ תהיה מלאה ביהודים. לכן, לא נראה לי כי אנו נשכ בערים ומסמכים תהיה התיישבות ערבית בכפרים אשר יכסו את כל שטח הגליל. משום כך, אנו גם הלכנו, לא פעם, בדרך של התיישבות קונבנציונאלית. כפרי התעשיה זה חידוש, ולפי דעתי, זה חידוש טוב, ואפשר להשקיע הרבה בתכנון הכפרים הללו, לבסס אותם, ולדאוג לכך, שבאמצעותם, היהודים ישבו בכל הגליל ולא רק בעיירות ובערים. לכן אני תומך בהצעות לגבי הקמת ישובים בין העיירות בגליל. כמובן, צריך עוד לעבד את הדברים ולקיים פה דיון ענייני בחזון ההתיישבות הללו ואיך אנו רוצים כי הם יראו לנו, אבל בדרך כלל, זו מגמה בריאה ומותר לנו לחדש, איננו מוכרחים לחזור על מה שעשו אחרים.

דבר שלישי - אני בעד זה שנוסיף עוד 2-3 ישובים בגולן. לעומת זאת, אני מתנגד לרעיון העיר. אין שם צורך בעיר וכל עיירות הפיתוח בגליל משוועות לכך שהיא לא תקום. אמנם לא הוחלט להקים שם עיר, הוחלט על מרכז עירוני, אך העניין אינו בוער ואם יש עדיפויות, יש לתת את העדיפויות לישובים חקלאיים, ישובים לא קונבנציונאליים, ישובים שיתופיים וכל מיני דברים אחרים שהלכנו בהם.

בשעתו היה כאן ויכוח על הקמת מושב נח-אסי"ב. עכשיו, כל בתי ההאחזה בגליל ובצפון מלאים כיוון שבאים אנשים לעשות שם סקי, כשהאחר פתוח, ובזמן השלג היו שם 200,000 איש. וטוב שמשרד הבטחון הסיר את התנגדותו לפתיחת אתר החרמון ואפשר היה לפתוח אותו השנה לאנשים שרצו לעשות שם סקי. לכן, באופן כללי, נראית לי התכנית הזו.

שעם שמעתי בהקשבה רבה את התכנית שהציג פה גנדי, וכיוון שהוא מייצג את משרד רה"מ, אני רוצה לשאול האם התכנית הזו שיש בה הרבה חזון ודמיון היא על דעת רה"מ, או שזו תכנית אישית של גנדי?

האפשרות השניה היא הנכונה. אני
אמנם מייצג פה את משרד רה"מ, אבל

מר זאבי :

התכנית היא שלי אישית.

השר מ. קול :

אני רוצה לומר איזה דבר לשר רפאל

ולא לה שצג שדוגלים בשיטתו - אפשר

להתווכח בממשלה על כל מיני דברים. אני מבין שיש תכנית למפד"ל

וגם לתנועת ארץ-ישראל השלמה ליישב את כל יהודה ושומרון - ואפשר

להתווכח על הדברים @@@@ האלה. אבל ברור לי, שההתיישבות שהלכנו

בה מאז מלחמת-ששת-הימים, מעבר לקו הירוק, היה בה מחשבה מדינית

בינינו לבין ירדן, ומי שלא רוצה מדינה שלישית בינינו לבין ירדן,

צריך להיות פתוח לכך ולא לסתום את כל התנאים. כאשר מה שגנדי

הציע פה, זה פחות או יותר באותו הקו, עם קצת שינויים. לא מדובר

פה על ישובים בתוך ההתיישבות הערבית הצפופה. אבל המגמה היא

אותה המגמה ומוטב לדבר על זה. ובכלל, בזה צדק השר ידלין - איש

לא מתווכח על זכויות הסטוריות. יש לנו זכויות הסטוריות בכל

מקום. אבל אני יכול, מרצון, לוותר על זכויות הסטוריות בשביל הדורות

הבאים. אני חי בתקופה שיש לראות בה את המציאות באזורנו ואיני

רוצה מדינה פלשתינאית שלישית. לכן אני מצפה לרגע שחוסין יקבל

רשות מהעולם הערבי לשוב לתמונה, ואני מזהיר את כל אלה שצוצים

ליצור עובדות ע"י הפגנות התנחלות, שידעו ש@@@ שהם יביאו לכך

שנצטרך להקים מדינה שלישית, פלשתינאים בינינו לבין ירדן והם

עוד פעם יצטרפו לתת את הדין על הפעילות הזו.

ואני רוצה להגיד לידידי שלמה רוזן,

כי קראת בתשומת-לב מרובה את הדברים שהשמיע שר הבטחון לשעבר

בבר-אילן וקראתי את פרוטוקול הממשלה באותה הישיבה שהוא ציין,

ולא דוברים ולא יער. מעולם הממשלה לא החליטה כי הירדן הוא הקו

המדיני בינינו לבין ירדן, ואשכול המנוח היה משתמש במושג של "קו

בטחון" וכל הזמן דיברנו על פשרה טריטוריאלית - וזה היה הקו של

כל הממשלות. ומי שהיום מסתמך על דברי ז'בוטינסקי, הרי ז'בוטינסקי

חי בתקופה שמותר היה לדב@ על דברי חזון של 35% יהודים.

ואני קובע עובדות. לכן, מעולם לא הוחלט על כך, ומי שחותר

לקבוע כי הגבול המזרחי הוא הירדן ע"י עובדת ההתיישבות ביהודה

ובשומרון, הוא תורם לכך שבין ישראל לבין ירדן תקום מדינה שלישית.

אני, לעומת זאת, תומך בתכנית שהובאה

פה ואני חושב שהיא עם מחשבה מדינית. אינני בטוח האם החבירה שלנו

עם רצועת עזה היא מספיק מגובשת. אני בעד ^{ישנב}פתחת-רפיח, אבל

ל@@@

לא הייתי רואה בזה עניין של עדיפות, כי אני יודע שיש בעיות מים,

קרקע ובעיות דמוגרפיות וצריך לחשוב אולי מחשבה שניה בעניין

הזה. אין לי התנגדות עקרונית, עם זאת, אני מוכן לוותר על העיר

השר מ. קול

ימית ובתי למען השלום * - זה לא מפריע לי. מה שאתה מציע, אינו מפריע לי.

מר מ. בראון :

אני רוצה להעיר 3 הערות בעניינים

שאני מבין בהם, כשהערה אחת אני רוצה

להעיר בענין שגב ותפן -. אני מניח כי יהיה דיון על ענין כפרי התעשיה. העירו כאן הערות בענין כ"א. אני רוצה לומר כי במשך השנתיים הקרובות יעלו לארץ כמה עשרות גרעינים מהגולה, רובם לקיבוצים, וחלק מהם לקיבוצים חדשים, כמו קטורה ב', אבל ישנם כ-20 גרעינים רציניים המונים כל אחד כ-50 - 80 איש, עירוניים, אשר אינם רוצים להתיישב בקיבוצים, אלא בצורה אחרת. בין היתר, יש שם 2 קבוצות גרעינים אשר מייעדים את עצמם למעלות, כפרברים עירוניים והאחד לצפת והאחד לבית-שאן. כלומר, יש כאלה הרוצים ללכת באותו הכיוון שהשר עופר ומר זאבי הדגישו, אך ישנם גם כאלה הרוצים לחיות בכפר. ובענין זה, אתה יכול לשבת בועדה ולדבר 5 שעות, אבל הצעיר מברוקלין רוצה לשבת בכפר - ושם דבר לא יעזור. אז אם הוא לא רוצה ללכת לקיבוץ ורוצה לשבת בכפר - איזה פתרון אנו יכולים לתת לנוער כזה מהגולה? אז אולי יחליטו שכרמל ומעון זו סוגיה אחרת הואיל וזה עדיין לא נדון, אבל שגב ותפן כבר נדונו * ואני מציע שלא לבטל תכנית זו, כי אני אהיה זקוק בשנתיים הקרובות ל-4-5 ישובים כאלה. לכן יש לתכנן, קודם כל, 2-3 ישובים כאלה, שהם יותר מעשיים מבחינת אפשרות התקיימותם, ושגב ותפן בהחלט יכולים להתקיים ביניהם.

הערה שניה נוגעת לתכניות של מר זאבי.

מר זאבי דיבר הרבה מאוד על שיקולים איסטרטגיים בהתיישבות, ואני חושב כי לא בדקנו * עד הסוף את הערך האיסטרטגי של ההתיישבות היום. כי לפי דעתי, הערך של ההתיישבות היום, הוא יותר של מעורבות בשטח לפני המלחמה ולא בזמן המלחמה. ואני מציע כי נשים שימך

שאלה על הערך האיסטרטגי של ההתיישבות על הצירים. מותר להטיל ספק בערכם האיסטרטגי.

חבר שלישי - נראה כי יש פה איזה

קונצנזוס בענין זכויות התיישבות והתנחלות. אני חושב שכולנו עושים שגיאה גדולה, כולל אתה, השר קול, בכך שאנו נתפסים למילה זכויות. אני חושב שאנו מערפלים את הויכוח ~~במילה~~ במילה הזו, שאף אחד לא הגדירה בברור. אני חושב שאנשים המחזיקים בדעתך, נגזרים לכיוון השני של המילה - זכות.

בענין הגולן - אינני יודע האם

הממשלה היום בטוחה שלא צפויה תזוזה של אף שעל אחד מהגולן, בשנים הקרובות. אם זה המצב, הרי כדאי להתיישב שם מה שיותר. אך אני, לפי מה שראיתי בעיתונות, אינני חושב כי זה המצב ונדמה לי כי הענין עדיין עומד על הפרק. ולכן, אני מציע להסב את תשומת לב הועדה הזו לבדיקה מדוייקת של היכן מתיישבים בגולן ולקחת בחשבון את השאלה - האם צפויה אפשרות של נסיגה חלקית נוספת או לא? שכן, אם צפויה לנו נסיגה חלקית נוספת, אין כל טעם לשים שם ישוב נוסף, שבעוד חצי שנה נצטרך לסלק אותו.

השר י. גלילי :

אני מוותר על השתתפותי בדיון זה.

אמנם זה יקפח את תדמייתי באשר

לדברי חזון, אבל יש עוד חברים שותרו, ומאחר ואני חושב שתהיינה לנו הזדמנויות נוספות להתבטא בנושא, ואני חותר להחלטה, אני ניגש לקביעת ההצעות המובאות.

קודם כל, אני קובע כי במהלך הדיון

היו הפלגות לתכנית אב, אבל הדיון היום לא היה מוקדש לקבלת החלטת הועדה באשר לנושא תכנית האב, ומאז שאני יו"ר הועדה הזו, השיטה שלי היתה ללכת מן המעשה הקונקרטי אל המגמות הכלליות, (כאשר כל אחד מאיתנו מודרך ע"י המגמות הכלליות) ולא להטות את הועדה במהלך הדיון וההכרעות בנושאים של תכנית כוללת. יתכן שהבשילו התנאים לדון גם בתכנית אב, אבל העובדות שנקבעו עד עכשיו ע"י הועדה הזו והממשלה, ישמשו לנו אדנים גם בדיונים באשר לתכנית האב.

אני חותר לסיכום שלוש הדיונים שהיו

לנו, וברשותכם אנסה להגיד כך: נראה לי כי אין התנגדות ואפשר לקבל החלטה מוסכמת באשר לנושאים הבאים (ואני תיכף אציין מה לא מוסכם עלינו וכן כמה שאלות ספציפיות כמו נושא תל-זית): באשר לישוב נוסף ברמת הגולן, ישוב נוסף בבקעת הירדן (פצאל ב'), ישוב נוסף בפתחת רפיח (שדות ד'), חוות סמירה ומוקייבלה (שעל הקו הירוק באזור התאנך), לגבי הישובים האלה לא שמעת השגות. כמובן, אני חוזר ואומר, שאם אני אומר שלא שמעתי השגות, לא אצדק אם לא אומר כי יש לנו הסתייגויות של השר ש. רוזן באשר לשדות ובקעת הירדן. יש הסכמה עקרונית שלו להתיישבות בפתחת-רפיח, אלא שקונקרטית הוא מעקב תמיכתו בהתיישבות בפתחת רפיח כל עוד לא תוקן העוול שנעשה לבדואים (והתקיימה בנדון שיחה בין השרים שם-טוב, רוזן, רה"מ, שר הבטחון ואני). אבל מעבר לזה, לגבי הישובים האלה, אין הסתייגויות.

לגבי ההאחזות בחרובה, אני רוצה להבהיר לחברי, השר
מ. קול, כי הדברים אמורים בהאחזות, בהנחה שהפיכתה לגוף של קבע
טעונה תקופה של נסיון והחלטה נוספת. יכול להיות שיהיו לחברים
בועדה הסתייגויות מדיניות והחברים יבהירו זאת, ואני מניח שזו
היתה פליטת פה מצד השר מ. קול, שהגדיר את מיקומה של חרובה כאמצע
סיני.

התכוונתי לנח"ל סיני.

השר מ. קול :

גם נח"ל סיני איננו ממוקם באמצע
סיני.

השר י. גלילי :

אני חוזר ואומר כי באשר להאחזות
בחרובה, אני שמעתי ספקות ולא התנגדות להאחזות, בהנחה שאם וכאשר
יוצא להפוך את ההאחזות הזו מהאחזות לישוב של קבע, הדבר הזה
טעון החלטה של הועדה הזו.

אותו הדבר גם באשר ל"קטיף". לגבי
"קטיף" התנהל אתמול דיון עם שר הפקדונות והחקלאות ואנשי המחלקה להתיישבות.
ואני רוצה שיהיה ברור (ואני אומר זאת במיוחד לאזנו של שר השיכון)
כי היתה תחילה הצעה להקים באזור "קטיף" 3 ישובים עם מרכז גושי,
אבל אתמול קיימתי דיון עם שר החקלאות ואנשי המחלקה להתיישבות,
והסיכום שלנו היה כי ניתן לאזור זה 300 יחידות, מהן 200 על בסיס
חקלאי, כאשר לגבי התכנון הפנימי של האזור הזה, לא נקבעו מסמרות
ואין עדיין החלטה האם זה יהיה ישוב אחד, או שניים, או מרכז
גושי או לא. ההצעה שאנו מביאים היא לפתח את האזור הזה במגמה
של 300 יחידות משק, כאשר באשר לתכנון הפנימי והחלוקה, הדבר
טעון דיון.

השר י. גלילי

עכשיו, כמה הבהרות לגבי הישובים המתאימים לגליל המרכזי. אני מציע להפרד מהמונח "כפרי תעשיה", ואני מציע זאת על דעת שר החקלאות וראש המחלקה להתיישבות ומנכ"ל המחלקה להתיישבות. אנו לא צריכים לזרוע מונחים חדשים, שאין זה מן הנמנע שיש בהם כדי להטעות. במקום זה, יש לומר כי אנו מדברים על דפוס של ישוב שהבסיס החקלאי בו הוא מצומצם ויש בו שילוב של ענפי משק חקלאי עם ענפי תעשיה, מלאכה ושרותים, ב-2 מתקונות:

1. שפיקר ענפי התעשיה יהיו במרכז התעשייתי הסמוך.

2. שפיקר ענפי התעשיה יהיו בכפר עצמו.

בין שזה יהיה קיבוץ, או מושב קואופרטיבי, או שיתופי,

כי הדברים הם עדיין בתהליך של התהוות. מכל מקום, אין ספק כי יש פה הכרעה רצינית לגבי הדברים שאותם הציג גנדי. ההצעה על דבר הקמת 3 ישובים כאלו בגליל המרכזי עם פרספקטיבה כי במקרה והדבר הזה יצליח יש להרחיבו, זה אומר קונספציה מסויימת, שאנחנו מתארים לעצמנו שפתרון בעית יהוד הגליל היא לא רק ע"י הגדלת האוכלוסיה בישובים הקיימים ובעיירות הפיתוח הקיימות, אלא הוא בא לתת פתרון גם לבעית ההתפרסות, היינו, שלא ישאר חלל ריק במרכז הגליל. אז אמנם, יש בזה, במובן ידוע, הפלגה אלף הבלתי מושג, כי הדבר הזה הוא בבחינת ניסוי, אבל רצוי ללכת לניסוי הזה. ואני כאן מציע להקשיב למה שאמר החבר בר-און, כי לפי דעתי חשוב מאוד לתת מקום שכזה לגרעינים מחו"ל ומהארץ, ולחבורה של הטכניון מחיפה, שמתוך סלידה מהאורבניות, רוצים להשקיע את עצמם בטיפוח כפר אשר הם יכולים לעצב את דמותו ויחד עם זאת להביא לידי ביטוי את הכישורים המקצועיים שלהם. אני חושב, שיש בזה תפישה מסויימת לגבי אעתידה של הארץ וראוי הדבר לבוא לידי ניסוי, בינתיים נסיונות זהירים. לכן אני מציע שיהיו 3 ישובים שכאלו, 2 בגליל המרכזי באזור תפן

השר י. גלילי

והאחד באזור שגב, ואנו נלווה את ההתפתחות שלהם, ובמשך הזמן יעוצב גם אופיים. בשיחה אתמול הוזכר, כי בשעתו, גם המושג מושב לא היה ברור וגם המושג קיבוץ לא היה ברור, ובמשך הזמן הדבר קרם עור וגידים.

השר א. אוזן :

אני יכול רק לחזק את הדברים שנאמרו
ע"י היו"ר ולומר שבזמנו קראתי (כיוון

שלא הייתי אז בארץ) את כל הויכוחים שהיו על עצם הקמת מושב העובדים, כולל דבריהם של השוללים והמחייבים. ולאחר מכן, שמעתי במו אזני הרבה מאוד נאומים ששללו את הקמת ההתיישבות שאני נמנע על חברה - על החומר האנושי הלא מתאים וכו', וכו'; והנה היום כולם מדברים על+++++ זה שזה הצליח ואין על זה יותר ויכוח במידה ויש קרקע ומים. היות ובין היתר היה לי מורה אחד ששמו אשכול ז"ל, שהוא תמיד היה נוזף בי כאשר הייתי מתנגד להצעה חדשה והיה אומר : אתה ניסית? קודם תנסה ואחרי כן תתנגד! ". לכן אנני דוגל בשיטתו כי יש לנסות. כאשר אני רוצה להעיר כאן שמושב אחד אינו יכול להיות בבחינת נסיון. זה לא יתן לנו שום דבר. יש כבר נסיון של מושב אחד מבנוי בחלקו על חקלאות ובחלקו על תעשיה והוא מצליח יפה מאוד, כוונתי למושב כוכב. אך איני יכול להמליץ למושבים אחרים ללכת בדרכו של המושב הזה, כל עוד לא ראיתי נסיונות של מושבים אחרים ושונים עם אוכלוסיה בגוונים שונים. רק אז נוכל לראות האם זה מצליח או לא.

מר קלרמן :

אני רוצה לשאול מהי סמכותה של ועדת

השרים הזו, ואני שואל את השאלה לא

לשם התנצחות, אלא להשכלתי. אמנם אני יודע מהי דרך פעולתה של

ועדת שרים, אך לא הרי ועדה זו כועדות שרים אחרות. בועדה הזו יושבים,

בנוסף לשרים, חברי ההנהלה הציונית וידוע כי יש זכות אחת לשר

מר קלרמן

ולחבר ההנהלה הציונית. מאז שניסיתי לשאול את שאלתי שמעתי
היום 2 דעות, שאם לנקוט לשון זהירה, הן אינן עולות בקנה אחד.
אלה הן דעות של 2 חברי הועדה, שניהם שרים - מימיני ופאל,
ומשמאלי ידלין, וכן דעה נוספת של השר קול, שאמר כי הוא מוותר
על הזכות. נוסף לכך שמעתי פרוש של תורת ז'בוטינסקי, שזה לא
פרוש, אלא פרישה מתורת ז'בוטינסקי.

השר י. גלילי :

לגבי זה, אני נכון כבר עכשיו לומר
לך כי הועדה לא מוסמכת.

מר קלרמן :

ובוודאי לא אלה שהביעו את דעתם.

השר מ. קול :

בהיות ז'בוטינסקי חבר ההנהלה
הציונית בימי ויצמן, הוא חתם על

ויתור על עבר הירדן.

מר קלרמן :

ומכיוון שהדברים האלה לא נאמרו ליד
השולחן כדברי מליצה, אלא הם צריכים
לשמש מקור אחיזה לדור שאלו צריכים ללכת בה, שאלתי האם הדעות
האלה נשקלות ומכריעות, או להפך?

השר י. גלילי :

יש לי תשובה ברורה, חדה, מוחלטת

ומשכנעת - בועדה הזו אנו מונים

ידיים מורמות להצבעה ולא את מקורות ההשראה של הידיים המורמות
להצבעה ולא את הדעות המדיניות שלהם. קרוב לוודאי שיהיו ניואנסים
של דעות בין השרים, ואותו הדבר אמור גם לגבי חברי ההנהלה
הציונית, שקרוב לוודאי שאלה אותם ניואנסים.

מר י. אדמוני :

בענין תל-זית - אמרתי כבר בישיבה הקודמת, כי מבחינת המחלקה להתיישבות,

המקום הזה כלול בכל התכניות והפעולות המתוכננות. אנו לא כללנו אותו בעדיפות לביצוע ב-75, בגלל המגבלות שכולנו יודעים אותם ובגלל שהגבילו את מספר הישובים שבכלל כללנו ברשימה הזו. ישנו כבר גרעין קטן של חברי תל-זית ברמת הגולן, אשר בתוך התקציב השומץ קיבל את הסכומים הדרושים כדי לאפשר לו להתקיים, את הציווד הדרוש ואת הציווד הדרוש על-מנת להתחיל בעיבוד השטחים ברמת הגולן. המדובר ב-400 אלף לירות שיאפשרו להם להיות חיים עצמאיים ברמת-הגולן, כבר במהלך שנת 75.

השר א. עופר :

אני מקבל עד עכשיו את סיכום היו"ר,

והיות ועם הרשימה הזו הכוללת 7

ישובים ועם תל-זית המהווה את הישוב השמיני, אני צריכים ממילא ללכת לשר האוצר ולראות מה אפשר לעשות מבחינה תקציבית, אני מציע כי נאשר בשלב זה את 8 הישובים שהשר גילי הזכיר - ישוב נוסף ברמת הגולן, פצאל ב', שדות צ', חוות סמירה, מוקייבלה, (כאשר "קטיף" זה יותר מ-1000 מישוב אחד, המדובר ב-3 ישובים, וכן תל-זית), ונכניס אותם לרשימה, כאשר שוב, ממילא אנו צריכים ללכת לבדוק מה זה אומר מבחינת התקציב. המקומות האחרים הנמצאים ברשימה הם: מרכז אזורי בערבה, מרכז אזורי בבקעת הירדן, מושב אליד ברמת-הגולן, נחל סיני, כפר העשירי, תעשיה ברמת-הגולן, גלגל, גשור ו- זה שלחלק מהמקומות האלה יש כבר תקציב, זה לא אומר כי זו לא פעולת התיישבות. כך אנו יכולים לסכם את הרשימה, זו שמתקצבת כבר וזו שהיו"ר הציע, נברר מהו התקציב הדרוש לזה ונסכם את דרכי העבודה לשנה הבאה.

לגבי כפרי התעשיה - אני לא אומר כי

אנו לא נבצע זאת, אבל קיבלתי את הנייר עכשיו, ולאחר ההבהרה החשובה ששמענו משר החקלאות והיו"ר, אני הייתי רוצה לעשות בדיקה ובחינה יסודית יותר, ומשום כך אני מבקש לדחות את אישור הנושא לישיבה

השר א. עופר

הבאה. זה לא אומר כי אנו לא נעשה זאת, אך קשה לסכם את * הנושא
ב-10 בדיקות שנותרו לנו, לכן אני מבקש לדחות זאת לישיבה הבאה.

השר י. רפאל : לאחר שהציע עופר את ההקפאה בנוגע
לכפרי התעשיה

השר א. עופר : לא הצעת הקפאה, הצעתי כי הסיכום
יעשה בישיבה הבאה.

השר י. רפאל : תרשה לי להתבטא כפי שאני מוצא לנכון.
אני מבקש שלקראת הדיון הבא
בנושא הזה, תבחן ההשלכה האפשרית על עתיד הישובים הקיימים בגליל.
חשוב שנקבל איזה נייר או איזו חוות דעה מוסמכת בנוגע להשלכה
על הישובים העירוניים, כי אז רק אני אוכל לגבש עמדה.

עכשיו, אני רוצה לשאול מהי הדחיפות עכשיו בנוגע
לישובי תענך והערבה, כפי שזה מוצג כאן ברשימה כאשר אנו מדברים
על חוסר אמצעים וכו'?

השר י. גלילי : אני אתן תשובה פשוטה. כבר בישיבה
הקודמת אני אמרתי - ותמך בזה שר המשפטים,
כי מעתה הועדה הזו תחליט על כל ההתיישבות החדשה, גם בתחומי הקו
הירוק וגם מעבר לקו הירוק - הדבר לא היה עד כה, ואנו, כחברי
ועדת השרים לענייני התיישבות, עיננו לא היתה צרה בכך שעל הקמת
מרכז אזורי בערבה נתקבלה החלטה ע"י משרד החקלאות, המחלקה להתיישבות
של הסוכנות וגורמי משרד השיכון. ובשעתו ניתנו התחייבויות בהתאם
לכך לגורמים הקונקרטיים, הן לגבי חוות סמרה בערבה והן לגבי מוקייבלה,
ע"י גבתי והגורמים ההתיישבותיים. ומאחר וחשוב לצופף את ההתיישבות
בערבה ויש אפשרויות פיתוח שם, מצאנו לנכון לעמוד בהתחייבויות הללו.

השר מ. קול :

אני הייתי מעקב את כל הסיכום הזה

עד שיוחלט על ענין הישובים בגליל.

כי יש הרגשה אצל גורמים שונים כי צריך גם לחסוף ולהכריע ~~לגבי~~
 גם בענינים שמעבר לקו הירוק, ובענין זה הם מוכנים אפילו לדחות
 את ההתיישבות בגליל ובערבה - ואני נגד הקו הזה. והשאלה שלי
 היא - האם אני צודק בכך שפה אנו לא מחליטים מי עולה לאן? בענין
 הזה יש פורום אחר שמחליט. כי השר חזני כל הזמן מדבר על איזה
 גרעין ~~שאיני יודע מהו~~. גם לי יש גרעינים מועמדים לרמת-הגולן.
 ולכן אני רוצה להבהיר כי ההחלטה פה אינה גולשת לתחומים אחרים,
 ואני רוצה את הבהרת שר השיכון והיו"ר בענין.

השר י. גלילי :

אני מוכן לקבל את ההצעה כי נקדיש

דיון נפרד, בישיבה הקרובה, לנושא

הכפרים בגליל, כי היו פה השגות שאיננו צריכים לחסוף. אבל אני

מוכן לזה בתנאי ~~שהתכנית בפועל של שנת 75~~ ~~תקבע לאחר~~

קבלת ההחלטה בענין הגליל.

השר א. עופר :

בהחלט.

השר י. גלילי :

זו גם היתה הצעת השר עופר, כי אם

הולכים לעשות משהו בגליל, אין שום

ענין שזה לא יבחן בצורה רצינית.

השר מ. חזני :

אני מציע להוסיף לרשימה את תל-זית.

השר א. עופר :

אני הצעתי זאת.

השר מ. חזני :

אם כך, אני תומך בהצעתו של שר השיכון

להוסיף לרשימה את תל-זית. ופרושו

של דבר, לא לתת להם טרקטור וקצת זרעים, אלא את כל הדרוש.

השר מ. קול :

למי לתת, על מה מדובר?

השר מ. חזני :

אנו לא עוסקים בזה.

השר מ. קול :

לכל אחד יש מועמדים להתיישבות, אבל

פה לא הוחלט אף פעם מי הולך לאיזה

מקום, ואיני רוצה שבדרך אגב יחליטו על כך.

השר מ. חזני :

אף פעם לא דיברו על מועמדים וגם אני

לא מדבר על מועמדים, אני מדבר על

מקום אשר נקרא - תל-זית, שאני מציע לצרף אותו לרשימה, על מנת להתחיל בביצוע ההתיישבות שם. וכל כמה שלא מדובר על מועמדים, רק לפני דקות מספר אמר היו"ר לשר רפאל, בהקשר לערבה, כי אי-אפשר לא לתת לזה קדימות. אז יש עובדות והן נובעות מתוך התייחסות לגורם התיישבותי מסויים. אותו הדבר לגבי תל-זית, שזה מקום שאין לפקפק בו מבחינת הקדימויות, כי זה אומר עיבוי אותה הפרצה ברמת-הגולן, צפונה מרמת-מגשימים, ואני מציע להתחיל בביצוע ההתיישבות שם..

כמו כן, אני רוצה להציע, כי בישיבה הבאה של הועדה הזו, או בממשלה, לאחר שנגמור את הדיון בנושא כפרי התעשיה בגליל, נדון על המפה של גנדי.

מר ר. ווייץ :

כיוון שלנושא הגליל קיימת רגישות

מרובה - והדים מגיעים אלינו ואלי באופן

מיוחד - מאוד לא הייתי רוצה שיצא הקול מהישיבה הזו שיאמר כי אנו למעשה סיכמנו והשארנו את הגליל בחוץ. זה עלול להביא לתוצאות לא דרושות ולא רצויות.

השר י. גלילי :

זו תהיה אינטרפרטציה לא נכונה אם

יאמר כי שר השיכון התנגד לכפרים

נוספים בגליל, או שנתקבלה החלטה שלילית לגבי בפרים נוספים בגליל. מה שהוחלט כאן זה שאנו נשלים את הדיון ~~בשר~~ בישיבה הבאה.

עכשיו אני רוצה לומר לשר קול, כי יש לנו נכס חשוב

מאוד, וזו ועדה, שבשעתו היא היה בראשותו של הרצפלד ז"ל, ועכשיו היא בראשות גבת - יבדל לחיים ארוכים, שמה משתתפים כל גורמי ההתיישבות, בלי יוצא מן הכלל, וכל אימת שמגיעה בעיה של קביעת גוף מיועד למשבצת מסוימת, על כל החישובים שיש בענין הזה, המחלקה להתיישבות עומדת בקשר עם הועדה הזו והיא הקובעת. פרט למקרה אחד שהיה קשור בנוה -אטי"ב, שלא הובא בפני הועדה, הרי כל המקרים האחרים עברו דרכה ואנו ננהג כך גם להבא.

מר י. אדמוני :

ולגבי תל-זית - בועדת גבתי כבר התקיים

דיון והתקבלה החלטה פה-אחד.

השר י. גלילי :

אני מצטער מאוד לגבי הצעת השר חזני

באשר לדיון בתכנית גנדי. נתתי לגנדי

אפשרות

להציג את תכניתו, אבל איננו מביאים לדיון, לא בועדת השרים לענייני התיישבות ולא בממשלה תכניות שהגורמים ההתיישבותיים לא בחנו אותם. ואני לא פעם שוחחתי עם גנדי בדברים האלה. אני לא מתנגד לדון בכך, ביחד עם הגורמים ההתיישבותיים ועם שר החקלאות, ואם תגובש איזו שהיא מדיניות, אנו נביא אותה.

יש לי שאלה - האם הנטייה של כל החברים היא לכלול

את תל-זית ברשימה?

תשובה : כן.

השר מ. קול :

מי בכלל קובע את סדר הקדימויות,
האם מתיישבים בגולן? מה בענין לטרון?

השר י. גלילי :

יש פה בעיה של קביעת סדר הקדימויות.

עד עכשיו אנו מדברים בחלל ריק.

סיפרתי לכם בישיבה הקודמת, כי יש הסכמה עקרונית מאת שר האוצר
כי תקציב ההתיישבות החדשה יהיה כלול בסעיף הרזרבות, אך שר
האוצר עדיין לא הגיש מסגרת תקציבית (ולא במקרה אני התערבתי
בישיבה הממשלה והצעתי החלטה בנושא התקציב - שלא כמנהגי - האומרת
במפורש כי עד חודש יולי שר האוצר יביא הצעה מאיזה סעיפים ~~להתקציב~~
יקוצץ התקציב, אך עדיין לא נקבע מאילו סעיפים יקוצץ הסכום של
ה-500 מליון לירות. אין ספק ששר האוצר נכנס כאן למצוקה רבה יותר
מאשר קודם. לכן, יחד עם שר האוצר והשרים הנוגעים בדבר, אנו
נביא מסגרת תקציבית. הקדימויות, עד כה, בועדה הזו, במשך כל
תקופת כהונתי, נקבעו ע"י יו"ר הועדה, שר החקלאות והמחלקה ~~למשק חקלאי~~
להתיישבות, תוך התחשבות בנתונים הקונקרטיים, והיה דיווח על
זה לוועדה. אין טעם שאנו נכנס עכשיו לקביעת הקדימויות, כיוון
שעדיין אין לנו מסגרת כספית. אין זה מן הנמנע, כי בענין זה
אנו נצטרך להכנס בריב עם שר האוצר. עד כה אני נמנעתי מהדיינות
פומבית עם שר האוצר בנושא התקציב להתנחלות, מסיבה מאוד רצינית -
כי זה תמיד מסתלף לתכנית מקסימאליסטית ותכנית מינימאליסטית -
אבל גם זכיתי למידת התחשבות מצד שר האוצר.

מ ח ל י ט י ם :

(א) כל הצעה להתיישבות חדשה, לא-בלבד פזקס מעבר לקו הירוק, טעונה החלטה של הועדה להתיישבות.

(ב) הועדה להתיישבות רושמת לפניה כי סדר הקדימויות בהקמת יישובים חדשים נקבע, כמקובל, על-ידי יושב-ראש הועדה, שר החקלאות וראש המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית, במסגרת תקציבית, ובהתחשב בהחלטות הקודמות של הועדה להתיישבות.

ג) ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

(ד) לסכם בישיבה הבאה של הועדה את הדיון בהצעת המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית על הקמת יישובים על בסיס שילוב תעשייה וחקלאות בגליל המרכזי.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת